

Remissversion

Region Västerbottens kulturplan

2024–2027

FÖRORD	1
INLEDNING	2
FÖRDELNING AV VISSA STATSBI DRAG TILL REGIONAL KULTURVERKSAMHET	2
REGIONALA FÖRUTSÄTTNINGAR	2
UTBILDNING	2
KULTURPOLITISKA UTGÅNGSPUNKTER	3
NATIONELL NIVÅ	3
REGIONAL NIVÅ	4
KOMMUNAL NIVÅ	4
AGENDA 2030	4
UNESCO	5
ÖVRIG STYRNING	5
LAGAR OCH FÖRORDNINGAR	5
REGIONAL UTVECKLINGSSTRATEGI	5
REGIONPLAN	5
BIBLIOTEKSPLAN	5
SAMVERKANSÅKTÖRER	6
KOMMUNERNA	6
PROFESSIONELLA KULTURSKÅPARE	6
CIVILSAMHÅLLET	6
INTERREGIONAL SAMVERKAN	6
PLANENS GENOMFÖRANDE	7
MÅL 1. DEN KULTURELLA INFRASTRUKTUREN ÅR TILLGÅNGLIG OCH JÅMLIK	8
STÅRKA FÖRUTSÅTTNINGARNA ÅT ÅRRÅNGERA KULTURÅKTIVITETER	10
FRÅMJA NÅRHET TILL REGIONAL KULTURVERKSAMHET FÖR ÅLLÅ LÅNETS INVÅNARE OÅVSETT BOSTÅDSORT	10
TILLGÅNGLIGGÖRA, SYNLI GGÖRA OCH STÖDJA URFOLKET SAMERNAS OCH ÖVRIGA NATIONELLA MINORITETERS KULTURER INOM BEFINTLIGA OCH NYA STRUKTURER	11
FRÅMJA UTVECKLINGEN ÅV INTERREGIONALA STRUKTURER	12
MÅL 2. BARN OCH UNGÅ ÅR MED OCH PÅVERKAR UTVECKLINGEN ÅV KULTURLIVET	14
FRÅMJA ÅTERVÅXT I ÅRRÅNGÖRSLEDET OCH STÅRKA UNGÅS ÅRGÅNISERING	16
UTJÅMNA TILLGÅNGEN TILL KULTUR FÖR BARN OCH UNGÅ – VÅD GÅLLER MÖJLIGHETER TILL EGET SKÅPÅND OCH MÖJLIGHETER ÅT TÅ DEL ÅV KULTUR	16
UTVECKLA SAMVERKAN INOM BARN OCH UNGKULTUROMRÅDET FÖR ÅT STÖDJA BARN OCH UNGÅS KULTURUTÖVÅND I LÅNETS KOMMUNER	17
MÅL 3. KULTURÅRV OCH KULTURMILJÖER ÅR LEVÅNDE	19
BIDRÅ TILL ÅT REGIONENS KULTURMILJÖER ÅR KÅNDA OCH ÅNVÅNDS SOM ÅNGELÅGNA RESURSER	21
VERKÅ FÖR ÅT LÅNETS KULTURÅRV KÅN BRUKÅS OCH UTVECKLÅS ÅV EN BRED ÅLLMÅNHET GENOM ÖKÅD DELÅKTIGHET	21
TILLGÅNGLIGGÖRA OCH SYNLI GGÖRA URFOLKET SAMERNA OCH ÖVRIGA NATIONELLA MINORITETERS KULTURÅRV	22
MÅL 4. GODÅ VILLKOR FÖR PROFESSIONELLA KULTURSKÅPARE GER ETT UTBUD ÅV HÖG KVALITET	23
BIDRÅ TILL ETT VÅRIERÅT OCH HÅLLBÅRT KULTURUTBUD I HELÅ LÅNET SOM KÅNNETECKNÅS ÅV KONSTNÅRLIG KVALITET OCH FÖRNYELSE	25
STÅRKA KONSTOMRÅDENÅS INFRASTRUKTUR	25
STÅRKA STÖDSTRUKTURER FÖR PROFESSIONELLA KULTURSKÅPARE REGIONALT OCH INTERREGIONALT	26
MÅL 5. KULTUREN SPELÅR EN ÅVGÖRÅNDE ROLL FÖR SAMHÅLLET OCH REGIONAL UTVECKLING	28
FRÅMJA INTERNATIONELLA SAMÅRBETEN OCH ÖKÅ KULTURENS SYNLI GHET PÅ DEN INTERNATIONELLA ÅRENÅN	29
STÅRKA DET REGIONALA ÅNSVÅRET I FRÅGOR SOM RÖR URFOLKET SAMERNA	29
BIDRÅ TILL EN HÅLLBÅR REGIONAL UTVECKLING OCH ÅTTRÅKTIONSÅRÅFT	29
GESTALTÅD LIVSMILJÖ	29
KULTURELLÅ OCH KREÅTIVÅ BRÅNSCHERNA (KKB)	30
FOLKBILDNING	30
KULTUR OCH HÅLSÅ	31
KONST OCH KULTUROMRÅDEN	32
PROFESSIONELL TEÅTERVERKSAMHET	33
PROFESSIONELL MUSIK- OCH DÅNSVERKSAMHET	38
SCENKONSTÖVERSKRIDÅNDE VERKSAMHET	44
MUSEIVERKSAMHET	46
KULTURMILJÖ	52
REGIONAL ENSKILD ÅRKIVVERKSAMHET	54
BIBLIOTEKSVERKSAMHET INKL. LÅS OCH LITTERÅTURFRÅMJÅNDE VERKSAMHET	57
PROFESSIONELL BILD- OCH FORMVERKSAMHET	60
FILMKULTURELL VERKSAMHET	64
HESLÖJDSFRÅMJÅNDE VERKSAMHET	67
UPPFÖLJNING OCH ÅNÅLYS	69
REGIONALA KULTURVERKSAMHETER	70
ÅRBETSMETOD VID FRÅMTÅGÅNDE ÅV PLANEN	73
KULTURVERKSAMHETER I KOMMUNERNA	75

TEXT KOMMER

Inledning

Kulturplanen ska beskriva ambitionen för en hållbar och framtåsyftande kulturutveckling i Västerbotten, där kulturpolitiska mål och insatsområden präglas av vår gemensamma vision och med samverkan som ledord.

Kulturplanen är ett styrdokument för regional kulturutveckling i Västerbottens län de kommande fyra åren. Planen är både ett planeringsverktyg och ett underlag i dialogen om de statliga anslagen till de regionala kulturverksamheterna som inryms i kultursamverkansmodellen.

De fem övergripande regionala kulturpolitiska målen och insatsområdena har formulerats mot bakgrund av den nationella kulturpolitiken samt utifrån de regionala behov och utmaningar som framkommit i samband med dialogförfarandet.

Insatsområdena utgör den gemensamma riktningen som Region Västerbotten och de regionala kulturverksamheterna som erhåller anslag inom ramen för kultursamverkansmodellen ämnar styra mot och målpåfylla under perioden 2024–2027.

Fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet

För att ta del av statens bidragsgivning till regional kulturverksamhet ska en flerårig regional kulturplan utarbetas i samverkan med länets kommuner och i samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället. Regionen får därmed, i enlighet med förordning 2010:2012 om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet, ansvaret att motta och fördela det statliga anslaget inom följande områden:

- Professionell teater-, dans- och musikverksamhet
- Museiverksamhet och museernas kulturmiljöarbete
- Biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet
- Professionell bild- och formverksamhet
- Regional enskild arkivverksamhet
- Filmkulturell verksamhet
- Främjande av hemslojd

Region Västerbotten får även lämna statsbidrag till verksamheter som avses i stycke ett och som bedrivs i form av länsöverskridande samarbeten, om dessa uppfyller de krav på anknytning till regionens område eller dess medlemmar som avses i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:725). Regionen får även lämna statsbidrag till överskridande samarbeten mellan olika konstområden (Förordning 2019:1082).

Regionala förutsättningar

Västerbottens län är till ytan Sveriges näst största län. Tolv av regionens femton kommuner har mindre än 10 000 invånare och 73 procent av regionens drygt 260 000 invånare bor i de två största kommunerna Umeå och Skellefteå. Umeå utmärker sig som kulturstad genom att vara den kommun i landet som satsar mest på kultur.

Den kulturella infrastrukturen i regionen kännetecknas av nära samverkan och utrymme för flexibilitet mellan konst- och kulturområden. Västerbottens kulturliv präglas av aktörer med mod, där uppfinningsrikedom, inkludering och prestigelöshet skapar förutsättningar för ett mångsidigt kulturutbud av hög kvalitet. Länets kulturella infrastruktur utgörs av de regionala kulturverksamheterna tillsammans med de professionella kulturskaparna, kommunala kulturverksamheter, det fria kulturlivet och länets folkrörelser, föreningsliv och folkbildning. Dynamiken i länets kulturliv förutsätter att alla delar i denna infrastruktur ges möjlighet att utvecklas.

Utbildning

Umeå universitet har flera utbildningsprogram som rör kultursektorn, till exempel Biblioteks- och informationsvetenskap, Branschutbildningen för museer och kulturarv och programmet för litteraturvetenskap och kreativt skrivande. Arkitekt högskolan, Designhögskolan, Konsthögskolan och Bildmuseet

har ett gemensamt campus vid Umeälven. Campuset inrymmer också Sliperiet vilket är en dynamisk mötesplats för forskare, studenter, företag och offentliga organisationer.

HUMLab är en gränsöverskridande mötesplats på campus som förenar humanistisk och teknisk forskning och konstnärligt skapande och forskning. Vid Sveriges lantbruksuniversitet i Umeå bedrivs bland annat skoglig och skogshistorisk utbildning och forskning. I Skellefteå finns program för dataspelsprogrammering, Game & UX Designers, filmscenografi och attributmakeri, film och skådespelarutbildning. Kurser erbjuds också inom muntligt berättande för kulturell och social hållbarhet samt kreativt skrivande.

Kulturpolitiska utgångspunkter

Region Västerbotten ska främja kulturens oberoende ställning samt säkerställa att sakkunskap står bakom alla konstnärliga urval och beslut. Kulturpolitiken i Region Västerbotten bedrivs utifrån principen om armlängds avstånd. Den politiska nivån beslutar om mål, riktlinjer och ekonomiska ramar medan de konstnärliga och kvalitativa bedömningarna överläts till konstnärliga ledare och sakkunniga.

Kulturens värde kan inte i första hand mätas i samhällsnytta, utan finns i själva konsten som produceras, i den konstnärliga processen och i upplevelsen. Även om kulturen genererar ytterligare värden i samhället måste utgångspunkten alltid vara att kulturen är en obunden kraft som skapas i sin egen rätt, på sina egna villkor.

Genom att lyfta och spegla viktiga samhällsfrågor ur olika perspektiv bidrar kulturen till att stärka och utveckla det ständiga samtal som är en förutsättning för en levande och stark demokrati. Kultur kan provocera, väcka debatt och utmana våra föreställningar. Den kan kritisera, ifrågasätta och ge mod att agera. När den gör det bidrar kulturen till fri åsiktsbildning som ligger till grund för demokratin.

Nationell nivå

Enligt de nationella kulturpolitiska målen ska kulturen vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling.

För att uppnå dessa mål ska kulturpolitiken:

- främja allas möjligheter till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur

Statens kulturråd (Kulturrådet) är en central förvaltningsmyndighet inom kulturområdet. Kulturrådet ansvarar för frågor som rör teater, dans, musik, litteratur, kulturtidskrifter, folkbibliotek, konst, museer, utställningsverksamhet, kulturforskning med mera. Kulturrådet fördelar statligt stöd inom kulturområdet och bistår regeringen med underlag för kulturpolitiska beslut samt informerar om kultur och kulturpolitik.

Kulturrådet ansvarar för fördelningen och uppföljningen av bidrag till regional kulturverksamhet genom Kultursamverkansmodellen.

Myndigheten för kulturanalys har till uppgift att utvärdera, analysera och redovisa effekter av den nationella kulturpolitiken med utgångspunkt i de kulturpolitiska målen. Myndigheten ska även bistå regeringen med underlag och rekommendationer för att utveckla den statliga kulturpolitiken. Genom den statistik, utvärdering och analys som Kulturanalys tar fram ges myndigheter, organisationer och enskilda verksamheter möjlighet att följa och i förlängningen påverka kulturutvecklingen.

Länsstyrelsen har ett myndighetsansvar för kulturmiljövården. De nationella målen för kulturmiljöarbetet styr de statliga insatserna på kulturmiljöområdet och fungerar även vägledande för den kommunala och regionala politiken.

Regional nivå

Region Västerbottens övergripande kulturpolitiska mål är att alla invånare har tillgång till ett regionalt kulturutbud av hög kvalitet och erbjuds likvärdiga möjligheter att skapa och utöva kultur, samt har likvärdiga förutsättningar att påverka, delta och medverka i samhällslivet.

Under planperioden kommer Region Västerbotten arbeta utifrån fem mål för att uppnå det regionala övergripande kulturpolitiska målet:

- Den kulturella infrastrukturen är tillgänglig och jämlik
- Barn och unga är med och påverkar utvecklingen av kulturlivet
- Kulturarv och kulturmiljöer är levande
- Goda villkor för professionella kulturskapare ger ett utbud av hög kvalitet
- Kulturen spelar en avgörande roll för samhället och regional utveckling

Genom planering, uppföljning, analys och bidragsgivning ska Region Västerbotten, som regionalt organ, främja ett mångsidigt och kvalitativt kulturutbud oavsett bostadsort i länet. Arbetet utförs genom ägande i bolag, verksamheter och projekt i egen regi, bidrag till organisationer, medfinansiering av projekt samt deltagande i nätverk och processer. I det regionala uppdraget att samordna och leda processer som bidrar till hållbar regional tillväxt och utveckling har kulturen en central roll. Arbetet sker i samverkan med aktörer i och utanför regionen, både nationellt och internationellt.

Region Västerbotten är delägare i fem kulturbolag; Norrlandsoperan AB, Skellefteå museum AB, Skogs- och samemuseet i Lycksele AB, Västerbottens museum AB och Västerbottensteatern AB. I den regionala kulturverksamheten ingår också arkivverksamhet och regional främjandeverksamhet inom flertal konstområden. I Västerbotten är de flesta av konsulentfunktionerna i form av främjandeverksamheter placerade utanför den regionala förvaltningen, vid exempelvis ideella föreningar och kulturinstitutioner. Undantagen är regionbiblioteket och den filmkulturella verksamheten som är avgränsade delar av den regionala förvaltningen. Bakgrunden till organisationsstrukturen är en tydlig politisk vilja att främjandeverksamheterna ska finnas nära andra aktörer, exempelvis kulturinstitutioner, inom de olika konstområdena, för att kunna samspela och få del av den sakkunskap som finns hos dessa aktörer.

Den regionala utvecklingsnämnden har det övergripande ansvaret för regional kulturverksamhet och fastställer kulturberedningens uppdragsbeskrivning samt beslutar om förändringar. Kulturberedningens syfte är att bereda ärenden inom regionala utvecklingsnämndens uppdrag, att bedriva regional kulturverksamhet.

Kommunal nivå

De kommunala kulturverksamheterna i regionen är organiserade på olika sätt och ansvarar för lokal utveckling, verksamheter och projekt. Respektive kommun understödjer det lokala kulturlivet utifrån sina särskilda förutsättningar. Folkbildningens aktörer, föreningsliv, enskilda professionella kulturskapare, kulturskolor samt biblioteken skapar gemensamt det lokala kulturliv. Biblioteken är den enda kulturverksamhet som är lagstadgad och folkbibliotek finns i alla kommuner. Där spelar de ofta en central roll som mötesplatser.

Agenda 2030

De globala utvecklingsmålen bildar ett fundament för kulturens del i den regionala politiken och bidrar i arbetet med såväl nationella som internationella utmaningar. FN:s Agenda 2030 utgörs av 17 mål för

hållbar utveckling varav mål 3, 4, 5, 8, 10, 11 och 17 berör kultur.¹ I mål 11 nämns specifikt behovet av att skydda och trygga kulturarvet för att uppnå hållbara samhällen.

UNESCO

Sverige var ett av de första länder att signera Unesco:s konvention, vilket är det första juridiskt bindande avtalet på kulturområdet, som fastslår att medlemsstaterna ska verka för kulturell mångfald och internationellt kulturutbyte. Region Västerbottens kulturverksamhet bedriver ett omfattande internationellt utbyte genom residens för konstnärer, gästspel och erfarenhetsutbyten mellan konstnärliga verksamheter. Konventionen omfattar även den kulturella mångfald som urfolket samerna står för, samt övriga nationella minoriteter verka i länet.

Övrig styrning

Nedan anges övrig styrning som reglerar arbetet inom kulturområdet i form av lagar, förordningar, planer och strategier.

Lagar och förordningar

Det kulturpolitiska arbetet styrs bland annat av bibliotekslagen (2013:801), museilagen, (2017:563) kulturmiljölagen (1988:950) och arkivlagen (1990:782), samt lagar som på olika sätt värnar om mänskliga rättigheter, exempelvis konventionen om barnets rättigheter (2018:1197), diskrimineringslagen (2008:567) och lagar som rör urfolket samerna och övriga nationella minoriteter² (2009:724). För att främja det samiska folkets inflytande över sina angelägenheter ska konsultationer genomföras i enlighet med lagen (2022:66).

Regional utvecklingsstrategi

Region Västerbottens regionala utvecklingsstrategi, Västerbotten – en attraktiv region där olikheter skapar utvecklingskraft, har övergripande hållbarhetsmål, inriktningar och prioriteringar. Strategin visar på hur Västerbotten tillsammans ska arbeta för en hållbar utveckling. Detta görs utifrån tre inriktningar och sex prioriteringar, varav kulturen utgör del av prioriteringsområdet Västerbotten – en region med hållbara livsmiljöer att bo, verka och leva i. Region Västerbottens regionala utvecklingsstrategi är gällande till 2030.

Regionplan

Regionplanen beslutas av regionfullmäktige och anger Region Västerbottens inriktning och utveckling de kommande fyra åren. Planen utgår från politiska prioriteringar, statliga uppdrag, befolkningens behov, de förutsättningar som råder i länet och landet samt lagar och förordningar. Den primära målgruppen för regionplanen är förtroendevalda i Region Västerbotten samt de tjänstepersoner som ska genomföra besluten. Andra viktiga målgrupper är länsinvånarna och kommunala och regionala aktörer som i samverkan med Region Västerbotten ska utveckla länet.

Biblioteksplan

Regional biblioteksplan för Västerbottens län 2021–2024 har utarbetats av Regionbibliotek Västerbotten i dialog och samverkan med länets folkbibliotek. Den regionala biblioteksplanen kompletterar den regionala kulturplanen. Den regionala biblioteksplanen är styrande för den egna verksamheten och för politiska beslut som rör biblioteksverksamhet på regional nivå. Den ska också utgöra ett stöd för prioritering och planering av utvecklingsinsatser tillsammans med länets folkbibliotek.

¹ 3: God hälsa och välbefinnande, 4: God utbildning, 5: Jämställdhet, 8: Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt, 10: Minskad ojämlikhet, 11: Hållbara städer och samhällen, 17: Genomförande och globalt partnerskap.

² Nationella minoriteter är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar i enlighet med Sveriges åtaganden enligt Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (SÖ 2000:2) och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (SÖ 2000:3).

Samverkansaktörer

Den kulturella infrastrukturen, och de regionala kulturinstitutionerna, är beroende av professionellt verksamma kulturskapare, kommunalt engagemang, ett starkt civilsamhälle och en interregional samverkan som positionerar Norra Sverige.

Kommunerna

Kommunerna har det grundläggande offentliga ansvaret för den lokala kulturpolitiken. Varje kommun beslutar om sina ambitionsnivåer och kulturpolitiska inriktningar. Region Västerbottens roll är främst strategisk, kompletterande och inriktad på regional samverkan. Den är även drivande, stödjande och samordnande där detta inte står i motsättning till det kommunala ansvaret. Ägandeskapet i de fem kulturbolagen Norrlandsoperan AB, Västerbottensteatern AB, Västerbottens museum AB, Skogs- och samemuseet i Lycksele AB och Skellefteå museum AB är delat mellan Region Västerbotten och den kommun i vilken verksamheten har sitt huvudsäte.

Interkommunala samarbeten sker bland annat inom områden som biblioteksområdet genom V8 nätverket, med urfolket samerna i förvaltningskommunerna mellan de samiska samordnarna i länet och inom kulturskolan via Kulturskolenätverket i Västerbotten.

Samverkan mellan Region Västerbotten och länets kommuner är en förutsättning för att förverkliga innehållet i den regionala kulturplanen. Västerbottens kulturella tillgångar och utvecklingspotential behöver betraktas ur ett kommunalt såväl som ett gemensamt regionalt perspektiv.

Professionella kulturskapare

Professionella kulturskapare bidrar till en mångfald av perspektiv och uttryckssätt genom sitt konstnärliga skapande. De västerbottniska kulturinstitutionerna utgör en stabil bas för såväl kontinuitet som konstnärlig förnyelse samt erbjuder arbetstillfällen och bidrar till att öka möjligheterna för konstnärer att bo och verka i länet. Yrkesgruppen arbetar flexibelt och är ofta verksamma inom flera olika konstområden. De är också del av både nationella och internationella nätverk och en professionell kulturskapare kan verka inom en kulturinstitution eller i fristående verksamhet, som anställd eller i eget företag. Genom sitt arbete bidrar de också till Västerbottens synlighet och attraktivitet.

Civilsamhället

Det ideella engagemanget i länet är stort och brett, i föreningsliv och andra samverkande strukturer och nätverk. Det finns större länsövergripande aktörer med många medlemmar och aktörer som genomför kulturverksamhet både i ett regionalt och lokalt perspektiv, men som inte primärt bärs av det offentliga eller institutionella. Det finns också små, mindre föreningar och nätverk som driver viktiga och värdefulla kulturverksamheter, både med lokal prägel och med ett länsövergripande intresse. Men civilsamhället i länet består också av enskilda kulturaktörer som brinner för olika konstformer och inriktningar, ibland nära de kreativa och kulturella näringarna. De finns utspridda i länets kommuner och verkar huvudsakligen lokalt utifrån olika förutsättningar och stöd. De verkar huvudsakligen lokalt med olika förutsättningar och stöd, och finns utspridda i länets kommuner. Civilsamhället engagerar en stor mängd människor genom sina arbetssätt och intresseområden.

Interregional samverkan

Kultur i Norr är de fyra nordligaste länens samverkansstruktur för konst- och kulturpolitisk utveckling. Inom Kultur i Norr genomförs mötesplatser, kunskapshöjande insatser och dialoger med olika regionala och nationella aktörer. Samverkan inom olika kulturområden sker bland annat genom kulturpolitisk samverkan, fortbildningsinsatser, kollegialt utbyte, samarbetsprojekt och utbudssamverkan. Norr-länen ser särskilt ett behov av att utveckla det kollegiala samarbetet kring analys och uppföljning. Genom en fortsatt utveckling av norrlänssamarbetet, kan gemensamma utmaningar överbryggas och tillgängligheten till kultur öka. Kommunalförbundet Norrlands Nätverk för Musikteater och Dans (NMD) görs musikteater och dans av hög kvalitet tillgängligt för alla i de fyra nordligaste länen. NMD fördelas statligt stöd för att skapa förutsättningar för verksamma kulturinstitutioner i de fyra länen att genomföra turnéutbyten mellan de olika regionerna.

Planens genomförande

Kulturplanen handlar om att skapa kapacitet för att uppfylla målen. Kapaciteten skapas genom att aktörer i samverkan, eller enskilt genomför aktiviteter inom ett eller flera insatsområden eller verkar för utveckling inom ett eller flera kulturområden.

Vad är ett regionalt kulturpolitiskt mål?

Ett regionalt kulturpolitiskt mål är visionen om det tillstånd som kulturen ska befinna sig i.

Vad är ett insatsområde?

Region Västerbotten har, genom samverkan och samråd, identifierat ett flertal särskilt angelägna insatsområden som bidrar till kulturutveckling i Västerbottens län.

Vad är en utvecklingsinsats?

Samtliga verksamheter som får stöd i kultursamverkansmodellen beslutar själva om utvecklingsinsatser för planperioden inom de kulturområde där de bedriver verksamhet. Utvecklingsinsatserna utgör en del av insatsområdena.

MÅL 1. Den kulturella infrastrukturen är tillgänglig och jämlik

Region Västerbotten vill främja möten mellan olika kulturer och återspegla mångfalden i länet. Den offentligt finansierade kulturen ska vara demokratisk, i betydelsen att den ska vara tillgänglig och angelägen för alla. All regional kulturverksamhet ska ha en god geografisk spridning i länet och interregional samverkan ska främjas.

Insatsområden

- Stärka förutsättningarna att arrangera kulturaktiviteter
- Främja närhet till regional kulturverksamhet för alla länets invånare oavsett bostadsort
- Tillgängliggöra, synliggöra och stödja urfolket samernas och övriga nationella minoriteters kulturer inom befintliga och nya strukturer
- Främja utvecklingen av interregionala strukturer

Utvecklingsinsatser mål 1

De regionala kulturverksamheterna vill främja en utveckling inom målområdet genom följande insatser

- ✓ Publikutveckling för större mångfald (Västerbottensteatern)
- ✓ Utveckling av länets amatörteaterverksamhet (Västerbottensteatern)
- ✓ Samarbeten – nyckel till ökad hållbarhet och tillgänglighet (Västerbottensteatern)
- ✓ Digital tillgänglighet (Västerbottensteatern)
- ✓ Utveckla det regionala arbetet samt främja återväxten hos unga arrangörer (Norrlandsoperan)
- ✓ Stöd för danskonstnärer, arrangörer och återväxt i arrangörsledet (Dans i Västerbotten)
- ✓ Stärka och utveckla länets arrangörsklimat för barn, unga och vuxna (Riksteatern Västerbotten)
- ✓ Förstärka tillgången till professionell scenkonst genom länsöverskridande arrangörsutveckling och resursförstärkning i interregional samverkan (Riksteatern Västerbotten)
- ✓ Utforska amatörteaterområdets utvecklingsmöjligheter i samverkan med lokala och regionala intressenter (Riksteatern Västerbotten)
- ✓ Breddat och ökat deltagande (Skellefteå museum)
- ✓ Digital utveckling (Skellefteå museum)
- ✓ Säkerställa ändamålsenliga lokaler och arkiv och samlingar (Folkrörelsearkivet i Västerbotten)
- ✓ Ökad närvaro i länet (Folkrörelsearkivet i Västerbotten)
- ✓ Främja filmvisning på biograf och filmfestivaler (Film i Västerbotten)
- ✓ Stärka biblioteken som demokratisk mötesplats och aktörer (Regionbibliotek Västerbotten)
- ✓ Öka biblioteksverksamhetens digitala kompetens, allmänhetens digitala delaktighet samt verka för en hållbar medie- och informationskunnighet (MIK) (Regionbibliotek Västerbotten)
- ✓ Stötta biblioteken i deras läs- och litteraturfrämjande arbete (Regionbibliotek Västerbotten)
- ✓ Synliggöra urfolket samerna och de nationella minoriteterna samt tillgängliggöra bibliotekens utbud för dessa grupper (Regionbibliotek Västerbotten)
- ✓ Stärka strukturer som utvecklar området kultur och hälsa (Regionbibliotek Västerbotten)

Stärka förutsättningarna att arrangera kulturaktiviteter

Ett starkt producentled är direkt relaterat till ett starkt mottagarled och det är en gemensam angelägenhet för den kommunala och regionala nivån att det finns en bra mottagarkapacitet i länet i form av lokaler, scener och arrangörer. En bra mottagarkapacitet förutsätter att det finns ändamålsenliga lokaler för respektive konstområde men behov finns också av lokaler som kan samnyttjas för olika typer av kulturaktiviteter och flertalet av lokalerna runt om i länet är i behov av upprustning och anpassning. En lokalinventering skulle bidra till ökad kännedom om befintliga lokaler, dess kapacitet och utvecklingsbehov, vilket kan bidra till att lokaler i högre utsträckning kan nyttjas ändamålsenligt. Kommunala och regionala subventionssystem spelar en betydande roll för att skapa en tillgänglig och jämlik infrastruktur i hela länet, även om det i vissa fall kan verka begränsande.

Arrangerande föreningar runt om i Västerbotten spelar en betydande roll för kulturens infrastruktur och ett försvagat föreningsliv hotar att påverka utbud och mottagande. Det finns behov av att öka möjligheterna för kulturföreningar i länet att bedriva utvecklingsarbeten och projekt, i bred samverkan. Flertalet föreningar kämpar efter pandemin med att engagera fler ledare, styrelsemedlemmar och öka medlemsantalet. I utvecklingen av föreningslivet behövs nya strategier och metoder såväl som ett generationsöverskridande arbete för att bidra till förnyring inom föreningslivet. Vidare bör närheten mellan föreningslivet och den offentliga sektorn stärkas genom utökad representation i exempelvis arbetsgrupper, nätverk och i samband med mötesplatser. Inrättande av referensgrupper med utvalda aktörer kan också bidra till en stärkt närhet och kunskapshöjning om den ideella sektorns kompetens, behov och förutsättningar. En gemensam angelägenhet för aktörer som arrangerar kulturaktiviteter är utökat samarbete och samnyttjande av distributions- och kommunikationskanaler samt kunskap om målgruppsanpassad marknadsföring. Region Västerbotten vill stötta befintliga arrangörsstrukturer och bidra till att nya strukturer ges möjlighet att växa fram.

Utvecklingsinsatser

För att bibehålla och utveckla den livskraftiga arrangörsstruktur som finns i Västerbotten kommer kursverksamhet med inriktning mot förenings- eller arrangörsutveckling genomföras av Riksteatern Västerbotten. Ett starkt och livskraftigt arrangörsnätverk behövs också för att danskonsulentverksamheten ska kunna ge hela länet möjlighet till dansupplevelser. I det arbetet kommer dialog föras mellan Dans i Västerbotten och aktörer i länet som lokala eldsjälarna och tjänstepersoner på kommunal nivå, något som kräver extratid och mobilitetsresurser. Samarbetsrutiner, nätverk och turnéstrukturer kommer vidareutvecklas inom musikområdet. Opera, musik och dansproduktioner kommer erbjudas specifikt till patienter, anhöriga och personal på länets tre sjukhus. Som del i arbetet med att underlätta för länets invånare att ta sig till större evenemang kommer Norrlandsoperan se över och utveckla formerna för resestöd och bussbidrag.

Inom filmområdet kommer Film i Västerbotten fortsätta dela ut arrangörsstöd till föreningar som genomför festivaler och filmvisningar utöver ordinarie bioutbud för att ge länets invånare en mångfald av film. Ett behov finns också av att utveckla verksamhetens roll som konsultativt stöd och bistå biografier med kompetensutveckling.

Främja närhet till regional kulturverksamhet för alla länets invånare oavsett bostadsort

Den regionala kulturverksamheten ska ha en god geografisk spridning i länet och bidra till att skapa närhet och tillgänglighet till konst och kultur. Samtliga regionala kulturverksamheter ska utifrån sina olika förutsättningar verka för att överbrygga avstånden genom att ha en aktiv närvaro i länets kommuner. De stora fysiska avstånden inom länet är en utmaning och en faktor som påverkar både förmedling och mottagande av kultur. Region Västerbotten ska utveckla sitt arbete med att följa upp och analysera de regionala verksamheternas närvaro i länets kommuner.

Den offentligt finansierade kulturen ska vara demokratisk i betydelsen att den ska vara tillgänglig och angelägen för alla. Genom att kulturen blir mer inkluderande ges en ökad bredd av historier och fler ges möjlighet att delta i kulturlivet. Strukturer i samhället påverkar människors skapande, brukande

och tillförskaffande av kultur. Att på olika sätt främja människors möjligheter att ta del av och skapa kultur utifrån sina egna förutsättningar och på sina egna villkor³ är ett av den nationella och regionala kulturpolitikens uppdrag för att öka och vidmakthålla den kulturella mångfalden. I ett sådant utvecklingsarbete har normkritiska ingångsvinklar en betydande roll genom att bidra till att skapa ytor för historier, berättelser och perspektiv som inte alltid syns eller hörs. Region Västerbotten vill medverka till ett breddat deltagande i kulturlivet, där såväl kunskapshöjning som metodutveckling i processer och arbetssätt är angeläget.

Utvecklingsinsatser

Vad berör scenkonstområdet ska en kartläggning och en behovsanalys tas fram i syfte att stärka förekomsten av lokal amatörteaterverksamhet och eget skapande inom teater/scenkonst för unga vuxna. Utöver det kommer ett strategiskt arbete med publikutveckling och digital utveckling ske. Inom den digitala utvecklingen ingår att identifiera tillvägagångssätt och implementera verktyg för att tillgängliggöra teaterföreställningar för fler besökare, men också att genom pod-produktioner främja och tillgängliggöra berättandet. Inom det museala området ska digitaliseringen av samlingarna öka, och arkivverksamheten avser att öka närvaron i länet, både digitalt och fysiskt. Exempel på sådant arbete är riktade informationsinsatser, föreläsningar, workshops. Inom bild- och formområdet planeras för ett mobilt konststrum genom ett samarbete med kommuner, i syfte att öka tillgängligheten till konst i hela länet.

Inom litteraturområdet kommer det genomföras kontinuerliga fortbildningsinsatser riktade mot folkbibliotekspersonalen inom yttrandefrihet, åsiktsfrihet och upphovsrätt. Arbetet innehar ett normkritiskt och inkluderande förhållningssätt i syfte att lyfta underrepresenterade grupper och minoriteter samt verka för att synliggöra, problematisera och förändra maktstrukturer och ojämlikhet. Ett sådant område är Regionbiblioteket Västerbottens arbete med hbtq-diplomering av folkbibliotekspersonal i länet, ett annat är det arbete som görs inom ramen för digital kompetens och delaktighet vilket innefattar allt ifrån att lära sig om hur artificiell intelligens fungerar till föreläsningar om källkritik. Utöver det kommer det inom området bibliotekens roll i totalförsvaret undersöka hur bibliotekens beredskap för kris och krig kan stärkas.

Tillgängliggöra, synliggöra och stödja urfolket samernas och övriga nationella minoriteters kulturer inom befintliga och nya strukturer

De nationella minoriteterna i Sverige utgörs av judar, romer, sverigefinnar, tornedalingar och samer. Enligt FN:s definition är samerna även ett urfolk. Den svenska minoritetspolitiken har som mål att ge skydd åt de nationella minoriteterna och verka för att stärka de nationella minoriteternas möjligheter till inflytande och hålla de nationella minoritetsspråken levande. Idag skyddas de nationella minoritetsspråken jiddisch, romani chib, finska, meänkieli och samiska i lag.

Trygga platser för minoritetsgrupper att utöva och verka i sin kultur är viktigt, där gemenskap, kunskapsöverföring och kreativitet kan komma till uttryck och utvecklas. Här är mötet mellan olika generationer en faktor att beakta och stärka. Region Västerbotten vill stärka sitt samarbete med den kommunala nivån i syfte att stödja nationella minoriteters och urfolket samernas kulturutveckling på en kommunal och regional nivå.

Umeå kommun är förvaltningsområde för meänkieli och tillsammans med Skellefteå finska förvaltningsområden. Mer än hälften av kommunerna i Västerbotten är samiska förvaltningsområden. Att vara förvaltningsområde innebär att kommunen ges statligt stöd i syfte att ge berörd grupp utökade rättigheter till information och inflytande. De nätverk som finns i förvaltningskommunerna är viktiga resurser och det finns goda möjligheter till utökade samverkansinsatser - mellan olika nivåer,

³ oavsett kön, könsidentitet, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsvariation, sexuell läggning, ålder eller socioekonomisk bakgrund

politikområden och aktörer inom kultursektorn. Region Västerbotten vill att etablerade strukturer för och med nationella minoriteter och urfolket samerna ska synliggöras och nya initiativ möjliggöras.

Region Västerbotten vill fortsatt stötta noder och nätverk för samisk kultur och bidra till en stabilitet för aktörerna att verka. Under föregående planperiod etablerades det samiska kulturcentret och samiska museet Aejlies i Tärnaby. Aejlies är skapat av samer för samer och genomsyras av en samisk norm. Etableringen fyller många behov i det samiska samhället i Sápmi och i Sverige och är en institution som har saknats i det samiska och det svenska kulturlandskapet.

I syfte att stärka det samiska professionella kulturlivet i Norra Sverige instiftades det samiska kulturpolitiska nätverket Viermie K⁴. Verksamheten har som syfte att främja förståelsen och verka för att hela den samiska kulturella infrastrukturen stärks på regional och nationell nivå. Detta görs genom samverkan med Sametinget i frågor om samisk kulturpolitik. Vidare agerar Viermie K som en samtalspartner med aktörer inom både den samiska och svenska kulturvärlden. En befintlig struktur för att bedriva professionell scenkonst med den samiska kulturen och identiteten som grund är Giron Sámi Teáhter. En utvecklingsambition, vilken stöds av Region Västerbotten, är att Giron Sámi Teáhter ska erkännas som nationalscen.

Utvecklingsinsatser

Norrlandsoperan arbetar aktivt för ett mer varierat och nytänkande programutbud och kommer att fortsätta utveckla samarbeten med särskilt fokus på urfolket samerna och nationella minoriteter. Västerbottensteatern kommer strategiskt arbeta med publikutveckling under planperioden med fokus på bland annat urfolket samerna och nationella minoriteter. Den egna kompetensen ska höjas och samarbeten som kan tillgängliggöra berättelser och scenkonst med nationella minoriteter och urfolkets samernas perspektiv i fokus ska utvecklas. En annan utvecklingsinsats inom scenkonsten, genom Riksteatern Västerbotten, är att utreda förutsättningarna för hur samisk scenkonstutveckling kan stärkas.

I arbetet med att öka kunskapen om urfolket samerna och övriga nationella minoriteter och förståelsen för hur biblioteken kan bli mer tillgängliga behövs kompetenshöjande insatser och konkret stödmaterial. Regionbibliotek Västerbotten har i samverkan med de övriga norrlänen tagit fram kompetensutvecklingspaket gällande samisk kultur och litteratur, tillsammans med samiska författare och kulturutövare. Liknande kompetenspaket har tagits fram för de sverigefinska och romska minoritetsgrupperna och framöver planeras att ta fram för jiddisch och meänkieli. Genom den litterära mobilappen *Härlitt* planeras en särskild rutt med fokus på samiska platser och i Regionbibliotek Västerbottens arbete med språkutveckling för små barn tas metodfilmer fram på olika språk, bland annat på Umesamiska.

Främja utvecklingen av interregionala strukturer

De fyra norrlänens avstånd till landets storstadsområden skapar särskilda behov och utmaningar. Positionspapperet, Kultur i Norr, är ett samarbete mellan de fyra norrlänen och syftar till att ytterligare stärka det professionella kulturlivets roll och position som tillväxtfaktor i norra Sverige. Detta görs inom tre prioriterade områden: arrangörsutveckling, kulturella och kreativa branscher och urfolket samernas kulturutveckling. Den interregionala kulturpolitiska positioneringen syftar också till att tydliggöra kulturens breda samhällsuppdrag och säkra en långsiktigt hållbar kulturell infrastruktur. Region Västerbotten ser ett särskilt behov att tillsammans med övriga norrlänen utveckla arbetet med analys och uppföljning av regional kulturverksamhet.

Interregional samverkan sker inom de flesta kultur- och konstområden, bland annat bild- och formkonst, film och biblioteksutveckling. Inom scenkonstområdet är ett exempel på en interregional struktur kommunalförbundet Norrlands nätverk för musikteater och dans (NMD). NMD har statligt stöd för att skapa förutsättningar för turnéutbyte i de fyra nordligaste regionerna. De ensembler som ingår i

⁴ Aejlies, tillsammans med Giron Sámi Teáhter, Sameföreningen i Stockholm, Stiftelsen Gaaltije, Sáhkie – Umeå sameförening och Tjállego-athe grundade 2019 nätverket Viermie K

nätverket är Norrlandsoperan, Norrdans, barn- och ungdomsoperan inom Estrad Norr, samt Piteå kammaropera. Region Västerbotten vill genom interregional samverkan överbrygga geografiska avstånd och förmera ett kvalitativt utbud av kultur på jämlika villkor, genom att stärka interregionala strukturer.

Utvecklingsinsatser

Riksteatern Västerbotten kommer under planperioden att utveckla sitt interregionala arbete, bland annat genom projektet LÄNK, vilket bedrivs mellan scenkonstaktörer i norr och riktar sig till unga ensembler mellan 14-18år, samt det arrangörsfrämjande projektet Scenkonst i Norr. I syfte att möjliggöra både nya arbetstillfällen och kontaktytor för professionella danskonstnärer med bas i länet kommer samarbetsprojekt på regional, nationell och internationell nivå initieras. Utöver det har Västerbottensteatern ett upparbetat arbete mellan teaterinstitutioner i den norra delen av landet och för kommande år finns en ambition att utveckla samverkan gällande turnéer, utanför den egna länet, för att skapa en bättre hållbarhet för produktion och ett rikare utbud av scenkonst för publiken.

Mål 2. Barn och unga är med och påverkar utvecklingen av kulturlivet

Region Västerbotten vill främja ett varierat kulturutbud för barn och unga i hela länet och kultur ska vara en självklar del av målgruppens vardag i såväl skola som på fritiden i enlighet med konventionen om barnets rättigheter

Insatsområden

- Stärka ungas organisering och främja återväxt i arrangörsledet
- Utjämna tillgången till kultur för barn och unga – vad gäller möjligheter till eget skapande och möjligheter att ta del av kultur
- Utveckla samverkan inom barn och ungdultuområdet för att stödja barn och ungas kulturutövandet i länets kommuner

Utvecklingsinsatser mål 2

De regionala kulturverksamheterna vill främja en utveckling inom målområdet genom följande insatser

- ✓ Stärka den psykiska hälsan hos unga genom teater och kultur (Västerbottensteatern)
- ✓ Utveckla det regionala arbetet samt främja återväxten hos unga arrangörer (Norrlandsoperan)
- ✓ Fortsätta utveckla verksamheten för barn och unga med fokus på eget skapande (Norrlandsoperan)
- ✓ Främja kulturell digitalisering inom dansområdet (Dans i Västerbotten)
- ✓ Främja, barn – och ungdomsverksamhet som stimulerar eget skapande samt bidrar till återväxt i dansyrket (Dans i Västerbotten)
- ✓ Stöd för danskonstnärer, arrangörer och återväxt i arrangörsledet (Dans i Västerbotten)
- ✓ Stärka och utveckla länets arrangörsklimat för barn, unga och vuxna (Riksteatern Västerbotten)
- ✓ Förstärka tillgången till professionell scenkonst genom länsöverskridande arrangörsutveckling och resursförstärkning i interregional samverkan (Riksteatern Västerbotten)
- ✓ Särskilt stärka och utveckla nätverk och kompetensutveckling för unga arrangörer i regionen (Riksteatern Västerbotten)
- ✓ Utveckla mötesplatser som ökar tillgängligheten till scenkontsupplevelser samt kunskapsutveckling inom barn kulturområdet
- ✓ Främja allas möjligheter att ta del av kulturarv och bildning (Västerbottens museum)
- ✓ Nordanå (Skellefteå museum)
- ✓ Digital utveckling (Skellefteå museum)
- ✓ Utveckla det pedagogiska arbetet med barn och unga (Skogs- och samemuseet i Lycksele)
- ✓ Livslångt lärande genom arkivpedagogik (Folkrörelsearkivet i Västerbotten)
- ✓ Insatser för barn och unga i regionen (Företagsarkivet i Västerbotten)
- ✓ Främja barn och ungdomars möjlighet att uppleva och skapa konst (Konstkonsulentverksamheten)
- ✓ Filmkunnighet för barn och unga (Film i Västerbotten)
- ✓ Verka för alla barn och ungas rätt till slöjd (Västerbottens läns hemslöjdsförening)
- ✓ Stötta biblioteken i deras läs- och litteraturfrämjande arbete (Regionbibliotek Västerbotten)
- ✓ Stärka den litterära infrastrukturen (Regionbibliotek Västerbotten)

Främja återväxt i arrangörsledet och stärka ungas organisering

Det är en gemensam angelägenhet för Region Västerbotten och länets kommuner att barn och unga har möjlighet att självständigt organisera sig. Ungas organisering leder till ett mer inkluderande och jämlikt samhälle och en meningsfull tillvaro för barn och unga motverkar segregation, utanförskap och diskriminering. I flera av länets kommuner saknas unga arrangörer som kan ta över, driva och förstärka det lokala kulturlivet. En förutsättning för att stärka arrangörsledet är att unga finns representerade i befintliga strukturer och ges möjlighet till inflytande, att påverka utbud och att arrangera på eget initiativ. Ett träffsäkert förändringsarbete förutsätter att den regionala och kommunala nivåns kunskap om ungas organisering ökar och att stödstrukturer ses över och vid behov förnyas. Region Västerbotten vill genom riktade insatser synliggöra och stärka det unga arrangörskapet.

Utvecklingsinsatser

Runt om i länet saknas unga arrangörer som kan ta över, driva och förstärka det lokala kulturlivet. Inom dansen finns ett arrangörsstöd som administreras av Dans i Västerbotten och täcker delkostnader för turnerande föreställningar med fria dansgrupper. Stödet möjliggör för kommunerna att kunna presentera dans för en ung/vuxen publik. Dans i Västerbotten handlägger också årligen stöd till produktioner, vilket är ett sätt att både ge tillgång till dansupplevelser såväl som att skapa arbetstillfällen för det fria dansfältet. Under planperioden kommer barn- och ungproduktioner fortsätta att prioriteras, och ett särskilt fokus kommer ligga på interaktiva och medskapande format. Norrlandsoperan kommer, i samarbete med andra aktörer, erbjuda studiebesök och workshops med fokus på planering och praktiskt genomförande av kulturevenemang.

Utgjörna tillgången till kultur för barn och unga – vad gäller möjligheter till eget skapande och möjligheter att ta del av kultur

De regionala kulturverksamheterna ska prioritera barn och unga i sitt arbete, målgruppen ska ges möjlighet att ta del av professionell kulturverksamhet samt ha rätt att möta alla konst och kulturformer i sin vardag. För att utjämna skillnader till kulturdeltagande behövs särskilda insatser i kommuner och områden där förutsättningar att skapa och ta del av kultur är begränsad. Den kommunala och regionala nivån har ett gemensamt ansvar att realisera detta. Region Västerbotten ska utveckla sitt arbete med att följa upp och analysera de regionala verksamheternas närvaro i kommunerna i länet inom barn och ungukturområdet.

Skapande skola bidrar till möten med kulturella och konstnärliga uttryck i skolan, och ger elever ökade möjligheter att tillsammans med professionella kulturverksamheter uppleva och utveckla förståelse för kulturens olika uttrycksformer samt få utveckla sitt eget skapande. Ett sätt att möjliggöra tillgång till kulturupplevelser för alla barn, är att stärka samarbetet mellan skola och aktörer i kultursektorn, något Region Västerbotten ser som angeläget att fortsatt utforska och utveckla.

Utvecklingsinsatser

Norrlandsoperans symfoniorkester är del av det nybildade Nationellt Center för musiktalanger, ett initiativ som möjliggör för verksamheten att stödja unga musiker och dirigenter på väg mot en professionell musikkarriär. Framgent kommer Norrlandsoperan göra satsningar på produktioner med interaktiva element för att uppmuntra barn upp till mellanstadieåldern till aktivitet och kreativitet inom musik och dansområdet. No Play kommer vara en plattform för pedagogiskt handledningsmaterial, produktioner och kompletterande publikarbete i verksamheten som riktar sig mot barn och unga. I länet finns inom dansen en tradition av att utbilda och förbereda unga talanger för ett yrkesliv och samarbeten sker löpande med flertalet aktörer för att skapa en breddad utbildning och kunskap om dans som konstform och dans som yrke. Inom dansen sker idag, via Dans i Västerbotten, ett strategiskt arbete för att utveckla fler metoder för barn och unga, och en satsning är att stötta och sprida digitalt handledningsmaterial samt pedagogiskt workshopmaterial för skolor och studieförbund.

UngHästen, Västerbottensteaterns ungdomsavdelning, använder teater som pedagogiskt verktyg för att lyfta frågor och föra samtal om ohälsa, mobbning och sed/samtycke/relationer. Föreställningarna kombineras med eftersamtal med sakkunniga och pedagoger. I syfte att genom kultur främja ungas

förmåga till skapande, förebygga utanförskap och stärka den psykiska hälsan kommer Västerbottens-teatern inrätta ett samarbetsprojekt med Sara Kulturhus, fritidsgårdar och föreningar.

Inom museiområdet utvecklas nya metoder för pedagogisk verksamhet mot skolor och skolprogram. Detta görs bland annat genom digital teknik och utveckling av det digitala utbudet. Vad berör skolan så planeras ett samarbete med lärarutbildning, grund- och gymnasieskola inom arkivområdet för att öka kunskapen om regionens näringslivshistoria och göra den mer tillgänglig för barn och unga. Ett annat utvecklingsområde är arbetet med pedagogiska insatser för att bredda användbarheten av arkiv som samhällsresurs och i det arbetet är barn och unga en prioriterad grupp. Arbetet kommer göras i samverkan med museum för att stärka arkivens möjlighet att nå ut med program till fler och genom arkiv-pedagogiska drop-in aktiviteter möjliggöra för fler barn och föräldrar att besöka arkiv och museum. I samarbete mellan arkiv- och museiområdet ska ett nytt Forskarrum inrättas. Målsättningen är att bredda deltagandet och öka andelen barn, och framför allt unga. Genom arbetet med mer ändamålsenliga lokaler ges möjlighet till förbättrad besöksupplevelse för målgruppen.

Regionbiblioteket kommer fokusera på frågor som rör digitaliseringens möjligheter och inom barn och ungdområdet så är ett fokus ungas litterära utveckling. Ett arbete som innefattar skrivarläger och digitala workshops för barn och/eller ungdomar, med ambitionen att bygga upp en återkommande verksamhet. Slöjdkonsulenterna ingår i ett nationellt nätverk för att stärka kompetensen inom området genom fortbildning och erfarenhetsutbyte. I arbetet för att nå barn och unga inom slöjdområdet behövs samverkan mellan aktörer och slöjdare, arrangörer och verksamheter som arbetar med barn och unga behöver stöttas. Det behövs också en god tillgång på sammanhang där barn och unga kan skapa fritt utifrån egna förutsättningar och intressen.

Utveckla samverkan inom barn och unguktuområdet för att stödja barn och ungas kulturutövande i länets kommuner

Kulturskolans uppdrag, styrning, verksamhet, organisering och resurser skiljer sig åt mellan olika kommuner. Majoriteten av länets kommuner har musik-eller kulturskola. Den kommunala kulturskolan är sedan lång tid tillbaka en integrerad del av svenskt kulturliv och utbildningsväsende. Kulturskolans betydelse för barn och unga, liksom för samhället som helhet gör kulturskolan till en regional och nationell angelägenhet.

Kulturskolorna i länet har gemensamma utmaningar med stora avstånd, kompetensbrister och att tillgängliggöra verksamhet för barn och unga. Kulturskolenätverket i Västerbotten är en mellankommunalsamverkan som initierat ett projekt som bland annat syftar till att utveckla samarbetsformer och att bygga strategier och nätverk för en långsiktig utveckling och kompetensförsörjning inom kulturskolan. Region Västerbotten vill bidra till att effekterna av den mellankommunala samverkan kan tillvaratas.

Region Västerbotten vill även, genom sina förutsättningar som regional aktör, inta en mer samordnande roll inom målområdet. Där regionala nätverksinsatser med fokus på lärande, erfarenhetsutbyte, och omvärldsanalys är relevant. Under planperioden ska former för utvecklad samverkan, genom samordning, undersökas och intensifieras.

Utvecklingsinsatser

Vart annat år kommer en regional utbudskonferens äga rum inom scenkonstområdet, riktad mot målgruppen arrangörer inom skola, barn och unga. För att öka spridningen av scenkonst till fler aktiva, klasser eller nyfikna kommer kompetensutvecklingsinsatser spridas inom barnkulturområdet via streaming och livesändningar. Inom litteraturen görs satsningar på ett läsfrämjandelyft för personal på de kommunala folkbiblioteken. Satsningen sker genom flerparsamverkan och ska bidra till kompetensutveckling inom litteraturförmedling och läsfrämjande, med särskilt fokus på barn och ungas läsning. Målet är att bidra till att skapa en likvärdig och hållbar infrastruktur för att ge barn och unga mer likvärdiga förutsättningar. Genom den filmpedagogiska verksamheten ges barn och unga möjlighet att prova på att göra, se och samtala om film. Tonvikten ligger på det egna skapandet. Utöver det bidrar Film i Västerbotten, genom sin konsulentverksamhet, till att bistå skolor, kommuner och föreningar

med hjälp kring hur de söker ekonomiskt stöd för filmpedagogiska aktiviteter, inom bland annat skapande skola och kulturskolan. Kompetensförsörjningen av professionella filmskapare som filmpedagoger behöver fortsätta för att det ska vara möjligt att erbjuda utbildningspaket till skolor och föreningar. För att bygga ett intresse för konst och utjämna skillnader i de möjligheter och resurser som finns för barn- och unga att möta konst planerar konstkonsulentverksamheten för att initiera nätverk i samarbete med kommuner, kulturskolor, studieförbund och föreningsliv, för att tillsammans stärka upp strukturerna för bild- och formområdet.

Mål 3. Kulturarv och kulturmiljöer är levande

Region Västerbotten vill bidra till att regionens kulturmiljöer och olika kulturarv bevaras, används och utvecklas. Kulturarv och kulturmiljöer har betydelse när det gäller platser som människor väljer att bo, verka i, längta till och besöka.

Insatsområden

- Bidra till att regionens kulturmiljöer är kända och används som angelägna resurser
- Verka för att regionens kulturarv kan brukas och utvecklas av en bred allmänhet genom ökad delaktighet
- Tillgängliggöra och synliggöra urfolket samerna och övriga nationella minoriteters kulturarv

Utvecklingsinsatser mål 3

De regionala kulturverksamheterna vill främja en utveckling inom målområdet genom följande insatser

- ✓ Säkerställa bevarandet av kulturarvet (Västerbottens museum)
- ✓ Öka möjligheten att förmedla och bruka kulturarvet (Västerbottens museum)
- ✓ Främja alla möjligheter att ta del av kulturarv och bildning (Västerbottens museum)
- ✓ Utveckla besöksmålet Västerbottens museum (Västerbottens museum)
- ✓ Tillgängliggöra arkivsamlingarna både analogt och digitalt, samt gemensamma arkiv och besökslokaler genom samverkan (Västerbottens museum, arkiv)
- ✓ Magasin, samlingar och insamlingar (Skellefteå museum)
- ✓ Stärka lokalhistorisk forskning (Skellefteå museum)
- ✓ Främja ett kulturarv som bevaras, används och utvecklas (Skogs- och samemuseet i Lycksele)
- ✓ Skogs- och samemuseet är en plattform och naturlig mötesplats (Skogs- och samemuseet i Lycksele)
- ✓ Att arbeta för att i nationell samverkan få ett särskilt ansvar för skogshistoria (Skogs- och samemuseet i Lycksele)
- ✓ Bidra till forskning och kunskapsuppbyggnad inom skogshistoria och samisk kultur (Skogs- och samemuseet i Lycksele)
- ✓ Säkerställa ändamålsenliga lokaler och arkiv och samlingar (Folkrörelsearkivet i Västerbotten)
- ✓ Ökad tillgänglighet till arkiven (Folkrörelsearkivet i Västerbotten)
- ✓ Stärkt samverkan för kulturarv, forskning och utbildning (Folkrörelsearkivet i Västerbotten)
- ✓ Stärkt samarbete med fler aktörer (Företagsarkivet i Västerbotten)
- ✓ Säkerställa framtida tillgång till arkiv genom att arbeta med bevarande och tillgängliggörande (Företagsarkivet i Västerbotten)

Kulturmiljö

- ✓ Bidra till ett utvecklat och hållbart kulturmiljöarbete i samverkan (Västerbottens museum)
- ✓ Värna och utveckla inlandets och fjällområdets kulturmiljöer (Västerbottens museum)
- ✓ Stärkt samverkan inom samhällsplanering (Västerbottens museum)
- ✓ Stärka kulturmiljöområdet inom turism och besöksnäring (Västerbottens museum)
- ✓ Främja kunskapsutveckling och förmedling (Västerbottens museum)

Bidra till att regionens kulturmiljöer är kända och används som angelägna resurser

Det regionala kulturmiljöarbetet spänner över ett brett område och bedrivs i samverkan mellan ett flertal aktörer i länet.⁵ Under föregående planperiod togs en gemensam målbild fram inom kulturmiljöområdet mellan Västerbottens museum, Skellefteå museum, Skogs- och samemuseet i Lycksele, Länsstyrelsen i Västerbotten och Västerbottens läns hembygdsförbund. Den strategiska inriktning som målbilden inrymmer är fortsatt aktuell; utveckla och förnya kulturmiljöarbetet, utjämna geografiska ojämlikheter med fokus på kulturmiljöer i inlandet och fjällområdet, synliggöra kulturmiljön som resurs i samhällsplaneringen, lyfta regionens besöksvärda kulturmiljöer inom turism och besöksnäring samt genom forskning och kunskapsutbyggnad främja kunskapsutveckling och förmedling.

Aktörerna som ingår i överenskommelsen spelar en viktig roll för att öka kunskapen i länet om hur kulturmiljöer kan användas som angelägna resurser och bevaras på ett hållbart sätt. De regionala museerna och Länsstyrelsen Västerbotten är och kan vara rådgörande parter för kulturmiljöarbetet på kommunal nivå. Den rådgörande funktionen bör nyttjas i ett tidigt stadie i kommunernas bygg- och planprocesser. Vidare behöver, kännedomen om och tillgängligheten till, kulturmiljöerna hos allmänheten öka. För att uppnå detta behövs en fortsatt uppdatering och utveckling av digitala informationskanaler/-portaler och skyltning. Region Västerbotten vill bidra till en breddad och hållbar samverkan för aktörer verksamma inom kulturmiljöområdet.

Utvecklingsinsatser

Genom riktade insatser till beslutsfattare, verksamhetsutövare och allmänhet kan kunskapen om och nyttjandet av kulturmiljöer öka. Exempel på det är att stärka arbetet med rådgivning och information till allmänheten genom olika informationsportaler kopplade till kulturmiljö. Ett annat utvecklingsområde är att tydliggöra betydelsen och behovet av att skydda och ta hänsyn till kulturhistoriska värden i den fysiska miljön genom tidiga dialoger med kommuner, exploatörer och verksamhetsutvecklare. Men också att stödja kommunerna i arbetet med att ta fram aktuella och funktionella kunskapsunderlag på kulturmiljöområdet. En stärkt hembygdsrörelse kan bidra till upprätthållandet av nätverk för aktörer inom det lokala, regionala, nationella och internationella kulturmiljöarbetet.

Det behövs sektorsövergripande samarbeten och dialoger för att skapa och öka en lokal delaktighet och förvaltning av kulturmiljöer. I det arbetet behövs samordning, marknadsföring och gemensam programverksamhet. Styrmedel som verkar för att fler kulturmiljöer tillvaratas och används, särskilt i förbisedda och underrepresenterade miljöer, behövs för att utjämna geografiska skillnader. Metoder och samarbetsformer som ger ökade möjligheter att använda och vidareutveckla kulturmiljöerna som turist- och besöksmål är angeläget. Vidare ska museerna som attraktiva besöksmål och naturliga mötesplatser lyftas fram.

Verka för att länets kulturarv kan brukas och utvecklas av en bred allmänhet genom ökad delaktighet

Medan kulturmiljön omfattar hela det av människor påverkade landskapet så omfattar kulturarvet alla materiella och immateriella uttryck av mänsklig aktivitet genom tiderna. Kulturarvet är en viktig källa till kunskap som kan ge ökade möjligheter att kritiskt reflektera över och förstå både historien och samtiden. För att skapa likvärdiga möjligheter att vara del av och ta del av kulturarvet är tillgänglighet en central fråga. Tillgänglighet kan avse såväl fysiska miljöer som information och kommunikation.

Landets museer förvaltar tillsammans en stor mängd samlingar i form av olika historiska föremål, fotografier, litteratur och filmer. Bevarandet av museernas samlingar kan liknas vid en långsiktig förvaltning av samhällets kollektiva minne. Arkiven bidrar i sin tur till en mångsidig historieskrivning genom bland annat material från samhällsgrupper som historiskt getts mindre utrymme i historiebeskrivningen som exempelvis kvinnors- och minoritetsgruppers historia. Det är av samhällsintresse att arkivens samlingar, liksom museernas, kan spridas, användas och bevaras på ett hållbart, ändamålsenligt och

⁵ Länsstyrelsen Västerbotten, Västerbottens museum, Skellefteå museum, skogs- och samemuseet i Lycksele, regionala enskilda arkiv, kommuner, Västerbottens läns hembygdsförbund, stiftelser, samebyar och sameföreningar, bibliotek, utbildningsinstitutioner och studieförbund samt Svenska kyrkan genom Luleå stift med flera.

rättssäkert sätt. Idag är stora delar av länets samlingar inte registrerade, och därav inte sökbara för personal och allmänhet, något som påverkar tillgängligheten till samlingarna. Genom att digitalt tillgängliggöra samlingarna ökar institutionernas möjlighet att nå ut till fler. Region Västerbotten vill bidra till att öka den digitala tillgängligheten inom kulturarvsområdet.

Utvecklingsinsatser

För att säkerställa en långtidsförvaring av samlingarna behövs nya lokaler för samlingar och övrigt material. Det finns också behov av moderna förvarningssystem för olika former av föremål. Museerna och arkiven avser i sitt arbete att öka tillgängligheten till länets kulturarv ytterligare. Det innefattar att uppdatera, förteckna, kategorisera och digitalisera samlingarna för att öka sökbarheten och bidra till att samlingarna blir mer lättillgängliga för såväl personal som allmänhet. Arbetet innebär även att i högre utsträckning nyttja digitala verktyg och metoder för att underlätta för invånare i hela länet att inhämta information och kunskap om länets kulturarv. Samarbete finns mellan arkiv- och museum i länet i syfte att skapa tillgängliga och attraktiva forskningsrum och arkivlokaler på Nordanå i Skellefteå och Gammlia i Umeå.

Tillgängliggöra och synliggöra urfolket samerna och övriga nationella minoriteters kulturarv

Det samiska kulturarvet är en nationell angeläget, men då Sveriges fyra nordligaste län utgör del av Sápmi innebär det ett särskilt ansvar att värna, synliggöra och bidra till utvecklingen av det samiska kulturarvet. Urfolket samerna och nationella minoriteters kultur utgörs av materiellt och immateriellt kulturarv och i tider då urfolket samerna och nationella minoriteter försummats rätten att bruka sin egen kultur eller tala sitt eget språk har det muntliga berättandet varit ett viktigt verktyg för att föra kunskaper, kulturer och seder vidare mellan generationer. I arbetet med att synliggöra urfolket och nationella minoriteters kulturer, berättelser, historia och samtid intar konst och kultur ofta en kunskapsbärande och kunskapshöjande funktion. Rätten till den egna historien måste beaktas och värnas. Ägandeskapet av kulturarvet behöver utgå ifrån den egna gruppens rätt att få verka på egna villkor, äga och forma sin historia som samtid.

Det finns idag flera upparbetade samarbeten och samverkansformer mellan regionala kulturverksamheter, urfolket samerna och nationella minoriteter i länet och Region Västerbotten ska verka för att urfolket samerna och nationella minoriteters kultur och kulturarv inkluderas, värnas, tillgängliggörs och synliggörs inom såväl befintliga som nya strukturer. I det arbetet är kulturarvsinstitutionerna viktiga parter då de kan bistå med kunskap, kompetens och utrymme för att både höja kunskapen om hur kulturarvet kan säkras men också bidra till att synliggöra urfolket samernas och nationella minoriteters kulturarv. En annan viktig aktör är Aejlies som bidrar till att säkra och stärka den egna identiteten men också bidrar till att höja samhällets kunskap om urfolket samerna. Region Västerbotten kommer fortsätta att synliggöra urfolket samerna och nationella minoriteters kultur och kulturarv och verka för att målgrupperna på egna villkor ska kunna äga och forma sin historia och samtid.

Utvecklingsinsatser

För att inkludera de fem nationella minoriteterna och urfolket samerna ytterligare i museets verksamhet kommer Västerbottensmuseum att verka för ett metodiskt och målmedvetet arbete i bred samverkan. Vid Skogs- och samemuseet finns samlingar som behöver tas om hand. Museet behöver också tillskaffa sig ett framtidssäkrat föremålsarkiv, vilket kan bidra till att materialet blir mer tillgängligt. Behov finns också av att tillskapa en ny samisk basutställning på museet.

Mål 4. Goda villkor för professionella kulturskapare ger ett utbud av hög kvalitet

Region Västerbotten vill att Västerbottens län är en attraktiv miljö för kulturskapare att bo och verka i. Genom att ge plats för både bredd och spets i det kreativa skapandet ges förutsättningar för ett långsiktigt starkt kulturliv. En mångfald i utbud och uttryck bidrar till kvalitet och konstnärlig förnyelse

Insatsområden

- Bidra till ett varierat och hållbart kulturutbud i hela länet som kännetecknas av konstnärlig kvalitet och förnyelse
- Stärka konstområdenas infrastruktur
- Stärka stödstrukturer för professionella kulturskapare regionalt och interregionalt

Utvecklingsinsatser mål 4

De regionala kulturverksamheterna vill främja en utveckling inom målområdet genom följande insatser

- ✓ Samarbeten nyckeln till ökad hållbarhet och tillgänglighet (Västerbottensteatern)
- ✓ Utveckling av berättandet som scenkonst och främjandeformat (Västerbottensteatern)
- ✓ Öka och utveckla och samarbeten och samproduktioner som ett led i hållbarhetsarbetet (Norrlandsoperan)
- ✓ Strategiska arbete för att öka extern finansiering (Norrlandsoperan)
- ✓ Stöd för danskonstnärer, arrangörer och återväxt i arrangörsledet (Dans i Västerbotten)
- ✓ Arbeta för en hållbar regional verksamhet (Västerbottens museum)
- ✓ Sara Kulturhus (Skellefteå museum)
- ✓ Agenda 2030 (Skellefteå museum)
- ✓ Residensprogram och produktionsplatser (Konstkonsulentverksamheten)
- ✓ Resurscentrum för konst (Konstkonsulentverksamheten)
- ✓ Stärka villkoren för filmproduktion (Film i Västerbotten)
- ✓ Nätverkstänkande och kompetensutvecklande aktiviteter inom filmproduktion (Film i Västerbotten)
- ✓ Stärka slöjdområdets infrastruktur genom nätverk och mötesplatser (Västerbottens läns hemslöjdsförening)
- ✓ Genom slöjd främja hälsa och ett hållbart samhälle (Västerbottens läns hemslöjdsförening)
- ✓ Stärka den litterära infrastrukturen (Regionbibliotek Västerbotten)

Bidra till ett varierat och hållbart kulturutbud i hela länet som kännetecknas av konstnärlig kvalitet och förnyelse

Den regionala kulturen ska vila på en konstnärlig grund och den konstnärliga kvalitén ska värnas och utvecklas. En förutsättning för ett varierat och hållbart utbud är att den konstnärliga kunskapen och kompetensen utgör en central del av institutionernas verksamhet. Det är en gemensam angelägenhet för institutionerna att vara attraktiva arbetsgivare på en regional, nationell och internationell marknad. Region Västerbotten har ett långsiktigt åtagande vad gäller regionala kulturinstitutioners förutsättningar att kunna erbjuda ett kulturutbud som kännetecknas av konstnärlig kvalitet och förnyelse. Vidare vill Region Västerbotten stärka institutionernas möjligheter att ta del av nationell och internationell finansiering, från så väl etablerade stödformer inom EU som kommersiella aktörer.

Utvecklingsinsatser

Som ett led i det ekonomiska hållbarhetsarbetet ska aktörer verksamma inom scenkonstområdet bland annat öka antalet samarbeten och samproduktioner samt se över uthyrning av scener och möjlighet att öka olika former av extern finansiering. Utvecklade turnésamarbeten utanför det egna länet utgör också en utvecklingsinsats. I syfte att öka tillgängligheten avseende mångfalden på scenerna och i publiken kommer internationella samarbeten fortsätta i form av bland annat föreställningsutbyten, kompetensutveckling samt utvecklandet av publikarbetet. Scenkonstinstitutionerna kommer fortsätta utveckla samarbeten med civilsamhället.

Vad berör museiområdet så finns idag nära samarbeten och fruktsamma relationer med såväl kulturaktörer inom konst- och hantverksområdet som forskare och andra relevanta aktörer. Museernas arbete omfattar bland annat arkeologiska- och bebyggelseundersökningar, samt en omfattande förmedlings- och rådgivningsverksamhet gentemot kommuner, föreningar med flera i frågor som samhällsutveckling och kulturturism. För att fortsättningsvis ha en hög närvaro i länets kommuner behövs förstärkning i att samordna det regionala arbetet.

Slöjden som kulturform handlar om att göra medvetna val och en ökad materialkännedom och förståelse för exempelvis tillverkningsprocesser ökar möjligheten för slöjdare att göra medvetna val. Slöjdområdet kan, inom ramen för gestaltad livsmiljö, kopplas ihop med mer övergripande strategier samt bidra till utvecklingen av hållbara städer och samhällen. Här behövs samverkan och nya tillvägagångssätt, men för att slöjden ska ha en betydande roll i omställningen till ett hållbart samhälle behövs fler yrkesverksamma slöjdare, vilket kräver en efterfrågan på slöjdare för att fler ska väljer ett yrkesliv inom slöjd och hantverksområdet.

Stärka konstområdenas infrastruktur

Möjligheten att skapa och vara yrkesverksam påverkas av hur stark den kulturella infrastrukturen i länet är, det vill säga vilka stödstrukturer som finns, exempelvis produktionsmöjligheter, utställningsytor och spelplatser/-lokaler. Respektive konstområdes infrastruktur skiljer sig åt, vilket innebär att kulturskapare inom vissa områden blir mer koncentrerade till platser där möjligheterna att vara verksam är större, exempelvis där yrkesutbildningar och arbetsmöjligheter finns.

Kulturskapares egna organisationer och centrubildningar har en viktig förmedlande roll, liksom civilsamhället i form av arrangör. Kulturens roll av mellanhänder har ökat, där mellanhandsfunktionen kan beskrivas som kedjan från konstnär till publik, exempelvis producenter, arrangörer, konsthallar, gallerier, teatrar och förlag. Funktionerna kan se olika ut inom konstområdena beroende på bland annat institutionsstruktur, grad av internationalisering och arrangörsledet förutsättningar. Arrangörsledets möjligheter att skapa arbetstillfällen och ersätta kulturskapare påverkas i hög grad av kommunernas och regionernas ekonomiska situation. Region Västerbotten vill genom strategiskt riktade insatser bidra till att stärka konstområdets infrastruktur.

Utvecklingsinsatser

För att stärka de lokala arrangörerna inom dans kommer formerna för hur arrangörsstöd bäst når hela länet att ses över. Inom dansen finns också behov av nya samarbeten och att bygga upp en stabil

arbetsmarknad för yrkesverksamma, något som kräver fler produktionsplatser och residensmöjligheter. Inom konstkonsulentverksamheten kommer ett arbete ske för att stärka samarbetet mellan region och kommun gällande planering och uppbyggnad av produktionsplatser för konst. Inom bild- och formområdet är fler ändamålsenliga mötes- och produktionsplatser och noder runt om i länet angeläget. En behovsanalys kommer att göras för att etablera ett resurscentrum för konst i Västerbotten. Rutiner för att genomföra en återkommande regional konferens inom bild- och formområdet ska ses över.

Stärka stödstrukturer för professionella kulturskapare regionalt och interregionalt

För att Västerbotten ska vara ett attraktivt län för kulturskapare att bo och verka i behöver det finnas stödstrukturer som möter kulturskaparnas behov. Det behövs ett samspel mellan stat, region och kommun i frågor som berör konstnärers villkor, då ansvaret och rollerna dessa parter emellan är inte tydligt avgränsade eller definierade. Det finns ett brett spektrum av åtgärder inom olika politikområden som kan bidra till att underlätta för konstnärerna och förbättra deras förutsättningar att vara yrkesverksamma och verka professionellt.

Den regionala och lokala infrastrukturen är en viktig del av kulturskaparnas arbetsmarknad. Stödet inom ramen för kultursamverkansmodellen är därför också betydelsefullt för kulturskapares villkor. De regionala kulturverksamheterna ansvarar inom respektive konstform för att samverka och stötta de professionella kulturskaparna genom nätverk, mötesplatser, uppdrag, produktionsmedel, mobilitetsstöd med mera. Det finns behov av en ökad kännedom om kulturskapare och deras kompetens, på lokal och regional nivå, i det arbetet kan en inventering av yrkesverksamma kulturskapare vara ett värdefullt verktyg.

Kulturskapares villkor är till stor del beroende av att det finns utbildningar, välfungerande upphovsrättsliga ersättningar för användning av konstnärliga verk, liksom en arbetsmarknadspolitik och ett trygghetssystem som ser till kulturskapares speciella förutsättningar. Det är staten som bland annat genom Konstnärsnämnden, Författarfonden, Kulturrådet och Filminstitutet ansvarar för och fördelar stipendier, verksamhetsstöd och projektbidrag till fria professionella kulturskapare och grupper som är boende och verksamma i länet. Många av de finansieringsmöjligheter som finns på lokal och regional nivå ska bidra till specifika ändamål inom olika projektutlysningar vilket ofta kräver att fler parter involveras, genom medfinansiering eller som samarbetspart. Region Västerbotten vill genom riktade insatser, synliggöra och tillgängliggöra stödstrukturer på lokal, regional, och nationell nivå för målgruppen professionella kulturskapare.

Mötesplatser i form av nätverk och branschdagar är viktiga exponeringsytor som bidrar till kunskaps- och erfarenhetsutbyte för yrkesverksamma. Residensverksamhet möjliggör exempelvis fördjupade möten med lokalsamhället, genom workshops, dialog och researcharbete. Residensverksamhet bidrar till en professionalisering och kompetensutveckling för kulturskapare och är för många kommuner ett sätt att öka konsten- och kulturens närvaro i lokalsamhället. Region Västerbotten, i dialog med institutioner och kommuner, driva frågan om utvecklad residensverksamhet i länet.

Utvecklingsinsatser

I Västerbotten finns en stark tradition av att arbeta med talang- och kompetensutveckling av filmskapare och hela filmbranschen gynnas av att unga talanger ges möjlighet att utveckla sig som filmskapare. För att stärka området behövs aktiviteter för filmskapare som är redo att ta steget från talangfull amatör till professionell och för att skapa återväxt bland filmare och stärka filmbranschen behövs mötesplatser såväl som nätverksstärkande och kompetensutvecklande aktiviteter. Behov finns också av mer lokala arrangemang som riktar sig till specifika filmaktörer i länet. I en nationell kontext är det i dagsläget svårt att behålla filmskapare såväl som utveckla filmbranschen och för att Västerbotten ska vara ett konkurrenskraftigt län behövs ökade regionala filmproduktionsmedel. Utöver det behöver förutsättningarna för filmproduktion i länet utvecklas så också insatser som skulle ge bättre arbetsvillkor.

Inom litteraturen behöver författarnas förutsättningar stärkas. Detta behöver göras genom att undersöka möjligheten att inrätta stipendium, mentorskap och/eller residens. Regionbiblioteket ska strategisk verka för att utövare inom kulturområdet synliggörs och ges förutsättningar att utvecklas. Utöver det behöver den litterära scenen på biblioteken breddas och möjligheten för litteraturen att samverka och inspireras av andra konstformer behöver undersökas. I arbetet med att synliggöra, idag verk-samma, författare pågår en länsövergripande litteratur- och författarinventering. Inom berättardelen av scenkonstområdet ska arbetet som sker mot civilsamhället och skolan fortsätta. En ambition är att Nordiskt berättarcentrum ska bli ett nordiskt resurscentrum för berättarkonsten, där forskning och utbildning möter det praktiska utövandet.

Slöjdområdets infrastruktur behöver stärkas, och i det arbetet behövs fler mötesplatser, produktions-plattformar och nya samarbeten. En viktig uppgift är att förmedla slöjdområdets specifika behov och förutsättningar i dialog med andra verksamheter och genom att skapa en ökad förståelse för slöjdom-rådet kan det bli enklare att anlita slöjdare för uppdrag, utställningar och utbildningsinsatser. I och med att det finns en god digital infrastruktur så ökar också det digitala arbetet i snabb takt och det är angeläget att den digitala verksamheten inom slöjden fortsätter utvecklas.

Mål 5. Kulturen spelar en avgörande roll för samhället och regional utveckling

Region Västerbotten ska genom sitt regionala utvecklingsuppdrag skapa förutsättningar för ökad samverkan mellan kultursektorn och andra samhällssektorer. Detta för att kultur ska bli tillgänglig för fler och för att stärka länets attraktivitet – på en nationell och internationell arena.

Insatsområden

- Främja internationella samarbeten och öka kulturens synlighet på den internationella arenan
- Stärka det regionala ansvaret i frågor som rör urfolket samerna
- Bidra till en hållbar regional utveckling och attraktionskraft

Främja internationella samarbeten och öka kulturens synlighet på den internationella arenan

Västerbotten är ett län som med sina starka kulturinstitutioner och sina nationellt och internationellt erkända kulturskapare bidrar till kulturens utveckling såväl lokalt, regionalt, nationellt som internationellt. Utövare verksamma i Västerbotten återfinns på ansedda internationella arenor och scener, vilket vittnar om den höga kvalitet som Västerbottens kulturskapare står för. Filmskapare från regionen har blivit internationellt uppmärksammade och flera filmskapare har debuterat som långfilmsregissörer. Västerbottensteatern har idag flera etablerade internationella samarbeten med andra scenkonstinstitutioner, bland annat genom nordiskt berättarcentrums arbete. Konstkonsulenterna ska också stödja utveckling av residensverksamhet för att ge länets konstnärer möjlighet till kontakter och internationella samarbeten. Vidare stödjer konstkonsulenterna utveckling av residensverksamhet för konstnärer verksamma utanför Sveriges gränser. Norrlandsoperan samarbetar internationellt med både konstnärer och andra operahus. Inom dansverksamheten möjliggör samproduktioner och residensprojekt för publiken att möta internationellt erkända koreografer och kompanier. Samproduktioner på en internationell nivå är en viktig del i Norrlandsoperans hållbarhetsarbete. Ett kulturellt utbyte är ett medel för att öka kontakter och förståelse mellan människor men också ett led i att främja konstnärlig förnyelse och utveckling. Region Västerbotten vill främja förutsättningarna för internationella samarbeten och utbyten.

Regionens geografiska läge innebär goda möjligheter till kulturellt utbyte och samverkan med finska och norska partners i Kvarkenområdet, i Sápmi, vänlänet Karelska republiken och Barentsområdet. Working Group on Culture (WGC) är en arbetsgrupp för kultursamverkan där regionala och nationella myndighetsföreträdare från alla Barentsregioner i norra Sverige, Norge och Finland deltar. Region Västerbotten är del av nätverket Assembly of European Regions (AER). AER syftar till att regioner i Europa enas om och framför gemensamma ställningstaganden samt skapar förutsättningar för samverkansprojekt. I takt med klimatförändringarna så har också det geopolitiska intresset för Sveriges två arktiska regioner Västerbotten och Norrbotten ökat. Förutsättningar och livsvillkor som finns i Arktis bör synliggöras och stärkas inom EU:s sammanhållningspolitik. Region Västerbotten ska fortsatt närvara på den internationella arenan i syfte att öka synligheten av västerbottnisk kultur och bidra till kunskap om regionens geografiska läge.

Stärka det regionala ansvaret i frågor som rör urfolket samerna

Region Västerbotten vill stärka sin roll och ansvarstagande som regional aktör verksam i Sápmi, där urfolkets möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv är en självklarhet. Genom Kultur i Norr samverkar Region Västerbotten kontinuerligt med företrädare för Sametinget och de samiska kulturinstitutionerna. Region Västerbotten vill genom att delta i regionala, interregionala, nationella och internationella sammanhang lyfta Västerbottens plats i Sápmi.

Bidra till en hållbar regional utveckling och attraktionskraft

Det är en central uppgift för Region Västerbotten att skapa förutsättningar för ökad samverkan mellan kultursektorn och andra samhällssektorer, såsom samhällsplanering, näringsliv, utbildning och hälsa. Detta för att kultur ska bli tillgänglig för fler och för att stärka regionens attraktivitet – på en nationell och internationell arena.

Gestaltad livsmiljö

Kultur är en motor för regional tillväxt och en attraktionskraft för inflyttning och attraktiva boendemiljöer. Målet för statens arbete vad gäller gestaltad livsmiljö är att arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön. Region Västerbotten vill bidra till och öka kunskapen om politikområdet gestaltad livsmiljö.

I utvecklingen av gestaltad livsmiljö i Västerbotten behövs en tvärsektoriell samverkan mellan olika sektorer, yrkesgrupper, kommunala och regionala instanser och vetenskapliga institutioner. Region Västerbotten kommer i projektsamverkan med bland annat Region Norrbotten etablera Form och Design Center Norr, vilket är en ny nod för form, design, konsthantverk och arkitektur i övre Norrland.

Det är viktigt att området integreras i plan- och byggprocesser, där aspekterna tas med från planering till byggande och förvaltning. Samarbeten behöver utvecklas och stärkas mellan olika aktörer för att hantera den komplexitet som ryms i arbetet med att utveckla den gestaltade livsmiljön. I det har den regionala och kommunala nivån ett stort ansvar för att säkerställa att områdets olika delar beaktas, däribland enprocentregeln.⁶ Enprocentregeln bygger inte på en given arbetsmodell därför finns variationer i hur regeln tillämpas och beräknas, både mellan stat, region och kommun och mellan kommuner och regioner. Region Västerbotten ska under perioden planlägga hur enprocentregeln ska efterlevas och verka för att kortsiktiga ekonomiska aspekter inte styr tillämpningen av enprocentregeln.

Kulturella och kreativa branscherna (KKB)

Kulturella och kreativa branscher är viktiga ur flera aspekter, det handlar om utveckling av såväl individer, som företag, samhällsstrukturer och platsens attraktivitet. Inom regionens kulturella och kreativa branscher finns entreprenörer och företag med kulturskapande eller kreativa processer som sin affärsidé eller råvara, eller aktörer som bygger vidare på andras skapande, exempelvis genom distribution och handel eller genom utveckling av digitala tjänster med kulturellt innehåll.

Entreprenörer och företag inom den kreativa sektorn omfattas av en naturlig innovationskraft och kreativ förmåga, särskilt när det kommer till att initiera nya affärsmodeller, tillväxtstrategier och samarbetsformer. KKB kan därför vara en katalysator för andra branscher och näringar för att utveckla och revitalisera städer och samhällen, eller som del i att utveckla välfärden. Vad berör lokal och regional samverkan är det särskilt viktigt att se och stärka befintliga strukturer som byggts upp utifrån de verksammas egna premisser och ändamål. I arbetet med att stärka befintliga strukturer kan en aktörskarta som synliggör hubbar och noder lägga en god grund för nätverksutveckling och även bidra till exempelvis etablering av kompetensplattformar.

KKB är ett heterogent branschkluster som präglas av stora skillnader mellan både näringarna i sig och företagen som verkar inom dem. I vissa delar av KKB sker tillväxt genom samverkan och samarbeten snarare än genom tillväxt inom varje enskilt bolag – där kraften skapas genom starka nätverk som driver branscher, tillväxt och samhällsutveckling framåt. I relationen mellan småbolag och i interaktionen med större bolag är EU medel intressanta. Här kan regionen och andra aktörer vara behjälpliga genom att skapa förutsättningar att möta större strukturer. Kommunala, regionala och nationella stödstrukturer behöver synliggöras och anslagsgivare bör i högre utsträckning verka uppsökande i syfte att höja projektkunskapen hos potentiella stödmottagare. Region Västerbotten vill stärka relationen mellan den kommunala, regionala och nationella nivån i syfte att initiera främjandeinsatser som möter kreatörernas behov inom branschen.

Folkbildning

Folkhögskolorna i regionen och studieförbundens regionala organisationer ingår i en överenskommelse som gemensamt tagits fram av Folkbildning Västerbotten och Region Västerbotten. Folkbildningens organisationer är närvarande i alla kommuner i Västerbotten och folkhögskolorna och studieförbunden utgör en viktig resurs genom sitt arbete med bildning och demokratiutveckling. Studieförbunden verkar på olika sätt i kulturlivet, både som utförare, samverkanspart och möjliggörare där tillgänglighet och delaktighet är viktiga grundvärden. Studieförbunden erbjuder, genom studiecirklar, deltagare att engagera sig och möjlighet till eget skapande utan att ingå i en traditionell föreningsstruktur.

Folkbildningen, som Sveriges största kulturarena med verksamhet i Sveriges alla kommuner, utgör en viktig del av den kulturella infrastrukturen och medverkar till ett varierat och lokalt förankrat kulturutbud. Studieförbunden och folkhögskolorna erbjuder genom sin verksamhet en rikstäckande arbetsmarknad för konstnärer. Folkbildningens strategiska bidrag kan också handla om att bidra i det regionala kompetensförsörjningsarbetet. Det kan exempelvis gälla metoder och strategier för att nå

⁶ Enprocentregeln är en ekonomisk princip för offentlig konst som innebär att cirka en procent av den totala budgeten avsätts för konstnärlig gestaltning vid ny-, om- och tillbyggnad.

personer och grupper som står långt från arbetsmarknaden. Det kan handla om validering av generella kompetenser eller mer icke-formella aspekter av lärande och kompetens som hämtar näring från folkbildningens pedagogiska och idémässiga traditioner. Region Västerbotten ser ett behov av att tydliggöra och stärka folkbildningens roll i det regionala utvecklingsarbetet framför allt i frågor som rör kompetensförsörjning.

Kultur och hälsa

Forskning visar på ett tydligt samband mellan kultur och hälsa. Kultur har betydelse för hälsan ur ett fysiskt, socialt, intellektuellt och existentiellt perspektiv. Arbetet med kultur och hälsa omfattar insatser där konstnärliga uttryck och upplevelser bidrar till att främja hälsa och uppfylla delar av folkhälsopolitikens mål. Region Västerbotten bedriver, genom Regionbibliotek Västerbotten, Kultur och hälsa verksamhet hos länets tre sjukhusbibliotek. Vidare förser funktionen för offentlig konst regionens byggnader, lokaler och miljöer, däribland länets sjukhus, med konstnärlig gestaltning. Region Västerbotten vill bidra till att höja kunskapen om kulturens hälsofrämjande effekter samt stärka strukturer för att uppnå utveckling inom kultur och hälsa området.

Konst och kultur- områden

Professionell teaterverksamhet

I samhället är teatern en spegel för vår samtid. Teaterrummet ger plats för människor att skapa och ta del av en mångfald berättelser. Teatern är genom sitt konstnärliga uttryck och sin spegling av samhället en viktig röst i det demokratiska samtalet. Västerbottens teater- och scenkonstliv är rotat i den västerbottniska traditionen med ett stort folkrörelsebaserat arrangörsled av musik- och teaterföreningar i alla regionens kommuner. I regionen finns Västerbottensteatern AB, som har sin bas i Skellefteå, samt ett flertal fria teatrar – Dockteatern Månstjärnan, Profilateatern, Skuggteatern och Ögonblicksteatern. I regionen finns också ett antal enskilda aktörer och företagare inom scenkonstområdet samt riksteaterkonsulenter. Västerbottens berättartradition har på olika sätt förvaltats i regionens scenkonstliv, bland annat genom verksamheten i Västerbottenteaterns avdelning, Nordiskt Berättarcentrum. Regionens teatrar möjliggör för professionella utövare att verka i länet och når genom sin omfattande turnéverksamhet, medborgare och publik både inom Västerbottens län och i andra delar av Sverige.

Västerbottensteatern AB

Västerbottensteatern som sedan år 1980 regionens länsteater har sitt säte i Skellefteå. Från hösten 2021 finns produktionslokaler och scener i Sara kulturhus. Västerbottensteaterns verksamhetsidé är att genom scenkonst, underhållning, berättande pedagogik och socialt engagemang göra Västerbotten till en ännu mer attraktiv plats att leva på. Visionen är att vara regionens stolthet och stadens kvarters-teater, och bidra med en verksamhet av god kvalitet som är välkomnande, inkluderande och modig. Mötet med publik, besökare och deltagare sker på de tre avdelningarna Teateravdelningen, UngHästen och Nordiskt Berättarcentrum (NBC).

Det regionala uppdraget innehåller flera olika delar. Huvuduppdraget är att tillgängliggöra och presentera professionell teater och scenkonst i hela regionen samt att producera, främja, stärka och utveckla teater och annan scenkonst i länet. Västerbottensteatern har också ett särskilt uppdrag att främja berättandet.

Som en av regionens största kulturinstitutioner strävar Västerbottensteatern efter att finnas nära invånarna i länet, bland annat genom turnéer till regionens 15 kommuner med teaterproduktioner, främjandearbete med berättarworkshops och andra arrangemang.

Samarbeten med teaterföreningar och arrangörer är en central del för att möjliggöra närvaro i hela regionen. Det sker både på plats hos föreningarna och i arrangemang som är gemensamma för regionens arrangörer. Bland annat genomförs tillsammans med Riksteatern Västerbotten en arrangörshelg för att kompetensutveckla föreningarna och informera om teaterns utbud. Västerbottensteatern samarbetar också med andra regionala kulturinstitutioner som Norrlandsoperan och Västerbottens museum.

Västerbottensteatern arbetar med att förverkliga allas möjligheter till kulturupplevelser och att nå både nya västerbottningar och de som levt länge i länet. Ett fokus för det konstnärliga urvalet vid Västerbottensteatern är att skapa produktioner som har en förankring och relevans för de som lever i och besöker regionen. Västerbottensteatern arbetar med en breddat utbud, bland annat genom att presentera musikteater och genomför utvecklingsarbeten kring hur teater och scenkonst kan skapas för en publik som inte har svenska som språk.

UngHästen vars verksamhet riktar sig till barn och unga i skolor och fokuserar på frågor om psykisk ohälsa, använder teater som pedagogiskt verktyg i sina teaterföreställningar. Västerbottensteaterns berättaravdelning NBC främjar med sina olika arrangemang, berättandet som scenkonst och pedagogiskt verktyg, lokalt, regionalt och internationellt.

Utvecklingsinsatser Västerbottensteatern AB

Samarbeten – nyckel till ökad hållbarhet och tillgänglighet

Västerbottensteatern har idag flera etablerade samarbeten med andra scenkonstinstitutioner, både nationellt och internationellt. Hållbarhet, kunskapsutveckling och tillgänglighet i produktioner och verksamhet är bärande delar i samtliga av dessa.

Västerbottensteatern har tidigare genomfört samarbeten med såväl fria teatergrupper som scenkonstinstitutioner med nationella uppdrag. Dessa har resulterat i utvecklade arbetssätt och en ökad hållbarhet och tillgänglighet för publiken. Västerbottensteatern har som ambition att fortsätta utveckla former för samproduktioner med hållbarhet som fokus med såväl institutioner som aktörer inom det fria fältet.

Ett samarbete finns upparbetat mellan teaterinstitutionerna i den norra delen av landet. För kommande år finns en ambition att utveckla samverkan gällande turnéer utanför den egna regionen. Genom att utvalda produktioner från respektive teater gästspelar på varandras scener skapas en bättre hållbarhet för produktionen och publiken i Västerbotten ges ett större och rikare utbud av scenkonst. Erfarenheter från tidigare interregionala projekt tas tillvara för att nå så stor effekt som möjligt.

I syfte att stärka det nordiska teatersamarbetet har Västerbottensteatern ett pågående projekt med Wasa Teater och Uleåborgs teater. Fokus är ökad tillgänglighet avseende mångfalden på scenerna och i publiken. Projektet möjliggör utveckling av verksamheterna, dels genom föreställningsutbyte, kompetensutveckling inom likabehandling och ökad mångfald, samt utvecklande av publikarbete. Nordiska teatersamarbeten kommande även framgent vara i fokus, där målbilden är att inkludera fler nordiska länder.

Utveckling av länets amatörteaterverksamhet

För att stärka förekomsten av lokal amatörteaterverksamhet och eget skapande inom teater/scenkonst för unga och vuxna i Västerbotten avser Västerbottensteatern i samarbete med Riksteatern Västerbotten genomföra ett särskilt arbete. Initialt behövs en kartläggning och behovsanalys genomföras för att återföljas av en aktivitetsplan.

Publikutveckling för en större mångfald

Västerbottensteatern är en nyckelaktör i den omvandling som regionen genomgår. Tillsammans med ett konstnärligt urval som är relevant för de som lever och verkar i Västerbotten kommer ett strategiskt arbete med publikutveckling att vara ett prioriterat område under kommande år. Kopplat till detta avser Västerbottensteatern att arbeta aktivt med att stärka den egna kompetensen om minoriteter och urfolket samer, samt utveckla samarbeten som kan tillgängliggöra berättelser och scenkonst som har minoriteter och urfolket samers perspektiv i fokus. Målsättningen är att låta fler röster och berättelser nå en bredare publik i regionen.

Utveckling av berättandet som scenkonst och främjandeformat

Västerbottensteaterns berättaravdelning (NBC) fortsätter utveckla teaterns berättarprofil genom att producera uppsättningar med det sceniska berättandets konstnärliga utveckling i fokus. Arbetet bedrivs inom ramen för teaterns ordinarie produktionsverksamhet men också genom satsningen på "berättare i residens", där avdelningens nationella och internationella nätverk möjliggör produktionssamarbeten. NBC:s främjande av muntligt berättande som verktyg och metod inom civilsamhälle och skola fortsätter. Ambitionen är att NBC ska vara ett nordiskt resurscentrum för berättarkonsten, där forskning och utbildning möter det praktiska utövandet.

Stärka den psykiska hälsan hos unga genom teater och kultur

UngHästen strävar efter att regionens unga ska bli sedda, hörda och lyssnade på. Genom teater som pedagogiskt verktyg lyfts frågor och förs samtal om psykisk ohälsa, mobbning och sex/samtycke/relationer. Vid samtliga föreställningstillfällen ingår eftersamtal med sakkunniga och pedagoger för att

fånga upp frågor och reflektioner. Under 2023 etableras ett nytt projekt – Unga Sara – ett samarbetsprojekt mellan aktörerna i Sara Kulturhus, fritidsgårdar och föreningar. Projektet syftar till att genom kultur främja ungas förmåga till skapande, förebygga utanförskap och stärka den psykiska hälsan. En målbild för kommande år är att hitta fler samarbetsparter i regionen för att möjliggöra för fler platser i regionen att ta del av UngHästens verksamhetsgrenar.

Digital tillgänglighet

Västerbottensteatern har under lång tid arbetat med en digital utveckling olika delar i verksamheten. Att identifiera tillvägagångssätt och implementera verktyg för att tillgängliggöra teaterföreställningar för fler besökare än de som förstår svenska, är en del i det utvecklingsarbete som teatern kommer att fokusera på kommande år. Ett exempel som undersöks är på vilket sätt textning kan ske på ett sätt som inte inkräktar på den konstnärliga upplevelsen av en teaterföreställning. Det digitala finns även i NBCs utvecklingsarbete med nya format för främjande och tillgängliggörande av berättandet. Ett exempel är framtagande av poddprogram, där en första pilotsatsning finns i produktion.

Giron Sámi Teáhter

Giron Sámi Teáhter är en turnerande institutionsteater med huvudsäte i Kiruna samt verksamhet för ungdomar i Tärnaby. 1992 fick teatern sina första statliga anslag som distribueras via Sametinget. Övrig finansiering kommer från Region Norrbotten, Region Västerbotten samt Kiruna kommun och Storums kommun. Giron Sámi Teáhter är organiserad som en ideell förening vars medlemmar till största delen består av sameföreningar och samiska organisationer. Giron Sámi Teáhter har ett uppdrag att främja de samiska språken i en verksamhet med hög konstnärlig kvalitet. Teatern ska turnera i hela Sápmi, företrädesvis på svensk sida, och har som uppgift att berätta historier som tar avstamp i den samiska kulturen och historien. Teatern har i sin nuvarande form funnits i mer än 20 år men är ur ett samiskt perspektiv en ny organisation med en konststart som fortfarande är under utveckling. Teatern samarbetar aktivt med sameföreningar, teaterföreningar och minoritetsspråkskommuner. Den samiska scenkonsten inrymmer såväl samisk teater som samisk dans och rörelse, jojk, traditionell berättarkonst och samisk musik. Den muntliga berättartraditionen är starkt förankrad i den samiska kulturen.

Scenkonst som teater och dans blir ett allt viktigare uttryckssätt, särskilt för unga samer. Det är idag en självklarhet att teater som konstform i det samiska samhället ska kunna formulera viktiga frågor kring gemensamma kulturella värderingar och konflikter och därtill vara en möjlig framtida arbetsplats. Giron Sámi Teáhter har en viktig uppgift i att också utbilda och kompetensutveckla unga samer som vill verka inom scenkonsten. Förutom sceniskt kunnande står de olika samiska språken i fokus när verksamheten planeras, något som också innebär en stor utmaning. Idag finns det en stark vilja till revitalisering av de samiska språken och då har teatern en viktig roll att spela.

Profilteatern

Profilteatern vill skapa teaterföreställningar som ger näring och kraft i riktning mot en rättvisare värld och visa på möjligheter och alternativa vägar i konsten och livet. Verksamheten utvecklar och förnyar teaterkonsten genom ett kollektivt skapande. Som platt organisation ansvarar teaterns sex medlemmar för både de konstnärliga såväl de ekonomiska delarna av verksamheten.

Profilteatern arbetar med starka visuella uttryck och alltid med nyskriven musik. I snart 20 år har teatern till största del spelat nyskriven dramatik och teatern arbetar med ett feministiskt perspektiv i pjäsval, textanalys och iscensättning. Teaterns strävan är att föreställningarna ska visa på möjligheter snarare än befästa gamla mönster och förhållningssätt. Repertoaren innehåller till största del föreställningar för barn och unga och föreställningarna går alltid på turné i Norrland men också i resten av landet. Profilteatern har full tillgänglighet i teaterns publika ytor och hörslinga finns tillgänglig vid föreställningar såväl som rullstolsplatser och fribiljetter erbjuds alltid till medföljande ledsagare. Ett sätt för Profilteatern att arbeta med tillgänglighet är genom att vara ansluten till Umeå kommuns Kompiskort.

Det kommunala kortet finns till för alla över 12 år med ett LSS-beslut och Profilateatern erbjuder möjligheten att gå två för en.

Profilateaterns utvecklingsambitioner är att utöka gruppen med en ny medlem för att få nya inputs, nya influenser och för att återgå till tidigare numerär för att kunna fördela ansvaret på fler personer. Publikarbetet för teaterns offentliga föreställningar med riktad kommunikation ska utvecklas och det samma gäller den fortlöpande utvecklingen av verksamhetens kontaktnät och marknadsföringskanaler. Profilateatern grundades 1984. Teatern får verksamhetsstöd från Statens Kulturråd, Umeå kommun och Region Västerbotten.

Skuggteatern

Skuggteatern är en norrländsk frigrupp med ett kollektivt arbetssätt som strävar för att motverka teaterns traditionella hierarkier. Skuggteatern gör scenkonst för alla åldrar med särskilt fokus mot barn och unga. Skuggteaterns föreställningar konstrueras utifrån idén att utmana de begränsningar som våra samhällsnormer har. Konstnärligt tar verksamheten stort ansvar för att producera scenkonst för, med & till barn och unga. Skuggteatern har profilerat sig med sina unika former av föreställningar och tematiska år. Skuggteatern söker ständigt nya metoder för att aktualisera teatern som konstform för att säkra teaterkonstens legitimitet och för att vara angelägen i ordets verkliga bemärkelse.

Skuggteatern verkar för ett kulturutbud till alla människor, oavsett vart i landet man bor, med prioritet på den norra landsändan. I arbetet med att verka förebyggande och motverka vita fläckar på kulturkartan har teatern en turnerande verksamhet som möjliggör tillgänglighet för att boende i Norrlands glesbygd ska få bättre förutsättningar att uppleva kultur i kontrast till urbaniseringens framfart. Den turnerande verksamheten produceras utifrån praktiska förutsättningar att pjäserna ska kunna spelas i många rum, och inte enbart på de professionella teaterscenerna.

Skuggteaterns verksamhet utgår från Kulturhuset Klossen, beläget i miljonprojektet Ålidhem, Umeå. Tillsammans med övriga organisationer i Kulturhuset Klossen syftar Skuggteatern till att skapa ett hus/plats/rum eller mötesplats i det bostadsområdet där en mångfasetterad sammansättning av människor lever.

Skuggteatern grundades 2001 och drivs konstnärligt, administrativt och tekniskt av dess medlemmar. Verksamheten finansieras via anslag och bidrag från parter som Umeå kommun, Region Västerbotten, Kulturrådet samt andra enskilda och allmänna finansiärer. Utöver det finansieras Skuggteaterns verksamhet genom egna intäkter. Skuggteatern är medlem i Teatercentrum, Svensk scenkonst och ScenSverige och tillämpar det kollektivavtal som finns inom teaterområdet.

Ögonblicksteatern

Ögonblicksteatern är en fri feministisk teatergrupp som skapar scenkonst för alla åldrar utifrån en normkritisk utgångspunkt. Konst och solidaritet i kombination är en viktig riktning för verksamheten. Ögonblicksteatern skapar scenkonst utifrån tematiska områden där samhället och samtiden skaver, och presenterar andra verkligheter än de vi är vana att mötas av. Med en önskan och övertygelse om att scenkonst kan förändra samhället arbetar Ögonblicksteatern i sina gestaltningar med alternativa verkligheter och möjliga utopiska världar. Representation och tillgänglighet är verktyg som gruppen använder för att fler människor ska känna tillgång till scenen och identifikation med det som händer på scenen.

Teatern arbetar ofta med nyskrivet material utifrån gedigen research och med en metod där bärarna av berättelserna är med i skapandeprocessen. Formen för föreställningarna är rörlig och gränsöverskridande och påverkas av samverkan med konstnärer och samtida artister med stort kreativt utrymme. Ögonblicksteatern skapar verk som rör sig mellan olika genrer och ofta närmar sig performancekonsten.

Barnperspektivet är starkt i verksamheten. Övervägande del riktar sig till barn och unga och gruppen har gjort hela tre produktioner för bábispubliken. Ögonblicksteatern tog också initiativ till och är huvudarrangör för festivalen Smått och Gott för att lyfta den mängd kultur som skapas för den yngsta publiken i regionen.

Ögonblicksteatern har fått stor uppmärksamhet nationellt och bland annat valts ut till Barn- och Ungdomsbiennalen för produktionerna "Om hon var en kille skulle jag vara kär i henne" och "Vahák" samt prisats på Scenkonstgalan för föreställningen "KILLARNA".

Ögonblicksteatern har en fullt tillgänglig lokal och i tre år drevs Projekt Normal med syfte att tillgängliggöra scenkonsten för personer med normbrytande funktionalitet. Genom att återkommande arbeta med en funktions varierad ensemble samt arrangera Festival Normal har Ögonblicksteatern blivit ett nationellt nav för tillgänglig och normkritisk scenkonst. Gruppen är också del i nätverket Stolt Scenkonst.

Ögonblicksteatern är belägen vid älven i Umeå och har blivit något av ett kulturhus för aktörer med solidaritet och normkritik som utgångspunkter. Här ordnas handledning för teatergrupper med ensamkommande unga, lesbisk frukost, stödfester för Ingen Människa Är Illegal, releasefester och gästspel. Ögonblicksteatern kommer genom Festival Normal befästa Umeå och Västerbotten som ett nav för normkritisk scenkonst nationellt, men också att den professionella, kvalitativa kultur för barn och unga som skapas i Västerbotten, lyfts genom större samverkan i regionen inom småbarnskulturfestivalen Smått och Gått.

Teatercentrum Norra

Teatercentrum Norra verkar för de fria teatrarna i norra Sverige och samlar tio medlemsteatrar och ett tiotal anslutna individer. Verksamheten i norra regionen främjar de fria scenkonstutövarnas möjligheter att leva och verka i Norrland genom förmedling, kompetensutveckling, kulturpolitiska insatser samt olika former av samarbets- och spetsprojekt. Teatercentrum Norra driver en utåtriktad scenkonstutveckling som prövar nya modeller och metoder, förankrade i samtiden.

Utvecklingsinsatser Västerbottensteatern

- Samarbeten – nyckel till ökad hållbarhet och tillgänglighet
- Utveckling av länets amatörteaterverksamhet
- Publikutveckling för en större mångfald
- Utveckling av berättandet som scenkonst och främjandeformat
- Stärka den psykiska hälsan hos unga genom teater och kultur
- Digital tillgänglighet

Professionell musik- och dansverksamhet

Musiklivet i Västerbotten är mycket aktivt och sträcker sig även utanför regionens gränser. Flera av regionens musikskapare har världen som arbetsfält och många internationella band och artister väljer också att spela i Västerbotten. Intresset för musik är starkt och engagerar människor i alla åldrar. Ett stort antal musikaktörer verkar i regionen och ett flertal musikfestivaler inom flera olika genrer anordnas årligen. I länet finns även flera kultur- och musikskolor med omfattande musikverksamhet för barn och unga.

Kännetecknande för musiklivet är att utvecklingen till stor del drivs av ideella krafter. I regionen finns flera livaktiga musikföreningar och antalet aktörer har ökat under senare år. Flera nya musikfestivaler har etablerat sig på olika platser i länet.

I Västerbotten finns ett av Sveriges fem operahus – Norrlandsoperan – med en vision om att vara ett internationellt scenkonsthus och Sveriges ledande spelplats för nyskapande scenkonst. Med sin professionella symfoniorkester, sina operauppsättningar och internationellt erkända dansscen, skapar Norrlandsoperan varje år ett angeläget och konstnärligt nyskapande utbud för regionens invånare som även ger avtryck nationellt och internationellt. Norrlandsoperan ansvarar också för det regionala konsulentuppdraget för musik samt för dansen genom Dans i Västerbotten.

Dansen som konstform verkar i hög grad på en nationell och internationell arena. Dans i Västerbotten och Norrlandsoperans dansavdelning är viktiga aktörer för att stödja det fria danslivet och det konstnärliga arbetet i regionen. Norrlandsoperan är en stabil samproducent som innehar en nyckelroll för landets dansutövare och är dessutom en grundförutsättning för Västerbottens fria dansutövare. Danscentrum Norr är en annan viktig aktör för att skapa möjligheter för konstnärligt arbete inom dansfältet.

Norrlandsoperan

Norrlandsoperan i Umeå har sedan starten 1974 utvecklats till ett scenkonsthus med en internationell profil och med avdelningar för opera, musik, orkester och dans samt tillverkande ateljéer och verkstäder. Verksamheten har stor konstnärlig bredd och höjd med ett regionalt uppdrag. Utifrån visionen "Sveriges ledande spelplats för nyskapande scenkonst" ska Norrlandsoperan vara ett modigt scenkonsthus som står för det nya, det oupptäckta och det innovativa och vara scenkonsthuset i Sverige som speglar samtiden och påverkar framtiden. NorrlandsOperan AB ägs av Region Västerbotten och Umeå kommun.

I Norrlandsoperans uppdrag ingår att producera, främja, stärka och utveckla opera, musik, dans och performance samt stödja och utveckla regionens musik- och dansliv genom konsulentverksamheten. Norrlandsoperan ska sträva efter en mycket hög konstnärlig kvalitet och i detta syfte utveckla verksamheten i ett nationellt och internationellt perspektiv. Vidare ska Norrlandsoperan verka för att en bred allmänhet ska kunna ta del av utbudet i syfte att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning med fokus på jämlikhet, mångfald och tillgänglighet. Norrlandsoperan ska prioritera och utveckla verksamheten för barn och unga med fokus på medskapande. Norrlandsoperan ska strategiskt och långsiktigt arbeta både konstnärligt och marknadsföringsmässigt för att nå nya publikgrupper.

Norrlandsoperans operaavdelning producerar årligen två till fyra operauppsättningar samt arrangerar gästspel av nyskapande operaproduktioner. Norrlandsoperan räknas som en modig och innovativ aktör på den svenska och internationella operascenen med ett fokus på en mer samtida repertoar än de andra svenska operahusen. Internationella samarbeten med både konstnärer och andra operahus har gett Norrlandsoperan ett gott rykte och framgångar även internationellt. Samproduktioner både nationellt och internationellt kommer framgent att vara en viktig del i Norrlandsoperans hållbarhetsarbete. I samband med aktuella operaproduktioner arrangeras en rad pedagogiska insatser och kringarrangemang. Dessa är främst riktade mot barn och unga med syfte att ge kunskap om och främja intresset för opera- och scenkonsten. Norrlandsoperans barn- och ungdomskör är en viktig del av Norrlandsoperans verksamhet för barn och unga och medverkar både i fullskaliga operauppsättningar och i

mindre produktioner samt ger kontinuerligt konserter. Norrlandsoperans operaverksamhet ingår i Norrlands nätverk för musikteater och dans (NMD).

Norrlandsoperans Symfoniorkester är landets nordligaste symfoniorkester och en orkester av mycket hög kvalitet med en repertoar som återspeglar såväl bredd som spets i den västerländska konstmusiken. Fokus ligger på musik skriven under 1 900- och 2 000-talen och på den klassiska repertoaren med ett uppdrag att speciellt lyfta musik skriven av kvinnor. Norrlandsoperan beställer även kontinuerligt ny orkester- och kammarmusik från både svenska och internationella tonsättare. Orkestern verkar i första hand i Umeå, men den turnerar också i regionen samt ibland även i norra Sverige och på andra platser i Sverige och utomlands. Turnéer i regionen sker ofta med mindre ensembler ur orkestern eftersom det finns få scener i Västerbotten som kan ta emot hela symfoniorkestern. Sedan hösten 2022 turnerar också hela symfoniorkestern till Sara kulturhus i Skellefteå med orkesterproduktioner som även genomförs i Umeå. Orkestern gör en rad insatser för att inspirera och öka unga människors intresse för att spela klassiska instrument genom att bl. a. utveckla s k side-by-side konserter, samspelsdagar och fortsätta utveckla samarbetet med organisationerna El Sistema och Nationellt Centrum för Musiktalanger (NCM) som är ett initiativ som syftar till att stödja unga musiker och dirigenter på sin väg mot en professionell musikkarriär.

Norrlandsoperans regionala musikavdelning arbetar för att stötta, främja och utveckla musiklivet i Västerbotten. Avdelningen producerar konserter, workshops och turnéer i regionen med både frilansande musiker och ensembler från Norrlandsoperans symfoniorkester. Ett betydande antal av dessa produktioner är direkt riktade till barn och skola. Norrlandsoperan är också en aktiv del av det regionala arrangörsnätverket MOTILI (Musik och Teaterföreningar i Lapplands Inland) som stärker inlandskommunernas tillgång till kultur. En bärande del är det främjande uppdraget, där Norrlandsoperan ska vara en aktiv partner i regionens musikliv. Målet är att Västerbotten ska vara en plats där professionella musikutövare, arrangörer och utbildningar ska kunna verka och samverka i länet. Ett särskilt fokus ligger på att samverka med länets kulturskolor ska upprätthållas och utvecklas för att nå musikutövande barn och unga. Länets festivaler och arrangörsföreningar är viktiga delar i den musikaliska infrastrukturen, och där är Norrlandsoperan en strategisk partner för utveckling och erfarenhetsutbyten.

Norrlandsoperan dans är en av Sveriges mest etablerade och betydelsefulla plattformar för produktion och presentation av samtida dans. Här erbjuds publiken och kulturskapare möjligheten att ta del av såväl experimentell performance och nyskapande format som mer traditionell samtida dans. Genom egna produktioner, samproduktioner, via nätverk och gästspel presenteras varje år olika dansproduktioner och projekt. Norrlandsoperan dans ska förstärka regionens kulturella infrastrukturer för dansutövare med residensverksamhet och utbildningsinsatser som workshops ofta i nära samarbete med Dans i Västerbotten. Särskilt fokus ligger på samproduktioner och residensprojekt där nya uttryck utforskas och publiken får möta nationellt och internationellt erkända koreografer och kompanier. Extra stödinsatser läggs på unga, professionella dansare/koreografer från regionen. Norrlandsoperan kommer arbeta för en förstärkning av flera nationella och internationella samarbeten inom dansverksamheten för att säkra finansieringen av kommande dansprojekt och -produktioner. Norrlandsoperans danssatsningar på internationella samarbetsprojekt med stöd från Kreativa Europa kommer att utvecklas vidare.

Norrlandsoperan Dans och Dans i Västerbotten kommer att satsa särskilda resurser på implementering av samarbeten med nya institutioner och fria kulturaktörer i Västerbotten som Sara kulturhus i Skellefteå och Samiskt kulturcentrum i Aejlies (Tärnaby).

Norrlandsoperans projekt Up North är ett initiativ för ungdomar som tillsammans med andra aktörer vill lyfta hiphopdanskulturen i Västerbotten och bredda mångfald hos utövare och besökare. Med flera parter i Sverige och internationellt skapas det gemensamt med unga dansare, musiker och arrangörer mötesplatser för battles, workshops, residenser, jams och konserter i regionen och på turnéer i Sverige och Europa. 2024-26 kommer de internationella samarbetena att utökas för ett bredare utbud av medskapande aktiviteter i Västerbotten för ung publik och unga dansutövare.

Vita kuben är Norrlandsoperans rum för samtida konst som finansieras av Norrlandsoperan och Umeå kommun. Vita kuben erbjuder en blandning av lokal, regional, nationell och internationell konst och samarbetar med IASPIS (Konstnärsnämndens internationella program för bild och form). Vita kuben har särskilt fokus på konstnärer verksamma i Västerbotten och utöver utställningsverksamheten inbegriper arbetet även pedagogiska insatser och samarbeten i Umeå med Bildmuseet och Umeå konsthall.

Utvecklingsinsatser Norrlandsoperan

Utveckla det regionala arbetet samt främja återväxt hos unga arrangörer

Det regionala arbetet vid Norrlandsoperan behöver utvecklas och samordningen mellan de olika avdelningarna behöver förbättras för fler synergieffekter och ökad kostnadseffektivitet. Norrlandsoperan arbetar aktivt för ett mer varierat och nytänkande programutbud som tar hänsyn till kulturell och annan mångfald som finns i Västerbotten genom utökade samarbeten och utbyten med fria kulturaktörer från olika kulturer. Norrlandsoperan kommer att fortsätta utveckla samarbeten med särskilt fokus på urfolket samerna, våra nationella minoriteter och satsningar på program som involverar civilsamhället.

För att främja allas lika möjligheter att delta i kulturupplevelser av världsklass kommer Norrlandsoperan att vidareutveckla samarbetsrutiner, nätverk och turnéstrukturer i regionen och nationellt, både i befintliga nätverk (exempelvis MOTIL, NMD, Musik i Norr och Dansnät Sverige) och i nya nätverk som skapas efter behov. Norrlandsoperan har också ett samarbete med Alva kulturcentrum vid Norrlands universitetssjukhus i Umeå samt sjukhusen i Skellefteå och Lycksele där man erbjuder lämpliga opera, musik och dansproduktioner för patienter, anhöriga och personal. Dessutom granskas och utvecklas olika former av resestöd och bussbidrag, dels till enskilda kulturutövare, dels riktat till föreningslivet för att underlätta för Västerbottens invånare att ta sig till större evenemang på Norrlandsoperan i Umeå eller projekt i andra kommuner.

I flera kommuner i regionen saknas unga arrangörer som kan ta över, driva och förstärka det lokala kulturlivet. Norrlandsoperan kommer därför att samarbeta med projekten AC Live, ML Unga Arrangörer och Kulturcrew (Riksteaterns satsning på arrangörsförnyring) och erbjuda studiebesök och workshops med fokus på planering och praktiskt genomförande av kulturevenemang (till exempel genom besök vid repetitioner, verkstäder, ljud/ljusteknik, möta producenter och marknadsförare).

Öka och utveckla samarbeten och samproduktioner som ett led i hållbarhetsarbetet

Norrlandsoperan kommer som ett viktigt led i hållbarhetsarbetet att behöva öka både antalet samarbeten och samproduktioner inom alla verksamheter men framför allt inom opera- och musikverksamheten. Under kommande år kommer samproduktioner med svenska och europeiska operahus att behöva fortsätta initieras för att minska produktionskostnader och öka hållbarheten. Inom musikverksamheten kan samarbeten ske med andra orkestrar och konserthus både i Sverige och i Europa vad gäller beställningsverk och pedagogisk verksamhet. Dansen vid Norrlandsoperan arbetar redan idag med en välfungerande struktur för samarbeten och samproduktion vilken under kommande år kan utvecklas ytterligare. Vidare ska både lokala och regionala samarbeten med civilsamhället fortsätta utvecklas som ett led i att stärka Norrlandsoperans ställning i Västerbotten.

Strategiskt arbete för att öka extern finansiering

Norrlandsoperan kommer under kommande år att behöva utveckla det strategiska arbetet för en ökad extern finansiering genom sponsring från näringsliv, bidrag från olika institutioner, stiftelser och fonder samt från Kreativa Europa när det gäller europeiska samarbetsprojekt. Norrlandsoperan behöver också se över möjligheterna att öka uthyrning av egna scener som ett led i att öka intäkterna.

Fortsätta utveckla verksamheten för barn och unga med fokus på eget skapande

Norrlandsoperan startade under 2022 en barnkonventionsgrupp som ett led i arbetet att prioritera verksamheten för barn och unga. Satsningar kommer framgent att göras på produktioner med

interaktiva element vilka uppmuntrar barn upp till mellanstadieåldern till aktivitet och kreativitet. Föreställningarna kan kompletteras med kringaktiviteter som ger ännu mer utrymme för eget skapande som exempelvis musik och danslek, prova på orkesterinstrument eller s.k. singalong. Precis som för vuxenpubliken ska Norrlandsoperans yngre besökare få ta del av en högkvalitativ blandning av svenska och internationella kulturutövare. Under kommande år kommer Norrlandsoperans dansprojekt Up North att utökas för ett bredare utbud av medskapande aktiviteter. Norrlandsoperans digitala salong NO play kommer kunna användas för pedagogiskt handledningsmaterial, introduktioner och kompletterande publikarbete i verksamheten för barn och unga.

Möjligheter till residens för unga kulturutövare är en viktig faktor för att bidra till professionalisering och kompetensutveckling av det regionala musik- och danslivet. Det är också ett sätt att öka attraktiviteten för unga kulturskapare att bo och verka i regionen.

Norrlandsoperans symfoniorkester är en av aktörerna i det nybildade Nationellt Centrum för Musiktalanger. Initiativet gör det möjligt att stödja unga musiker och dirigenter på sin väg mot en professionell musikkarriär, exempelvis genom masterclass och personliga mentorer.

Dans i Västerbotten

Dans i Västerbottens uppdrag är att verka för att dans ges större plats i invånarnas vardag med fokus på barn och unga, öka kunskapen om danskonsten i regionen, vara ett stöd för dem som yrkesmässigt eller på fritiden vill arbeta med och för danskonsten samt bidra till att stärka dansens ställning. Dans i Västerbotten arbetar strategiskt med frågor som rör dansträning i inlandet, förbättrade samverkansvillkor för aktörer runt om i regionen och möjligheter för att professionella ska kunna bo och verka i vår region. Norrlandsoperan är huvudman för den regionala danskonsulentverksamheten Dans i Västerbotten. Verksamheten ingår i Norrlandsoperan Dans, vilket skapar förutsättningar för resurseffektiva och fruktbara samarbeten. Dans i Västerbotten ingår i sin tur också i flera olika samarbeten och nätverk på lokal, regional och nationell nivå.

Dans i Västerbotten distribuerar och turnélägger dansföreställningar och kringaktiviteter för en ung publik till skolor och arrangörer i hela regionen. Ett regionalt programråd med representanter från Vilhelmina, Skellefteå, Åsele, Storuman, Lycksele och Umeå kommuner beslutar vilka föreställningar som ska distribueras. Dans i Västerbotten kommer utöver det att arbeta med 1–2 fokuskommuner per år. Kommunerna får ett riktat förstärkt stöd i form av arrangörsutveckling och ökat utbud i både form av pedagogiska aktiviteter och föreställningar.

Utvecklingsområden Dans i Västerbotten

Främja kulturell digitalisering inom dansområdet

Dans i Västerbotten arbetar strategiskt för att utveckla fler metoder för barn och unga att få möjlighet att se, uppleva och utöva dans. Under planperioden kommer Dans i Västerbotten satsa på att stötta och sprida digitalt handledningsmaterial kopplat till turnerande föreställningar samt pedagogiskt workshopmaterial för skolor och studieförbund. Genom att stötta digitaliseringen inom dansområdet främjas tillgängligheten av dans i regionen samt möjliggör ökad förankring på orterna. Digitalt handlednings- och workshopmaterial bidrar också till att vidga tex pedagogers och lärares verktyg för att prata, leda och uppleva dans tillsammans med barn och unga. Ytterligare utveckling inom kulturell digitalisering kommer prioriteras under perioden, exempelvis genom samarbeten med studieförbund/verksamheter och digitalt nätverkande som utvecklar ungt arrangörskap.

Stöd för danskonstnärer, arrangörer och återväxt i arrangörsledet

Ett annat utvecklingsområde är stöd för unga arrangörer och alternativa arrangörssystem för dans. Dans i Västerbotten administrerar och handlägger arrangörsstödet som ingår i kultursamverkansmodellen enligt gällande riktlinjer. Stödet täcker delkostnader för turnerande föreställningar med fria dansgrupper för offentligheten. Utan arrangörsstödet har få kommuner i regionen möjlighet att

presentera dans för en ung/vuxen publik i offentliga arrangemang eller under skoltid, något som i sin tur minskar arbetstillfällena för fria grupper. För att bättre svara upp mot målet om att främja hela regionens möjlighet till dansupplevelse behövs det ett starkt arrangörsnätverk där danskonsulenter behöver vara på plats och i kontakt med tjänstemän och lokala eldsjälarna i regionen. Detta kräver extra tid och mobilitetsresurser.

Målet under perioden är att stärka de lokala arrangörerna i sin arrangörsroll och se över nya former för hur arrangörsstödet bäst når hela regionens arrangörer. Fortsatt och fördjupad utveckling av residensverksamheten samt nya samarbeten som gynnar yrkesverksammas arbetsmöjligheter. För att stärka möjligheterna för de fria utövarna att kunna verka i vår region behövs utökade anslag.

Dans i Västerbotten administrerar och handlägger varje år stöd till produktioner som ett sätt att ge både tillgång till dansupplevelser och att skapa arbetstillfällen till det fria dansfältet. Detta ger möjligheter till nya samarbeten, nya publikgrupper och bredare programverksamhet. Barn- och ungdomsproduktioner kommer fortsatt att prioriteras under kommande period. Utöver det kommer särskilt fokus ligga på interaktiva och medskapande format. Detta kräver ett större förankringsarbete och utökade samarbeten.

Särskilt fokus läggs även på att lyfta det offentliga dansutbudet för en vuxenpublik i hela Västerbotten, och för att kunna bygga en stabil arbetsmarknad för yrkesverksamma behövs fler produktionsmöjligheter och residensmöjligheter. Tillsammans med kommuner och arrangörer i regionen kan utvecklingen gå framåt.

Ytterligare ett utvecklingsområde är arbetet med professionella danskonstnärer som har sin bas i regionen, med särskilt fokus på nationella/internationella och regionala samarbetsprojekt mellan dansverksamma. Utökade interregionala samarbeten med bland annat Österbotten är en satsning som Dans i Västerbotten kommer att arbeta med under kommande perioden för att möjliggöra både nya arbetstillfällen och kontaktytor.

Främja barn- och ungdomsverksamhet som stimulerar eget skapande samt bidrar till återväxt i dansyrket

Att främja barn- och ungdomsverksamhet som stimulerar eget skapande är ett av de utvecklingsinsatser som Dans i Västerbotten arbetar löpnade med. Det är genom satsningar inom området som återväxt blir möjlig. Regionen har en tradition av att utbilda och förbereda unga talanger för ett yrkesliv och det är en viktig del av Dans i Västerbottens uppdrag att bibehålla denna tradition. Genom bland annat koreografitävlingen Skapa dans för unga har ungdomar möjlighet att prova sina koreografiska färdigheter och få stöd i sin fortsatta utveckling mot ett yrkesliv inom dans.

Samarbeten sker löpnade med bland annat Balettakademien Umeå, Umeå Dansskola, Skellefteå Dans- och balettförening samt gymnasieskolornas dansprogram för att skapa en breddad utbildning och kunskap i dans som konstform och dans som yrke från ung ålder till en professionell nivå. En utveckling inom streetdansen sker med det regionala utvecklingsprojektet Up North. Dans i Västerbotten är en del av projektets styrgrupp som har ett konstnärligt mandat att lägga projektets övergripande programriktning. Dans i Västerbotten utgör en viktig funktion inom projektet med kunskap och erfarenhet om dansutveckling i regionen.

Danscentrum Norr

Danscentrum Norr bildades 1999 och arbetar för att stärka det fria professionella danslivet i Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland och Jämtland som en del av Danscentrum Riks. I arbetet ingår informationsspridning och kontaktförmedling, arbetsförmedling, lokal träning och regionala workshops. På grund av de stora avstånden är en av de största uppgifterna att skapa mötesplatser för organisationens medlemmar. Från och med 2015 kan Danscentrum Norr erbjuda tillgång till en dansstudio i Umeå. Detta möjliggör på sikt ett arbete med längre residens.

Norrlands Nätverk för Musikteater och Dans, NMD

Norrlands Nätverk för Musikteater och Dans, NMD, är ett samarbete mellan de fyra norrlandslänen Västernorrland, Norrbotten och Västerbotten och Jämtland. Syftet är att bidra till spridning av dans- och musikteaterproduktioner genom turnéstöd och nätverksaktiviteter. De ensembler som ingår i nätverket är Norrlandsoperan i Umeå, Norrdans i Härnösand, Barn- och ungdomsoperan inom Estrad Norr i Östersund samt Piteå Kammaropera. NMD erhåller statliga medel för medverkande ensembler att kunna turnera mellan länen och regionala medel för de administrativa kostnaderna samt för de merkostnader turnerandet medför.

Musik i Norr

Musik i Norr är ett samarbete mellan de regionala musikinstitutionerna i Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland och Jämtland/Härjedalen som bedrivits i projektform sedan 2013. Syftet är att samordna och utnyttja gemensamma resurser, möjliggöra utbyte av orkestrar och ensembler, höja den konstnärliga nivån, möta utbudet och efterfrågan och att lyfta fram den norra regionens kvalitet och resurser. Målet är att skapa långsiktig samverkan i ett permanent nätverk för kreativa och skapande samarbeten mellan musikinstitutionerna.

Utvecklingsinsatser Norrlandsoperan

- Utveckla det regionala arbetet samt främja återväxten hos unga arrangörer
- Öka och utveckla samarbeten och samproduktioner som ett led i hållbarhetsarbetet
- Strategiskt arbete för att öka extern finansiering
- Fortsätta utveckla verksamheten för barn och unga med fokus på eget skapande

Utvecklingsinsatser Dans i Västerbotten

- Främja kulturell digitalisering inom dansområdet
- Stöd för danskonstnärer, arrangörer och återväxt i arrangörsledet
- Främja barn- och ungdomsverksamhet som stimulerar eget skapande samt bidrar till återväxt i dansyrket

Scenkonstöverskridande verksamhet

Kulturproducenter är direkt beroende av ett starkt och aktivt mottagarled. Arrangörerna är viktiga kulturbärare som förmedlar teater, dans, konst och musikupplevelser. Ett samspel mellan ett existerande mottagarled med intresserade arrangörer och dess publik och en mångfald av kulturproducenter skapar möjligheter för ett varierat kulturutbud. I detta komplexa kulturella nätverk arbetar Riksteatern Västerbotten. Riksteaterns devis är ”Scenkonst för alla, överallt” och med denna ambition arbetar Riksteatern Västerbotten för att möjliggöra tillgång till ett professionellt kulturutbud i regionens samtliga kommuner, och med en så stor bredd och målgrupp som möjligt. Detta kan bara göras i nära samarbete med såväl arrangörsorganisationer som producentled.

Riksteatern Västerbotten

Riksteatern Västerbotten är en ideell förening med kulturfrämjande regionalt uppdrag från Region Västerbotten med två kulturkonsulenttjänster. Föreningen är en del av den nationella folkrörelsen Riksteatern och medlemsorganisation för länets lokala Riksteaterföreningar. Uppdraget består i att vara en förmedlande och främjande funktion för att utveckla ett starkt arrangörsled och den professionella scenkonstens närvaro i länet.

Kulturtillgången för länets barn och unga är prioriterad verksamhet. Riksteatern Västerbotten arbetar brett med aktivitet i samtliga kommuner men har ett extra fokus på glesbygdskommunerna som kan ha mer begränsad tillgång till kulturellt utbud och aktiviteter.

Primära målgrupper är länets kulturarrangörer: de 16 lokala Riksteaterföreningarna, kommunernas barnkultursamordnare, bygdegårdsföreningar, byföreningar m.fl. samt professionella scenkonstproducenter, främst med hemvist i norra regionen

Riksteatern Västerbotten arrangerar utbildningar, föreläsningar, konferenser och utbudsdagar i samarbete med olika aktörer på lokal, regional och nationell nivå. Verksamheten arbetar i en nära dialog med arrangörsledets företrädare inom civilsamhälle och offentlig sektor, vilket ger en god insyn i lokala behov av insatser och utvecklingsmöjligheter. Riksteatern Västerbotten administrerar även ekonomiskt arrangörsstöd för att möjliggöra föreställningsaktivitet över hela länet och sammanställer utbudskataloger för olika målgrupper.

Riksteatern Västerbotten samverkar med andra kulturområden i länet genom lokala och regionala insatser. Nära samarbete finns med syskonföreningar i Norrbotten, Jämtland/Härjedalen samt Västernorrland inom samarbetet Riksteatern Norra. Riksteatern Norra samverkar länsövergripande med bland annat arrangörssubventioner, samordnat utbud, arrangörsutvecklingsarbete och kompetensutbyte mellan konsulentverksamheterna. Riksteatern Västerbotten är även en aktiv part inom Riksteaterns nationella verksamhet och arbetsgrupper som arbetar med utveckling av scenkonstområdet.

Utvecklingsinsatser Riksteatern Västerbotten

Stärka och utveckla länets arrangörsklimat för barn, unga och vuxna

Riksteatern Västerbotten verkar för att bibehålla och utveckla förekomsten av livskraftiga arrangörsstrukturer över hela länet. Kursverksamhet med inriktning mot förenings- eller arrangörsutveckling erbjuds i form av lokala kurstillfällen, fysiska nätverksträffar för aktiva över hela länet, samt digitala mötestillfällen.

En tillgänglig förmedlingsstruktur av bokningsbara föreställningar liksom anpassade ekonomiska subventioner är viktiga verktyg i det arrangörsfrämjande arbetet. För att garantera ett jämlikt och rikt kulturutbud framförallt för barn och unga i länets kommuner, finns behov av att vidareutveckla dessa verktyg ytterligare under planperioden.

Förstärka tillgången till professionell scenkonst genom länsöverskridande arrangörsutveckling och resursförstärkning i interregional samverkan

Riksteatern Västerbotten driver inom samverkansgruppen Riksteatern Norra ett treårigt interregionalt samarbetsprojekt som avses pågå fram till 2024/25 som en del i Kultur i Norrs prioriterade insatser. Projektet fokuserar på tre Utvecklingsinsatser:

- Digital strategi, med genomlysning och uppdatering av digitala verktyg och kommunikation
- Barn- och ungdomsstrategi med samordnade kulturfrämjande insatser för barn och unga, arrangörsskap och metodutveckling
- Strategi för samverkan och mångfald, med syfte att stärka den konstnärliga mångfalden i norrlänen genom utveckling av ett arrangörsnätverk för samtida cirkus och en utredning kring stärkt samisk scenkonstutveckling.

Särskilt stärka och utveckla nätverk och kompetensutveckling för unga arrangörer i regionen

Riksteatern Västerbotten avser fortsätta sitt utvecklingsarbete riktat till unga arrangörer i länet framförallt genom utvecklingsprojektet Kulturcrew Västerbotten. Ett pilotprojekt genomförs 2021-2023 med stöd av MUCF. Insatsen förutsätter en långsiktig uppbyggnadsprocess och aktiv uppföljning tillsammans med de grupperingar som växer fram. Riksteatern Västerbotten ska genom vidare projektfinansiering tillgängliggöra befintliga och nya mötesplatser och strukturer för kulturaktiviteter för unga samt stötta organiseringsmöjligheter, kulturtillgång och framväxt av nya unga kulturnätverk.

Utveckla mötesplatser som ökar tillgänglighet till scenkonstupplevelser samt kunskapsutveckling inom barnkulturområdet

Riksteatern Västerbotten ska vartannat år (2024 samt 2026) genomföra regional utbudskonferens för scenkonst riktat mot arrangörer inom skola, barn och unga. Utbudskonferensen utformas som en allmän mötesplats mellan arrangörer och kulturproducenter med möjlighet till fördjupning kopplat till aktuella frågor inom barnkulturområdet. En interregional insats pågår parallellt inom Riksteatern Norra under planperioden där kompetensutvecklingsinsatser sprids till verksamma inom barnkulturområdet via streaming eller livesändningar för att öka spridningen till fler aktiva, klasser eller nyfikna.

Utforska amatörteaterområdets utvecklingsmöjligheter i samverkan med lokala och regionala intressenter

I ett interregionalt samarbete med Norrbottensteatern, Västerbottensteatern och Riksteatern Norrbotten arbetar Riksteatern Västerbotten med en projektfinansierad utvecklingsinsats riktad till unga ensembler mellan 14-18 år genom amatörteaterprojektet Länk. Regional Länk-festival planeras att genomföras våren 2024 samt våren 2026. Med utgångspunkt från det löpande utvecklingsarbetet inom Länk-projektet avser Riksteatern Västerbotten i samarbete med Västerbottensteatern inleda en projektfinansierad kartläggning av amatörteaterns tillstånd i regionen eftersom aktiviteten sjunker på många orter. Syftet är att sammanställa en behovsanalys och aktivitetsplan för att stärka förekomsten av lokal amatörteaterverksamhet och eget skapande inom teater/scenkonst för unga och vuxna i Västerbotten.

Utvecklingsinsatser Riksteatern Västerbotten

- Stärka och utveckla länets arrangörsklimat för barn, unga och vuxna
- Förstärka tillgången till professionell scenkonst genom länsöverskridande arrangörsutveckling och resursförstärkning i interregional samverkan
- Särskilt stärka och utveckla nätverk och kompetensutveckling för unga arrangörer i regionen
- Utveckla mötesplatser som ökar tillgänglighet till scenkonstupplevelser samt kunskapsutveckling inom barnkulturområdet
- Utforska amatörteaterområdets utvecklingsmöjligheter i samverkan med lokala och regionala intressenter

Museiverksamhet

Museerna i Västerbotten förvaltar, dokumenterar och förmedlar länets kulturarv och har en bred kunskapsbank inom områden som kulturmiljö, arkeologi, byggnadsvård, konst, fotografi, föremålssamlingar och berättande. De är en viktig aktör i samhällsutvecklingen i stort. Sedan 2017 finns en museilag (2017:563) som gäller för museer i det allmänna museiväsendet. Syftet med lagen är att tydliggöra museernas självständighet i förhållande till den politiska beslutsnivån.

Museerna i Västerbotten har i ett historiskt perspektiv varit viktiga kunskapsförmedlare till en bred allmänhet. Museerna dokumenterar, samlar, bevarar, berikar, forskar, förmedlar och tillgängliggör länets kulturarv. Utifrån den kunskapen bedriver museerna i Västerbotten bland annat pedagogiskt arbete, arbete med frågor som rör mångfald, jämlikhet, jämställdhet och tillgänglighet. Länets museer fokuserar särskilt på urfolket samerna och övriga nationella minoriteter beträffande delaktighet och medskapande. Vissa museer är även viktiga remissinstanser och utredare i samhällsbyggnadsfrågor.

I den regionala museiverksamheten ingår tre museer där Region Västerbotten är delägare tillsammans med de kommuner där museerna har sin bas. Västerbottens museum har ett övergripande ansvar för hela regionens kulturarv.

Västerbottens museum AB

Västerbottens museum är ett av landets 24 länmuseer och den största kulturarvsaktören i Västerbottens län. Verksamheten bedrivs med hela Västerbottens län som arbetsfält. Uppdraget är att samla, vårda, visa och beforska det regionala kulturarvet och länets kulturmiljöer – från förhistoriska spår och lämningar, till nutida uttryck och idéer. Dessa presenteras bland annat i utställningar, programverksamhet och pedagogisk verksamhet. Verksamheten bedrivs i hela regionen och från museibygnaden och friluftsmuseet med 40 kulturhistoriska byggnader, på Gammlia i Umeå.

Museet innehar omfattande samlingar med mer än 100 000 kulturhistoriska objekt, cirka 8 miljoner fotografier och filmer, runt 22 000 arkeologiska föremål, upp mot 7000 konstverk, omkring 1000 hyllmeter arkiv och ett bibliotek med en samling på 36 000 volymer. Dessa förvaras i museibygnaden samt i magasin i Hörnefors. Ett 70-tal medarbetare finns i organisationen som ägs av Umeå kommun och Region Västerbotten. Museets samlingar ägs av Stiftelsen Västerbottens museums samlingar, med Umeå kommun och Region Västerbotten som huvudmän. Museets byggnader ägs delvis av bolaget och delvis av Stiftelsen.

Västerbottens museum har lång erfarenhet av att arbeta med kulturarvsfrågor i hela regionen och ger löpande rådgivning i frågor inom kulturhistoria. Genom samverkan och nätverkande med många aktörer är museet en viktig regional resurs för länets kommuner och medborgare. De regionala nätverken och den lokala förankringen är en framgångsfaktor och innebär att tröskeln till att kontakta och samarbeta med museet är låg.

Museet är en resurs för barn och unga och erbjuder omfattande pedagogiska program och aktiviteter som knyter an till historia, arkeologi, etnologi, konst, berättande, dokumentärfotografi och kulturmiljö. Programmet verkar för mångfald och inkludering, genom delaktighet och dialog. För att främja allas möjligheter till kultur och bildning erbjuder Västerbottens museum pedagogisk verksamhet i hela länet i form av anpassade program för alla årskurser samt SFI. Idag finns det stora geografiska hinder för länets skolor att ta del av det pedagogiska program som erbjuds på plats på museet. I en strävan att nå alla skolor i regionen erbjuds uppsökande verksamhet i kommunerna med anpassat skolprogram, men för att tillgängliggöra de pedagogiska programmen behövs anpassade digitala metoder.

För att kunna svara upp mot efterfrågan från privatpersoner och ökade krav på tillgänglighet ska Västerbottens museum kunna erbjuda ett utökat digitalt utbud. Bland annat arbetar museet löpande med utvecklingen av samlingsförvaltningssystemet Sofie, ett digitalt system framtaget av museet för hantering, registrering och publicering av samlingar. Sofie gör det möjligt för digitala besökare att ta del av föremål och fotografier ur museets samlingar.

Västerbottens museum har en betydande funktion som samverkanspart för andra kulturskapare i regionen. Konstnärer, fotografer, slöjdare och andra kulturaktörer är ofta inkluderade i museets arbete, inte minst i utställningsverksamheten. Även för studerande, forskare och andra aktörer i utbildningsväsendet har museet en viktig roll i fråga om samverkan.

Utvecklingsinsatser Västerbottens museum AB

Säkerställa bevarandet av kulturarvet

Under kommande planperiod har Västerbottens museum för avsikt att ytterligare öka tillgängligheten till regionens kulturarv. För att klara detta måste museet först och främst säkerställa långtidsförvaringen av samlingar och arkiv. Arbetet med att uppordna, förteckna, katalogisera och digitisera samlingar och arkiv ska fortlöpa och skalas upp för att öka sökbarhet och tillgänglighet. Därtill behöver nya lokaler för samlingar och arkiv tillskapas. Idag finns endast omkring 60 % av museets föremålssamlingar registrerade och digitalt sökbara och tillgängliga. Ett av de nationella kulturpolitiska målen pekar särskilt ut främjandet av ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas. Av museets arkiv är endast ett fåtal procent av materialet uppordnat, förtecknat och för att Västerbottens museum ska kunna uppfylla målet är funktionella och tillgängliga arkivlokaler en förutsättning. Utvecklingsarbetet görs i nära samverkan med andra arkivinstitutioner i regionen.

Öka möjligheterna att förmedla och bruka kulturarvet

För att bättre svara upp mot det nationella kulturpolitiska målet att främja allas möjlighet till kulturupplevelser och bildning intensifieras arbetet för att skapa en kulturhistorisk utställning, nära knuten till museets arkiv och samlingar samt Folkrörelsearkivet i Västerbotten.

Friluftsmuseiområdet på Gammlia ska fungera som en plats för förmedling av länets kulturarv. Genom ökade resurser kan de kulturhistoriska miljöerna skapa unika upplevelser i program och event, med möjligheter att utöva och prova-på. På så sätt levandegörs platsen och ger ökad kunskap och insikt om kulturarvet både historiskt, idag och för framtiden.

Ett ytterligare steg i arbetet för allas möjlighet till kulturupplevelser och bildning är att i högre utsträckning nyttja digitala verktyg och metoder. Detta möjliggör för invånare i hela regionen att kunna hämta information och kunskap från alla museets verksamhetsområden.

Främja allas möjligheter att ta del av kulturarv och bildning

Västerbottens viktigaste målgrupp är barn och unga. Därför ska Västerbottens museum fortsätta utveckla nya metoder för pedagogisk verksamhet för skolan, delvis genom digital teknik. Museet kommer även fortsättningsvis arbeta metodiskt och målmedvetet för inkludering inte minst med de fem nationella minoriteterna och urfolket sameer. För att lyckas med detta och för att nå fler och nya målgrupper i samhället, ska samverkan med bland annat kulturaktörer, KKB, universitet och högskolor fortsätta att utvecklas.

Utveckla besöksmålet Västerbottens museum

Västerbottens museum ska vara ett attraktivt besöksmål för alla, både ute och inne. Museibyggnaden och friluftsmuseiområdet på Gammlia ska nyttjas för bred kulturhistorisk verksamhet, såväl i områdets byggnader och gårdar, som dess kulturhistoriska miljöer och stora grönområden. För att lyckas med detta krävs ett kontinuerligt underhåll av området. Därtill ska bolagets fastigheter hållas i gott skick. Museet ska få ökade möjligheter att hålla en rimlig balans vad gäller resurser för både fastighetsunderhåll och verksamhet.

Arbeta för en hållbar regional verksamhet

Västerbottens museum har nära samarbeten och fruktbara relationer med såväl kulturaktörer inom konst- och hantverksområden som forskare och andra relevanta aktörer i länet. Museets regionala arbete omfattar förutom dokumentationsinsatser som arkeologiska och bebyggelseundersökningar även en omfattande förmedlings- och rådgivningsverksamhet gentemot kommuner, föreningar m fl., i

samhällsutvecklingsfrågor, kulturturism mm. För att även fortsättningsvis ha en hög närvaro i länets kommuner behöver Västerbottens museum förstärkning i att samordna det regionala arbetet.

Skellefteå museum

Skellefteå museum AB ägs av Skellefteå kommun och Region Västerbotten. Skellefteå museum AB har ett regionalt ansvar för den museala verksamheten och kulturmiljövården, genom att samla, dokumentera, utforska, bevara, synliggöra och förmedla kulturarven inom i huvudsak den norra länsdelen; Skellefteå, Norsjö och Malå kommuner. Skellefteå museum AB har ett övergripande regionalt ansvar beträffande teknik- och industrihistoria efter år 1900. Museum Anna Nordlander (MAN) är en avdelning inom Skellefteå museum AB och ska vara en mötesplats för hela regionen där samtidskonst och genusfrågor står i centrum. I Skellefteå museum ingår museet i Skellefteå, Stackgrönnans båtmuseum, friluftsmuseet på Nordanå samt utställningsverksamhet i Sara kulturhus. Skellefteå museum AB förvaltar Stiftelsen Skellefteå museums samlingar som består av cirka 75 000 föremål, 4,5 miljoner fotografier, 20 000 böcker och ett stort lokalhistoriskt arkiv. En del av samlingarna är digitaliserade och finns tillgängliga genom det nationella bibliotekssystemet Libris och det webbaserade samlingshanteringsprogrammet Sofie. Skellefteå museum AB är placerat på kulturområdet Nordanå med över 300 000 besökare per år (exkluderat friluftsområdet).

Utvecklingsinsatser Skellefteå museum AB

Breddat och ökat deltagande

Skellefteå museum AB ska utveckla programverksamheten i form av återkommande samt större program på museet och friluftsområdet Nordanå. Det mobila konstrummet Prismen som leds av MAN ska etableras som en självklarhet i regionen och ha en fungerande verksamhet senast 2024. Prismen ska öka tillgängligheten av konst i hela regionen och bygger på ingående samarbeten, t.ex. kommuner, föreningsliv, intresseorganisationer och enskilda konstnärer.

Nordanå

Ett nytt Forskarrum och en ny besöksupplevelse ska genomföras i samarbete med Folkrorelsearkivet i Västerbotten och Företagsarkivet i Westerbotten. En projektgrupp har tillsatts och byggnation kan förväntas genomföras under 2023-2024. Målsättningen är att bredda deltagandet och öka andelen barn och framför allt unga. Genom den nya satsningen kommer Skellefteå museum AB inom en fyraårsperiod ha förnyat samtliga basutställningar och publika miljöer samt täcka alla åldersgrupper. Skellefteå museum AB ska samverka med Skellefteå kommuns kulturenhet och eventuell framtida privat kaféoperatör i syfte att utveckla besöksmålet Nordanå och friluftsmuseet Nordanå samt finna synergier mellan verksamheterna. Den vårdplan för museets byggnader som antagits ska fortsätta enligt plan.

Sara kulturhus

MAN ska utveckla utställningsverksamheten och den pedagogiska verksamheten i Sara kulturhus. Ett särskilt fokus ska läggas på att utveckla samarbeten i kulturhuset avseende synergier t.ex. publik verksamhet.

Digital utveckling

Skellefteå museum AB ska öka digitiseringen av samlingarna. År 2019 fick museet tidningen Norrans bildarkiv omfattandes ca 3 miljoner bilder. Museet ska prioritera att göra ett urval i digitiseringen av detta arkiv. Skellefteå museum AB ska utveckla det digitala utbudet särskilt mot skolor. Försök med livesända visningar i realtid och med direkt interaktion med skolor har genomförts med gott resultat. Skellefteå Museum AB kommer att ha fokus på att utveckla och uppdatera hemsidan fortlöpande med särskilt fokus på Museum Anna Nordlander.

Agenda 2030

Skellefteå museum AB ska ta fram en handlingsplan utifrån agenda 2030 som på ett tydligare sätt än vad som är fallet nu genomsyrar hela verksamheten.

Magasin, samlingar och insamling

Skellefteå museum AB ska verka för en magasinsflytt i syfte att säkra både samlingarnas bevarande men också långa hyreskontrakt för kontinuitet över tiden. Skellefteå museum AB ska ta fram nya metoder för insamling (föremål, berättelser, bilder mm) som ger ett bättre resultat av ett pluralistiskt norra Västerbotten ur ett historiskt perspektiv. Skellefteå museum AB ska verka för att MANs samlingar som idag ägs av Skellefteå kommun på något sätt ska ingå i MANs verksamhet på ett tydligare sätt.

Stärka lokalhistorisk forskning

Skellefteå museum AB ska utveckla tematiska museiövergripande forskningsprojekt där särskilda perspektiv och ämnen är i fokus, t.ex. grundforskning gällande nationella minoriteter där kunskapsluckorna är förhållandevis stora.

Regionala uppdraget industri- och teknikhistoria

Skellefteå museum AB ska delta i EU-projektet Bothnia business heritage som syftar till att utveckla museet som besöksmål och med ett tydligt fokus på samarbete med näringslivet. Skellefteå museum AB ska undersöka möjligheten att utveckla besöksmålet Nordanå och pedagogiska metoder mot barn och unga tillsammans med Exploratoriet särskilt inom detta uppdrag.

Övriga regionala uppdrag

Skellefteå museum AB ska stärka samarbeten med organisationer i Norsjö och Malå. Skellefteå museum AB ska utveckla digitala skolprogram som kan användas på distans. MAN ska få igång verksamheten och utveckla densamma för det regionala mobila konstrummet Prismen.

Skogs- och samemuseet i Lycksele AB

Skogs- och samemuseet i Lycksele AB ägs av Lycksele kommun och av Region Västerbotten. Skogs- och samemuseet i Lycksele AB har ett övergripande regionalt ansvar beträffande skogen och skogsbrukets historia. Museet har också ett övergripande regionalt ansvar för att synliggöra och tillgängliggöra urfolket samernas kultur och kulturarv. I detta uppdrag ingår aktiv samlingsförvaltning, dokumentation, utställningar, annan publik- och pedagogisk verksamhet samt att bidra till forskning och kunskapsuppbyggnad inom områdena.

Skogs- och samemuseet i Lycksele AB förvaltar Stiftelsen Skogsmuseet i Lyckseles samlingar med drygt 15 000 föremål, Valborg och Bertil Wiinkas stiftelse i Umeälvens dalgång, Sparbankstiftelsen Norrland samling Samiska skatter samt Riksorganisationen Same Ätnams slöjdsamling.

Skogs- och samemuseet ligger på kulturområdet Gammplatsen, udden i Umeälven, där staden Lycksele räknar sitt ursprung. Den samiska befolkningens vinterviste utgjorde grunden för kyrko- och marknadsplatsens etablering under 1600-talet. På kulturområdet samverkar Skogs- och samemuseet, Lycksele hembygdsgille, Lycksele sameförening samt Lapplands kulturbotaniska trädgård. Området omfattar även ett fornlämningsområde och naturreservat.

Skogs- och samemuseet i Lycksele är Sveriges enda helårsöppna skogsmuseum som har som mål att ta ett mer övergripande nationellt ansvar gällande skogen och skogsbrukets historia samt att synliggöra urfolket samernas kultur och kulturarv. Arbetet sker inom Lycksele kommun och i regionen samt till viss del i hela landet.

Utvecklingsinsatser Skogs- och samemuseet i Lycksele AB

Främja ett kulturarv som bevaras, används och utvecklas

I Skogs- och samemuseets samlingar finns föremål med skoglig och samisk anknytning, samt ett omfattande foto- och filmmaterial. De samlingarna behöver tas om hand och visas på ett mer tillgängligt sätt. Skogs- och samemuseet har därför behov av att tillskapa ett framtidssäkrat föremålsarkiv samt en ny samisk basutställning. Skogs- och samemuseet kommer att fortsätta att stärka samarbetet mellan kulturaktörer och näringsliv.

På området Gammlplatsen finns flera kulturföreningar. Tillsammans med Skogs- och samemuseet arbetar parterna i projektet hållbar Gammlplatssamverkan med syfte att stärka det gemensamma området med samordning, marknadsföring och gemensam programverksamhet.

Skogs- och samemuseet är en plattform och en naturlig mötesplats

Skogs- och samemuseet är en naturlig mötesplats där det samiska och skogens och skogsbrukets historia levandegörs. En plattform där olika röster får utrymme. Skogs och samemuseet ska vara ett inbjudande och intressant resmål. Museet utvecklar programverksamheten med föreläsningar, workshops och kurser kopplade till museets uppdrag.

Utveckla det pedagogiska arbetet med barn och unga

Barn och unga är en prioriterad grupp Skogs- och samemuseet arbetar för. Museet bedriver pedagogiska program både lokalt och regionalt kopplat till skogen och den samiska historien. I samarbete med olika aktörer och inte minst skolan arbetar museet med att levandegöra historien i form av skolprogram och ge sammanhang till barn och unga för människors liv förr, nu och i framtiden.

Att arbeta för att i nationell samverkan få ett särskilt ansvar för skogshistoria

Skogs- och samemuseet arbetar aktivt för att lyfta det skogliga kulturarvet på nationell nivå. Skogs och skogshistoria har en stark koppling till det svenska välfärdssamhällets framväxt och människors liv idag, vilket bör avspeglats sig bättre i det svenska museilandskapet. Skogs- och samemuseet samverkar med näringsliv och andra aktörer på lokal, regional och nationell nivå.

Bidra till forskning och kunskapsuppbyggnad inom skogshistoria och samisk kultur

Skogs- och samemuseet ska utveckla forskningsarbete med inriktning mot skogen, skogsbrukets historia samt urfolket samerna och det samiska kulturarvet. Detta görs genom att samverka med andra organisationer och institutioner på såväl regional, nationell som internationell nivå.

Utvecklingsinsatser Västerbottens museum

- Säkerställa bevarandet av kulturarvet.
- Öka möjligheterna att förmedla och bruka kulturarvet.
- Främja allas möjligheter att ta del av kulturarv och bildning.
- Utveckla besöksmålet Västerbottens museum.
- Arbeta för en hållbar regional verksamhet.

Utvecklingsinsatser Skellefteå museum

- Breddat och ökat deltagande
- Nordanå
- Sara kulturhus
- Digital utveckling
- Agenda 2030
- Magasin, samlingar och insamling
- Stärka lokalhistorisk forskning
- Regionala uppdraget industri- och teknikhistoria
- Övriga regionala uppdrag

Utvecklingsinsatser Skogs- och samemuseet i Lycksele

- Skogs- och samemuseet är en plattform och en naturlig mötesplats
- Främja ett kulturarv som bevaras, används och utvecklas
- Utveckla det pedagogiska arbetet med barn och unga
- Att arbeta för att i nationell samverkan få ett särskilt ansvar för skogshistoria
- Bidra till forskning och kunskapsuppbyggnad inom skogshistoria och samisk kultur

Kulturmiljö

Kulturarv omfattar alla materiella och immateriella uttryck av mänsklig aktivitet genom tiderna. Uttrycken kan vara kulturhistoriska spår, objekt eller företeelser. Kulturarv kan också vara en betydelsefull resurs för samhällets utveckling. Kulturmiljön omfattar hela det av människor påverkade landskapet. Värnandet av regionens kulturmiljö är viktigt för kunskaperna om och förståelsen av vår gemensamma historiska bakgrund. Stora utmaningar inom kulturmiljöarbetet i hela regionen handlar om forn- och kulturlämningar som skadas och försvinner till följd av klimatförändringar, skogsbruk och mineralutvinning, vindkrafts-utbyggnadens påverkan på kulturlandskapet samt de konsekvenser för vattenanknutna kulturmiljöer som uppstår vid biologisk restaurering av vattendrag. Förutsättningarna för kulturmiljöarbetet förändras i takt med samhällsutvecklingen och har under senare år blivit alltmer komplext. Medan befolknings- och bebyggelseutvecklingen i särskilt kust- och de större stadsområdena kan leda till att kulturmiljöer avlägsnas eller omvandlas på ett oönskat sätt, riskerar kulturmiljöer i inlands- och fjällområdena att förfalla och förstöras genom igenväxning och brist på underhåll när befolkningen minskar eller ändrar sysselsättning. Samtidigt har intresset för kulturmiljövård och hantverk vuxit stort, vilket medför nya möjligheter men också ökade krav inom det organiserade kulturmiljöarbetet.

Kulturmiljöverksamhet

Länsstyrelsen Västerbotten, Västerbottens museum, Skellefteå museum, Skogs- och samemuseet i Lycksele, och Västerbottens läns hembygdsförbund har enats kring en gemensam målbild för kulturmiljön och en strategisk inriktning för kulturmiljöarbetet i regionen. Målsättningen är att regionens kulturmiljöer är kända, uppfattas och används som angelägna resurser samt att kulturmiljöarbetet har stöd och engagemang bland dem som bor och verkar i regionen.

Länsstyrelsen Västerbotten ansvarar för det statliga kulturmiljöarbetet i regionen och arbetar med prövning, samråd, skydd, tillstånd, tillsyn och rådgivning enligt gällande lagstiftning. Länsstyrelsen fördelar också statliga bidrag för vård, tillgängliggörande, information och utveckling av värdefulla kulturmiljöer.

Västerbottens museum är länsmuseum med kulturmiljöuppdrag i regionens kommuner och arbetar med arkeologi, bebyggelsehistoria, byggnadsvård och kulturlandskap. Verksamheten omfattar undersökningar, utredningar, kunskapsuppbyggnad, bevarande, förmedling och tillgängliggörande av regionens kulturmiljöer. Västerbottens museum ansvarar för och upprätthåller den arkeologiska portalen "Spår från 10 000 år".

Utvecklingsinsatser Kulturmiljö

Bidra till ett utvecklat och hållbart kulturmiljöarbete i samverkan

För att bidra till ett utvecklat och hållbart kulturmiljöarbete behövs sektorsövergripande samarbeten och dialoger vidareutvecklas för att stimulera och stötta engagemang för lokal delaktighet och förvaltning av kulturmiljöer. Riktade insatser behövs för att öka kunskapen om

kulturmiljön och för att öka delaktigheten i kulturmiljöarbetet bland beslutsfattare, verksamhetsutövare och allmänhet. Hembygdsrörelsen spelar en betydande roll i länets samlade kulturmiljöarbete. Genom att stärka dess roll och verka för att inrätta en tjänst som kulturarvssamordnare, underlättas upprätthållandet av nätverk för aktörer inom det lokala, regionala, nationella och internationella kulturmiljöarbetet.

Värna och utveckla inlandets och fjällområdets kulturmiljöer

Utgjörna geografiskt ojämlika förutsättningar bland annat genom att använda styrmedlen inom kulturmiljöområdet på ett sätt som ger största möjliga kulturmiljönytta i alla delar av regionen. Verka för att fler olika typer av kulturmiljöer säkerställs, vårdas, tillgängliggörs, visas och används i hela regionen med särskild betoning på förbisedda och underrepresenterade miljöer.

Stärkt samverkan inom samhällsplanering

Tydliggöra betydelsen och behovet av att skydda och ta hänsyn till kulturhistoriska värden i den fysiska miljön genom tidiga dialoger med kommuner, exploatörer och verksamhetsutövare. Stödja kommunerna i arbetet med att ta fram aktuella och funktionella kunskapsunderlag på kulturmiljöområdet. Identifiera och lyfta fram exempel på kulturmiljöer som utgör resurser för en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling.

Stärka kulturmiljöområdet inom turism- och besöksnäring

Lyfta fram regionens besöksvärda kulturmiljöer – särskilt områden av riksintresse för kulturmiljövård samt platserna inom Sevärt i Västerbotten. Utveckla metoder och samarbetsformer som ger ökade möjligheter att använda och vidareutveckla kulturmiljöer som turist- och besöksmål.

Främja kunskapsutveckling och förmedling

Stötta, utveckla och initiera forskning, kunskapsuppbyggnad och metodutveckling kring kulturmiljö vid universitet, forskningsinstitut och museer. Stärka arbetet med rådgivning och information till allmänheten, bland annat genom att förvalta, lyfta fram och utveckla informationsportalerna Sevärt, Hålla Hus och Spår från 10 000 år. Stärka och utveckla det kulturpedagogiska arbetet med målgrupperna barn och ungdomar.

Utvecklingsinsatser Kulturmiljö

- Bidra till ett utvecklat och hållbart kulturmiljöarbete i samverkan
- Värna och utveckla inlandets och fjällområdets kulturmiljöer
- Stärkt samverkan inom samhällsplanering
- Stärka kulturmiljöområdet inom turism- och besöksnäring
- Främja kunskapsutveckling och förmedling

Regional enskild arkivverksamhet

Enskilda arkiv är de arkiv som uppstår ur verksamheter som inte är myndigheter. Det kan vara arkiv från föreningar, stiftelser, företag och privatpersoner. De enskilda arkiven är en del av kulturarvet och en kunskapsresurs för hela samhället. Som förvaltare och förmedlare av information är de regionala enskilda arkiven en viktig byggsten i demokratin, för samhällsutvecklingen och forskningen. Arkiven ger tillgång till information om händelser och utvecklingsprocesser som byggt det samhälle vi har idag och hjälper oss förstå samtiden och planera för framtiden. Utan de historiska perspektiv som ges av arkiven skulle en väsentlig del av förståelsen av vår samtid gå förlorad. Arkiven är även arenor för inspiration, berättande och ett lustfyllt, livslångt lärande.

Regionala enskilda arkivinstitutioner i Västerbotten är de ideella organisationerna Folkrörelsearkivet i Västerbotten och Företagsarkivet i Västerbotten. Andra arkiv med Västerbottens län som upptagningsområde, och som delvis förvaltar enskilda arkivsamlingar, är Västerbottens museums arkiv, Skellefteå museums arkiv, Avdelningen för arkiv och specialsamlingar vid Umeå Universitetsbibliotek, den statliga myndigheten Institutet för språk och folkminnen (ISOF) med dess samlingar från den nu nedlagda avdelningen dialekt-, Ortsnamns- och folkminnesarkivet i Umeå (DAUM), samt Region Västerbottens Regionarkiv.

Folkrörelsearkivet i Västerbotten

Folkrörelsearkivet i Västerbotten är en ideell förening, bildad av och för föreningslivet i Västerbotten och ingår i ett nätverk av enskilda länsarkiv i hela Sverige. Människors tankar, idéer och intressen från 1800-talets stora folkrörelser via 1900-talets breda föreningsliv fram till dagens sociala rörelser speglas genom handlingarna i arkivet. Här finns också många byars och privata personers arkiv samlade. Kontors- och arkivlokaler finns på Gammlia i Umeå och Nordanå i Skellefteå. Sammanlagt förvaltas nära 5 000 hyllmeter dokument från över 9 000 föreningar och andra arkivbildare. Det gör Folkrörelsearkivet i Västerbotten till Sveriges största föreningsarkiv. Genom att samla, inventera, vårda och bevara civilsamhällets handlingar och föremål, samt erbjuda mötesplatser, föreläsningar och workshops, skapas en grund för ett kulturarv som bevaras, används och utvecklas.

Utvecklingsinsatser Folkrörelsearkivet i Västerbotten

Livslångt lärande genom arkivpedagogik

Arkivet ska genom pedagogiska insatser arbeta för att bredda sin användbarhet som samhällsresurs och bidra till att alla ges möjlighet till kulturupplevelser, bildning och att utveckla sina skapande förmågor. I Folkrörelsearkivets pedagogiska aktiviteter prioriteras barn, unga och seniorer, men arbete pågår ständigt med att utveckla tillgängligheten för alla grupper i samhället. Fler ska lära känna arkiven i allmänhet och föreningsarkiven i synnerhet. I det utåtriktade arbetet med barn och unga samverkar vi med pedagoger vid Skellefteå museum och Västerbottens museum, vilket ökar kapaciteten att stärka våra program och nå ut till fler. Arkivpedagogiska aktiviteter som bygger på drop-in och samarbete fortsätter att utvecklas för att locka fler barn och föräldrar till arkiv, museum och lokalhistorisk forskning. Ett mål är även att stärka samverkan med universitet, lärarutbildning och skola för att länets lärare ska få ökad kännedom om arkiv och museum som resurs för skolan.

Ökad tillgänglighet till arkiven

Av Folkrörelsearkivets samlade handlingar, är 2 500 hyllmeter, eller ca 60 % av samlingarna, inte uppräknade och saknar förteckning. Under planperioden kommer Folkrörelsearkivet därför prioritera inventering, ordnande och förteckning av arkiv. Ordnade och förtecknade arkiv är en förutsättning för att arkiven ska vara tillgängliga och för att det på ett tids- och kostnadseffektivt sätt ska gå att söka fram information i arkivet. Ett förtecknat arkiv gör det möjligt att hitta handlingarna och förstå innehållet i dem, även lång tid efter att de skapades. Det möjliggör forskning som kan ge helt ny kunskap. Det ökar också möjligheterna att förmedla intresseväckande berättelser om länets historia till barn, unga och alla andra som tar del av arkiven. Det är också en arbetsmiljöfråga, då eftersök i

oförtecknade arkiv är mycket tidsödande. Ett ordnat och förtecknat arkiv sparar också utrymme, eftersom handlingar som inte hör till arkivet gallras bort. Förtecknade arkiv är också en viktig framtidsfråga, då digitalisering av arkiv bygger på att det finns en grundläggande ordning i de arkiv som digitaliseras.

Säkerställa ändamålsenliga lokaler för arkiv och samlingar

För att arkiven ska kunna bevaras för framtiden behöver Folkrörelsearkivets eftersatta lokaler anpassas efter rådande och framtida klimatförhållanden. För att säkerställa långtidsförvaring av arkiv och arbetsmiljön för de anställda behöver även förvaringssystem för dokument, fanor och föremål uppdateras till modern standard. Folkrörelsearkivet behöver också tillgång till lokaler som är anpassade för en mer tillgänglig och utåtriktad verksamhet som har kapacitet att ta emot större grupper av besökare, ger rum för fler aktiviteter och förbättrar besöksupplevelsen för barn och unga. Folkrörelsearkivet arbetar därför aktivt för att utveckla Forskarrum Nordanå i Skellefteå och för en arkivsatsning med nya lokaler på Gammlia.

Ökad närvaro i länet

Folkrörelsearkivet vill under kommande planperiod öka sin närvaro i länet, i både digital och fysisk form, gärna i samverkan med andra institutioner, som Västerbottens museum, Skellefteå museum och Nättidskriften Västerbotten förr och nu. Genom riktade informationsinsatser till lokala föreningar och bibliotek, samt genom föreläsningar, workshops och deltagande i mässor, ökar vi allmänhetens kännedom om arkiven och vikten av att en mångfald av länets invånare känner sig delaktiga och fortsätter bidra till att utveckla och använda samlingarna. Föreningar som är underrepresenterade i arkiven ska särskilt inspireras att bevara handlingar om sin historia.

Stärkt samverkan för kulturarv, forskning och utbildning

Genom samverkan med andra kulturarvsinstitutioner, utbildningsväsende och forskning förmeras arkivverksamheten och stärker arkivens roll i samhället. Under planperioden kommer Folkrörelsearkivet arbeta för att stärka banden till regionens skolor och universitet, i både utbildning och forskning. För att främja allas möjlighet till kulturupplevelser och bildning samverkar Folkrörelsearkivet i Västerbotten med regionens övriga kulturinstitutioner i utställningar och evenemang. Folkrörelsearkivet ska upplevas som en välfungerande samverkanspart för kulturarvsinstitutionerna i länet och för de enskilda arkiven i Sverige.

Företagsarkivet i Westerbotten

Företagsarkivet i Westerbotten är en ideell förening och ett enskilt arkiv med säte i Skellefteå och med regionen som verksamhetsområde. Verksamheten startade 1987 med Handelskammaren och Folkrörelsearkivet i Västerbotten som initiativtagare. I uppdraget ingår att bistå företag i arkivfrågor och ge forskarservice till en intresserad allmänhet. Kontors- och besökslokaler finns för närvarande på Nordanå i Skellefteå, i samma byggnad som Folkrörelsearkivet och Skellefteå museum. Arkiven är även tillgängliga via Forskarrum Nordanå. Arkivsamlingarna är uppdelade på två depåer, där arkiven från den norra länsdelen förvaras i Skellefteå och arkiven från den södra länsdelen förvaras i Umeå. Företagsarkivet har idag cirka 2000 hyllmeter handlingar som visar på regionens företagsutveckling och historia genom protokoll, räkenskaper och andra handlingar. Huvuddelen av arkiven kommer från äldre banker, försäkringsbolag och innovationsföretag.

Stärkt samarbete med flera aktörer

Genom att stärka samarbetet med andra arkiv och näringsliv i regionen och nationellt ska Företagsarkivet förmera sin verksamhet. Samverkan ska bidra till att stärka arkivets ekonomiska resurser och gagna utveckling och tillgängliggörande av näringslivsarkiv i Västerbotten.

Säkerställa framtida tillgång till arkiv genom att arbeta med bevarande och tillgängliggörande

Företagsarkivet i Västerbotten kommer att fortsätta arbetet med att utveckla arkiv- och besökslokaler i Skellefteå och Umeå för att bidra till ett kulturarv som bevaras, används och utvecklas. Under planperioden fortsätter Företagsarkivet samverka med Skellefteå museum, Folk rörelsearkivet i Västerbotten och andra aktörer för ett tillgängligt och attraktivt Forskarrum Nordanå. I särskilt fokus står även samverkan för nya arkiv- och besökslokaler på Gammliä tillsammans med Västerbottens museum, Folk rörelsearkivet i Västerbotten, samt den statliga myndigheten Institutet för språk och folkminnen (Isof).

Insatser för barn och ungdomar i regionen

Barn och unga är en prioriterad målgrupp för regionens kulturverksamheter. Näringslivets arkiv visar hur kreativitet och innovationsförmåga bidragit till lokal och regional tillväxt och välfärd. Arkiven kan inspirera unga till att utveckla sina egna skapande förmågor. Företagsarkivet i Västerbotten vill därför utveckla samarbetet med lärarutbildning, grund- och gymnasieskola för att göra kunskap om regionens näringslivshistoria mer tillgänglig för barn och unga. Företagsarkivet vill även samarbeta med arkiv- och museipedagoger för att nå ut till barn och unga i Skellefteå med omnejd.

Västerbottens museums arkiv och fotoarkiv

Arkiven ansvarar för Västerbottens museums ämbetsarkiv och kulturhistoriska arkivsamlingar. I museets arkiv finns skriftliga handlingar och ljudinspelningar och i fotoarkivet finns fotografier och filmer. Båda arkiven har såväl analogt som digitalt material. Västerbottens museums arkiv omfattar cirka 1000 hyllmeter handlingar samt en mängd digitala handlingar. Museets fotoarkiv omfattar cirka åtta miljoner fotografier och filmer i olika format såsom negativ, glasnegativ, filmrullar och påsiktssbilder. Endast ett fåtal procent av museets arkiv och fotoarkiv är registrerade i Sofie och digitalt tillgängliga för allmänheten. Till museets verksamhet hör också ett bibliotek med samlingar på cirka 36 000 volymer med tyngdpunkt på arkeologi, bebyggelse och byggnadsvård, etnologi, foto, konst, konsthantverk, lokalhistoria och andra ämnesområden som berör Västerbottens län. I dag är biblioteket ett referensbibliotek där läsning sker på plats. Omkring 22 000 volymer av bibliotekets katalog är registrerad i databasen Libris.

Västerbottens museum har ett stort behov av uppordning och digitalisering av arkivmaterial och därtill nya arkivlokaler i samverkan med Folk rörelsearkivet i Västerbotten, Företagsarkivet i Västerbotten och ISO (Institutet för språk och folkminnen)

Utvecklingsinsatser Folk rörelsearkivet i Västerbotten

- Livslångt lärande genom arkivpedagogik
- Ökad tillgänglighet till arkiven
- Säkerställa ändamålsenliga lokaler för arkiv och samlingar
- Ökad närvaro i länet
- Stärkt samverkan för kulturarv, forskning och utbildning

Utvecklingsinsatser Företagsarkivet i Västerbotten

- Stärkt samarbete med flera aktörer
- Säkerställa framtida tillgång till arkiv genom att arbeta med bevarande och tillgängliggörande
- Insatser för barn och ungdomar i regionen

Utvecklingsinsatser Västerbottens museums arkiv och fotoarkiv

- Tillgängliggöra arkivsamlingarna, både analogt och digitalt
- Gemensamma arkiv- och besökslokaler genom samverkan

Biblioteksverksamhet inkl. läs och litteraturfrämjande verksamhet

Bibliotek ger alla människor fri tillgång till information, kunskap och bildning. I Bibliotekslagen betonas betydelsen av bibliotekens roll i det demokratiska samhällets utveckling genom att verksamheten ska verka för kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning, samt vara tillgänglig för alla.

I Västerbotten finns det kommunala folkbibliotek av olika storlek. I varje kommun finns ett huvudbibliotek och av dessa är flertalet integrerade folk- och skolbibliotek. När det gäller skolbiblioteken som lyder under både bibliotekslagen och skollagen varierar organiseringen av dessa. Förutom huvudbiblioteken finns filialbibliotek, närbibliotek och utlåningsstationer. Inom regionen finns också tre kommunala bok/biblioteksbuskar, samt en samisk biblioteksbusk som drivs av inlandskommunerna (V8). Förutsättningarna för kommunernas folkbibliotek skiljer sig åt samtidigt som alla omfattas av samma lagrum (bibliotekslagen). 9 av 15 kommuner är samiska förvaltningskommuner.

Regionbibliotek Västerbotten

Regionbibliotek Västerbotten arbetar på strategisk nivå för att länets invånare ska erbjudas en relevant och jämlik biblioteksverksamhet av hög kvalitet. Uppdraget utgår från Bibliotekslagen. Utgångspunkten för verksamheten är folkbibliotekens behov och lokala förutsättningar. Den primära målgruppen för den regionala biblioteksverksamheten är chefer och medarbetare vid folkbiblioteken i Västerbottens län. Länets tre sjukhusbibliotek ingår också i verksamheten.

Regionbibliotekets arbetar nära regionens folkbibliotek med rådgivning, kompetens- och metodutveckling. Samarbetet är väl utvecklat och insatserna anpassas efter behov, situation och målgrupp. Insatser görs bland annat för att öka folkbibliotekens digitala kompetens i syfte att stödja invånarnas användning av digitala tjänster och verktyg, för ökad kunskap om medie- och informationskunnighet och att främja läsning och språkutveckling utifrån barns och ungas behov och förutsättningar. Ett särskilt fokus ligger på att stärka och stimulera folkbibliotekens arbete med tidiga insatser för små barns språkutveckling. Verksamheten ingår i ett flertal nätverk där exempelvis samarbeten med de övriga regionerna i norra Sverige är väl utvecklade. Därutöver samverkar regionbiblioteket med civilsamhället för att vidareutveckla biblioteksverksamheten.

Utvecklingsinsatser Regionbibliotek Västerbotten

Stärka biblioteken som demokratiska mötesplatser och aktörer

Biblioteken utgör en central arena för demokrati med uppdraget att tillhandahålla information och kunskap samt stimulera fri åsiktsbildning. Regionbiblioteket verkar för fortsatt utveckling och fördjupning av denna arenas verksamhet och demokratiska möjlighet. Genom kontinuerliga utbildningsinsatser kring bland annat yttrandefrihet, åsiktsfrihet och upphovsrätt stärks folkbibliotekspersonalen i Västerbotten i sitt arbete. Det krävs ett normkritiskt och inkluderande förhållningssätt för att lyfta underrepresenterade grupper och minoriteter. Arbete med inkludering och normkritik innebär att synliggöra, problematisera och förändra maktstrukturer och ojämlikhet. Ett exempel på detta är den hbtq-diplomering som genomförts för all folkbibliotekspersonal i länet.

Ett annat fokus inom detta utvecklingsområde är bibliotekens roll inom totalförsvaret. Här kommer regionbiblioteket under planperioden att undersöka hur bibliotekens beredskap för kris och krig kan stärkas, i samarbete med bland annat Länsstyrelsen och Myndigheten för beskydd och beredskap (MSB).

Öka biblioteksverksamhetens digitala kompetens, allmänhetens digitala delaktighet samt verka för en hållbar medie- och informationskunnighet (MIK)

Att inneha digital kompetens och delaktighet är viktigt för alla. Digital kompetens handlar om att säkra medborgarens livskvalitet, påverkansmöjligheter och konkurrenskraft på arbetsmarknaden. Bibliotekens uppdrag är att tillgängliggöra och inkludera, så också inom digitaliseringen, då utanförskapet riskerar att bli sådant att individen inte längre kan fungera fullt ut i ett demokratiskt samhälle. Då den

digitala kompetensen på folkbiblioteken utvecklas och stärks breddas möjligheterna för folkbiblioteken att utföra sitt uppdrag, i allt från kreativt skapande till att öka den digitala delaktigheten i samhället. Inom ramen för detta utvecklingsområde arbetar regionbiblioteket med många olika uppdrag, där allt ifrån att lära sig hur artificiell intelligens fungerar till föreläsningar om källkritik ingår.

Stötta biblioteken i deras läs- och litteraturfrämjande arbete

Att läsa är viktigt för att kunna ta del av information och litteratur. Folkbibliotekens uppdrag att främja språkutveckling och stimulera till läsning relaterar till att skapa förutsättningar för att aktivt kunna delta i det demokratiska samhället. Det tar avstamp i det nationella målet för litteratur- och läsfrämjande: att alla i Sverige ska, oavsett bakgrund och med hänsyn till var och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet.

Kulturrådet har under åren 2021–2023 genomfört en satsning på ett läsfrämjandelyft för personal på de kommunala folkbiblioteken. Läsfrämjandelyftet ska bidra till kompetensutveckling inom litteraturförmedling och läsfrämjande, med ett särskilt fokus på barns och ungas läsning. Läsfrämjandelyftets långsiktiga mål är att bidra till att skapa en likvärdig och hållbar infrastruktur för folkbibliotekens kompetensutveckling, med fokus på läsfrämjande och litteraturförmedling, för att ge barn och unga mer likvärdiga förutsättningar för en fullgod läsförmåga och lustfyllda läsupplevelser.

Satsningen genomförs genom flerpartsamverkan, det vill säga i samarbete med statliga myndigheter, regioner, kommuner och andra aktörer. Uppdraget utformas i dialog med den regionala biblioteksverksamheten.

Synliggöra urfolket samerna och de nationella minoriteterna samt tillgängliggöra bibliotekens utbud för dessa grupper

Folkbiblioteken i Västerbotten ska vara välkomnande mötesplatser för alla nationella minoritetsgrupper. Västerbotten är förvaltningsområde för minoritetsspråken samiska, finska och meänkieli. Kunskap om och förståelse för hur biblioteken kan bli mer tillgängliga är därför ett prioriterat utvecklingsområde. Det kan innebära kompetenshöjande insatser likväl som konkret stödmaterial. I samverkan med regionbiblioteken i de övriga Norrlandslänen har kompetensutvecklingspaket gällande samisk kultur och litteratur tagits fram i nära samarbete med samiska författare och kulturutövare. Det utgörs av filmer som publicerats digitalt och finns tillgängliga för alla. Liknande kompetensutvecklingspaket är framtagna för de sverigefinska och romska minoritetsgrupperna, och framöver planeras produktion även för jiddisch och meänkieli.

I regionbibliotek Västerbottens litterära app *härlitt* planeras en särskild rutt med fokus på samiska platser. I arbetet med språkutveckling för små barn (inom projektet Småprat) tas metodfilmer fram på flera språk, bland annat Umesamiska.

Stärka den litterära infrastrukturen

Att skriva och uttrycka sig fritt och kunna göra sig hörd är en förutsättning för demokratin. Litteraturen och berättandet är en del av kulturarvet. Tillgång till litteratur och upplevelsen av berättelser i olika format tillsammans med det egna skapandet utgör en grund för bildning.

Regionbiblioteket ska strategiskt verka för att utövare inom litteraturområdet uppmärksammas, uppskattas, tas i anspråk och ges förutsättningar att utvecklas. All litteratur, oavsett genre och målgrupp, behöver synliggöras och lyftas. Den litterära scenen på biblioteken behöver breddas för att göra plats för nya former av berättande och litterära utövare, inte minst inom de nyare formaten. Att undersöka möjligheterna för litteraturen att samverka och inspireras av andra konstformer, som till exempel dans, musik, slöjd och bild, är intressant och kan skapa nya berättelser och större tillgänglighet.

I samarbete med bibliotek, studieförbund och civilsamhälle ges möjlighet att inspirera och stödja unga skrivintresserade. Regionbiblioteket arrangerar skrivarläger och digitala workshops för barn och/eller ungdomar, med ambition att bygga upp en verksamhet som ska bli återkommande.

Litteraturen befinner sig i förändring på olika sätt. I samverkan med andra aktörer lokalt, regionalt och nationellt ska Regionbibliotek Västerbotten fokusera på frågor som till exempel digitaliseringens möjligheter, upphovsrätt, ungas litterära utveckling och litteratur på flera språk, främst de samiska. Utöver detta ska författares förutsättningar stärkas, till exempel genom att undersöka möjligheterna för att inrätta stipendium, residens och mentorskap. Redan pågående är en länsövergripande litteratur- och författarinventering som förhoppningsvis kommer att utgöra grunden för en ny databas.

Stärka strukturer som utvecklar området kultur och hälsa

Forskning visar på ett tydligt samband mellan kultur och hälsa. Kultur har betydelse för hälsan ur ett fysiskt, socialt, intellektuellt och existentiellt perspektiv. Arbetet med kultur och hälsa omfattar insatser där konstnärliga uttryck och upplevelser bidrar till att främja hälsa och uppfylla delar av folkhälsopolitikens mål. Genom konst och kultur skapas även stimulerande miljöer. Region Västerbotten anser att det är angeläget att främja ökad kunskap inom området kultur och hälsa samt stärka strukturer för att uppnå utveckling inom området.

Regionbibliotek Västerbotten bedriver idag kultur och hälsoverksamhet på Norrlands universitetssjukhus, Lycksele och Skellefteå lasarett. Målgruppen är patienter, anhöriga och personal. Verksamheten erbjuder bibliotek, konst (Galleri Alva) samt programutbud. Arbetet med kultur och hälsa är brett och tvärssektoriellt, och samverkan sker med kulturkonsulenter, kulturinstitutioner, kommuner, folkbildning, kulturutövare med flera. Samarbete sker även med sjukhusens vårdavdelningar, samt lekterapi och sjukhusskola.

Region Västerbotten vill främja allas rätt till kultur och nå ut till alla som befinner sig på sjukhus. Särskilt fokus ligger på att uppmärksamma barn och ungas rätt till kultur. Verksamheten tillgängliggör ett varierat kulturutbud av hög kvalitet och konstnärlig förnyelse.

Utvecklingsinsatser Regionbibliotek Västerbotten

- Stärka biblioteken som demokratiska mötesplatser och aktörer
- Öka biblioteksverksamhetens digitala kompetens, allmänhetens digitala delaktighet samt verka för en hållbar medie- och informationskunnighet (MIK)
- Stötta biblioteken i deras läs- och litteraturfrämjande arbete
- Synliggöra urfolket samerna och de nationella minoriteterna samt tillgängliggöra bibliotekens utbud för dessa grupper
- Stärka den litterära infrastrukturen
- Stärka strukturer som utvecklar området kultur och hälsa

Professionell bild- och formverksamhet

Bild- och formområdet innefattar bland annat performance, måleri, skulptur, fotografi, video, glas, keramik, textil och design men också olika gränsöverskridande uttryck där samtidskonsten ofta befinner sig. De flesta konstutövare är egenföretagare och arbetar, förutom med sin egen konstnärliga praktik, även med undervisning, konsultuppdrag och konstexpertis samt konstnärsdrivna initiativ som exempelvis konstprojekt och programverksamhet. Bild- och formkonstområdets infrastruktur och konstens ställning stärks genom samarbeten mellan aktörer och genom att den fria konsten får verka som en obunden kraft. De konstnärliga grund- och högskoleutbildningarna som finns i länet bidrar till en utveckling och återväxt av den regionala konstscenen. Unga och nytexaminerade konstnärer som väljer att stanna i länet bidrar till en vitalitet inom konstnärskåren och en drivkraft till att utveckla fältet. Brist på produktionsplatser, verkstäder och ateljéer samt brist på möjligheter till uppdrag och fria projektmedel begränsar utvecklingen av konstområdet och möjligheten för konstnärer att etablera sin verksamhet i regionen. En viktig ingång för att stödja den professionella bild- och formverksamheten är även att medverkans- och utställningsersättning enligt MU-avtalet efterlevs. Likaså är det viktigt att enprocentsregeln tillämpas för konstnärlig gestaltning vid ny- och ombyggnation på kommunal och regional nivå.

Regionens konstföreningar står för en betydelsefull del av infrastrukturen på konstområdet. I merparten av kommunerna finns aktiva lokala konstföreningar, vars utställningar ofta arrangeras på biblioteken. I Västerbotten finns 14 konstföreningar samt ett antal kultur- och konstnärsföreningar som arbetar ideellt med konstaktiviteter.

Konstnärscentrum Nord (KC Nord) är en förening tillhörande centrumorganisationerna. KC Nord verkar för yrkesverksamma konstnärers arbetsmarknadsmöjligheter och arrangerar återkommande branschdagar för konstområdet i syfte att belysa konstens villkor och utvecklingsmöjligheter i norra Sverige. 2025 års Branschdagar för konst i norr arrangeras i Västerbotten. Svensk Form Västerbotten verkar som en oberoende aktör för designområdet och bygger broar mellan konst, kultur och industri genom att bland annat skapa mötesplatser och utställningar. I Region Västerbottens organisation ingår verksamheten för offentlig konst som omfattar konstnärliga gestaltningar av fastigheter samt den regionala, offentliga konstsamlingen.

Offentligt finansierade utställningsverksamhet arrangeras av Museum Anna Nordlander MAN, Skellefteå konsthall, Umeå konsthall, Galleri Alva, Västerbottens museum, Bildmuseet, Vita kuberna Norrlandsoperan och det konstnärsdrivna galleriet Verkligheten.

Konstvägen Sju Älvar är en 35 mil lång konstutställning, från kusten i Holmsund till Borgafjäll. Konstvägen ägs och utvecklas av kommunerna efter sträckan. Lokaler för utställningsverksamhet finns i Dorotea, Lycksele, Nordmaling, Robertsfors, Skellefteå, Storuman, Umeå och Vindelns kommun. Exempel på konstnärresidens är IASPIS (Umeå) Ricklundgården Saxnäs, Ateljé AM Örträsk (privat), Sápmi Salasta, Aejlies. Utöver det finns högskoleutbildning vid Umeå Konsthögskola och förberedande konstutbildningar vid Umeå konstskola, Edelviks Folkhögskola och Solviks Folkhögskola.

Region Västerbotten och konstkonsulenterna samarbetar med Region Norrbotten, Region Jämtland/Härjedalen och Region Västernorrland kring Volym, en nätbaserad tidskrift för konst i norr.

Konstkonsulentverksamheten

Konstkonsulenterna bedriver ett långsiktigt, strategiskt arbete för att stärka samtidskonsten i regionen. Verksamhetens huvudmål är att skapa bättre förutsättningar för regionens yrkesverksamma bild- och formkonstnärer, främja barn- och ungas möjligheter att skapa och uppleva samtidskonst samt bredda allmänhetens kunskap och intresse för bild- och formkonstområdet. Konstkonsulenterna skapar nätverk och stärker den regionala strukturen för bild- och formkonsten bland annat genom att stödja initiativ från det fria kulturlivet, föreningar, studieförbund med flera. Konstkonsulenterna

fungerar som ett stöd för kommunerna i länet gällande frågor och aktiviteter som rör samtidskonst och konsthantverk.

Utvecklingen av bild- och formkonstområdet behöver löpa parallellt med den industriella och befolkningsmässiga expansion som pågår i Västerbotten. De långa avstånden i regionen och hur konstområdet finns representerat i kommunerna varierar och större satsningar har historiskt skett efter kustbandet och färre i inlandet. Relativt starka strukturer för samtidskonst finns i Umeå och Skellefteå. I resterande delar av länet bärs konstområdet till stor del upp av ideella krafter.

Bild- och formkonstens plats i samhällsutvecklingen behöver stärkas och prioriteras på alla nivåer. Konstkonsulenterna ska verka för att människor i alla åldrar ska ha möjlighet att möta konst av hög kvalitet i sin närhet oavsett var i länet de bor.

Konstkonsulenterna ingår i den nationella föreningen Konstkonsulenterna i Sverige samt nätverket Konstkonsulenterna i norr som samarbetar kring nationella, interregionala och regionala frågor. Föreningen och nätverket arbetar för att stärka konstområdet i Sverige och i Norrland genom samarbeten och insatser för yrkesverksamma konstnärer.

Konstkonsulentuppgifterna fördelas mellan två huvudmän, Konstfrämjandet i Västerbotten och Museum Anna Nordlander/Skellefteå museum AB. Konstkonsulenterna samverkar med sina huvudmän för att lyfta frågor kring demokrati, yttrandefrihet, jämställdhet, hbtq och nationella minoriteter.

Utvecklingsinsatser Konstkonsulentverksamheten

Främja barn och ungdomars möjlighet att uppleva och skapa konst

Till följd av den svaga infrastrukturen för samtidskonst och konsthantverk i länet är det stora skillnader i vilka möjligheter och resurser som finns för barn- och unga att möta konst av hög kvalitet, träffa professionella utövare samt få möjligheten att själva skapa. För att bygga ett intresse för konsten och förståelse för allt som den kan vara behöver barn- och unga få möta konst som en naturlig del i sin vardag, i skolan och på fritiden. Konstkonsulenterna kommer initiera nätverk och samarbeten med kommuner, kulturskolor, studieförbund och föreningsliv för att tillsammans stärka upp strukturerna för att bild- och formkonstområdet. Konstkonsulenterna ska verka för att bild- och formkonst ska finnas representerat i olika projekt och kulturaktiviteter för barn och unga.

Residensprogram och produktionsplatser

Det finns ett behov av mötesplatser, produktionsplatser och noder för konst i fler kommuner i regionen. Konstkonsulenterna ska arbeta för ett stärkt samarbete mellan region och kommun kring planering för och uppbyggnad av produktionsplatser för konst.

Konstkonsulenterna ska också stödja utveckling av residensverksamhet för att ge länets konstnärer möjlighet till kontakter och samarbeten regionalt, nationellt och internationellt genom etablering av utbyte och samverkan med andra organisationer, regioner och kommuner.

Resurscentrum för konst

Sedan handlingsplanen för ett resurscentrum för konst antogs 2018 har det första delmålet i planen uppfyllts under resursutveckling. Genomförda insatser:

- Mobilitetsstöd för länets yrkesverksamma konstnärer har inrättats.
- Digital plattform har utvecklats: Västerbotten art.
- Höjda anslag till centrumbildningen KC Nord.
- Höjda anslag till konstkonsulentverksamheten.

Rutiner för en regional konferens som ett samarbete mellan Region Västerbotten och Konstkonsulenter, samt struktur för återkommande kommunbesök är under utveckling.

En ny behovsanalys kommer att göras i samråd med olika aktörer inom bild- och formkonstområdet för en etablering av ett resurscentrum för konst i Västerbotten.

Museum Anna Nordlander / MAN

Museum Anna Nordlander är en självständig avdelning inom Skellefteå Museum AB. Med uppdrag att arbeta med samtidskonst och genusfrågor bedriver MAN publik verksamhet på olika platser i regionen och i Sara kulturhus. MAN befrämjar medskapande aktiviteter i samarbete med konstnärer, publik, institutioner och andra aktörer för att stödja konstnärlig kvalitet och skapa förnyelse. Frågor kring bland annat identitet, demokrati, hållbarhet och social inkludering ledsagar programutbudet. Den konstpedagogiska verksamheten på MAN riktar sig till barn, unga och vuxna och bedrivs i dialog med utställningsverksamheten men även i samråd med flertalet andra kulturverksamheter.

MANs ambition är att vara ett nav för samtidskonst och genus. En viktig del av detta utgörs av samarbeten på nationell och internationell nivå. MAN vill främja och möjliggöra nyskapande konstnärliga uttryck, visa på experimentlusta och stimulera tvärvetenskapliga belysningar. Verksamheten förvaltar en konstsamling som ägs av Skellefteå kommun. Samlingen omfattar närmare 600 verk av framför allt nordiska kvinnliga konstnärer från 1800-talets slut fram till idag med tydligt fokus på samtida konst. Delar av samlingen visas för allmänheten på Stiftsgården i Skellefteå. Vidare ingår MAN i arbetsgruppen IASPIS i Umeå (Konstnärsnämndens internationella program för bild- och formkonstnärer) och är medlem i Klister och Bildkonst Sverige. Genom Skellefteå Museum AB är MAN medlem i ICOM – International Council of Museums och i Riksförbundet Sveriges museer. Skellefteå museum AB har en anställd konstkonsultent med placering på MAN som på uppdrag av Region Västerbotten bedriver och utvecklar regionens konstkonsulentverksamhet.

Konstfrämjandet Västerbotten

Konstfrämjandet Västerbotten är en ideell förening vars medlemmar utgörs av folkrörelseorganisationer och föreningar inom Västerbottens län. Konstfrämjandets arbete utgår från fyra hörnstenar: konstitbildning, breddning av arbetsmarknaden för konstnärer, demokratisering av konsten samt synliggörande av konst i samhället. I utvecklingsarbetet ingår att utveckla samverkan mellan olika aktörer inom konstområdet, stödja konstnärer i deras företagande och göra konsten mer tillgänglig för regionens invånare. Konstfrämjandet Västerbotten är en av huvudmännen för regionens konstkonsulentverksamhet.

Västerbottens museum

Västerbottens museums konstsamlingar omfattas av uppemot 7000 konstverk och utökas kontinuerligt. Konsten är en vital del av det västerbottniska kulturarvet och Västerbottens museums uppgift är att spegla konsten i regionen, både historiskt och i nutid. Ett viktigt led i detta är att fortsätta utveckla museets konstsamling och bevara den för framtiden, samt öka kunskapen om länets konstnärer. Årligen visas ett flertal konstitställningar tillsammans med samtida professionella konstnärer. Samarbete sker regelbundet med andra konstaktörer såväl regionalt som interregionalt.

Verksamheten för offentlig konst

Region Västerbottens konstverksamhet omfattar arbetet med konstnärliga gestaltningar i offentliga miljöer. Konstverken och de gestaltade miljöerna har lång livslängd och ingår i länets gemensamma kulturarv. De erbjuder allmänheten att möta och ta del av konst i vardagen och på andra platser än i utställningslokaler.

Regionen verkar för att tillämpa enprocentsregeln vid om- och nybyggnation av regionens fastigheter. Därutöver ansvarar verksamheten för inköp, förvaltning och utplacering av konstsamlingen som idag

omfattar 18 000 verk. Den offentliga konsten är avsedd att finnas tillgänglig för allmänhet, patienter och personal i regionens lokaler och verksamheter. Kontinuerliga inköp av professionell samtida konst och konsthantverk är en viktig del av verksamheten. Den framtida utvecklingen ska ses som en del av Region Västerbottens samlade arbete med bild- och formområdet och som en del av handlingsplanen för Bild och Form i Västerbotten. Verksamhet för offentlig konst bidrar till att öka tillgänglighet till konst samt stödja professionella konstnärer.

Verksamheten Galleri Alva drivs av Region Västerbotten som en del av den offentliga konstverksamheten och är en plats för nyskapande, gränsöverskridande och undersökande konstnärliga uttryck. Galleriet följer en regional profil med ett ansvar att verka för hela regionen. Utställare kommer i första hand från Västerbottens län eller grannlänerna. Årligen visas tio utställningar med huvudsakligt fokus på att synliggöra professionella konstnärers verksamhet men även de regionala institutionerna samt Region Västerbottens anställdas kreativitet. Konstansvariga vid Region Västerbotten föreslår i samverkan med konstkonsulenter i länet konstnärer till utställningsprogrammet. Intentionen är att följa det statliga ramavtalet gällande utställnings- och medverkansersättning (MU-avtalet). Ansvariga för den dagliga galleriverksamheten är galleriets konstansvarige samt Alva kulturs personal.

Emma Ricklunds stiftelse

Emma Ricklunds stiftelse förvaltar Ricklundgården i Saxnäs med tillhörande konstsamling. I uppdraget ingår att visa samlingen för allmänheten och att erbjuda professionella konstskapare vistelse i Ricklundgårdens ateljéer. Stiftelsens ambition är att stärka Ricklundgården som arena för fri och konceptuell konst. Kontakter har knutits i länet och nationell för att förbättra och stärka samarbeten med Umeå universitet, konstnärliga högskolor samt institutioner och konstnärer på regional och nationell nivå. Sparbanksstiftelsen Norrland utser bland annat årligen två unga konstnärer från Västernorrland och Västerbotten som ges möjlighet att vistas och arbeta där. Emma Ricklunds stiftelse ägs av Vilhelmina kommun och Region Västerbotten.

Utvecklingsinsatser Konstkonsulentverksamheten

- Främja barn och ungdomars möjlighet att uppleva och skapa konst
- Residensprogram och produktionsplatser
- Resurscentrum för konst

Utvecklingsområden Västerbottens museum

- Säkerställa långsiktigt bevarande av regional konst
- Utveckla museet som arena för konst

Filmkulturell verksamhet

I Västerbotten skapas film som når ut till både invånarna i länet och publik i hela världen. Filmkulturen i Västerbotten präglas av att flera filmskapare från Västerbotten har nått nationell och internationell uppmärksamhet för kortfilmer, dokumentärfilmer och långfilmer. Flertalet nationellt uppmärksammade filmskapare med internationella framgångar har startat sin filmkarriär i Västerbotten.

Bland de professionella filmskaparna finns det dels bolag som producerar fiktionsfilm och dokumentär för biograf och tv, dels bolag som producerar beställningsfilm; exempelvis reklamfilm, informationsfilm, tv-program eller musikvideos. Flertalet av aktörerna kombinerar olika typer av produktioner. Det har under de senaste åren varit en tydlig trend att produktionerna är interregionala eller internationella samarbeten.

Digitaliseringen har ändrat vårt sätt att skapa och ta del av film. Rörlig bild är numera en del av de allra flestas vardag. Behovet av filmkunnighet har därför ökat, framför allt för barn och unga. Genom filmpedagogiska aktiviteter där barn och unga får se film, samtala om film och skapa film ökar filmkunnigheten. Västerbotten har en positiv trend vad gäller filmpedagogisk verksamhet, framför allt barns och ungas egna skapande. Detta har möjliggjorts tack vare samarbeten mellan föreningslivet, skolor, filmskapare och Film i Västerbotten.

I regionen finns årligt återkommande filmfestivaler. Film av unga filmskapare från Västerbotten visas på VAFF filmfestival i Skellefteå. Bland festivalerna märks även exempelvis Umeå europeiska filmfestival och Adak filmfestival.

Samisk film och annan film av urfolk visas på Dellie maa - Sápmi Indigenous Film & Art Festival i Tärnaby. Det produceras samisk film i Västerbotten, ofta i form av internationella produktioner som sätter Sápmi och Västerbotten på den globala filmkartan.

Föreningslivet är betydelsefullt för filmkulturen i länet. Inom både filmvisning och filmpedagogik finns engagerade föreningar som ger invånarna möjlighet att ta del av ett rikt och varierat utbud, exempelvis Kulturakademin i Storuman, KF Huset i Nordmaling, Folkets Bio Umeå och Lynx Studios.

Film i Västerbotten

Film i Västerbotten är ett regionalt resurscentrum för film och rörlig bild som arbetar för att utveckla filmkulturen i Västerbotten. Film i Västerbotten är en resurs för aktörer som vill arbeta med film och riktar sig till föreningsliv, professionella filmskapare, filmarbetare, kommunala verksamheter, filmbolag, filmintresserade samt barn och unga. Detta sker genom konsultation, bidrag, tekniskt stöd, kompetensutveckling eller nätverksstärkande aktiviteter.

Inom området *Barn och unga* arbetar Film i Västerbotten med ungas filmkunnighet både på deras skoltid och fritid. Samarbeten sker med flertalet olika aktörer bland annat med verksamhet inom Skapande skola och Kulturskolan. Föreningslivet och professionella filmskapare är viktiga aktörer för genomförandet av aktiviteterna.

Inom verksamhetsområdet *Produktion och talangutveckling* utvecklar Film i Västerbotten filmproduktion och filmskapare. Verksamheten riktar sig till filmskapare – från amatörer till professionella – som vill skapa film eller utveckla sin kompetens. Flertalet samarbeten och projekt genomförs som interregionala eller internationella samarbeten.

I verksamhetsområdet *Biograf och filmvisning* arbetar Film i Västerbotten för att regionens invånare ska få ta del av ett brett och varierat filmutbud. Verksamhet riktar sig till biografer och andra organisationer som visar film.

Inom alla verksamhetsområden arbetar Film i Västerbotten för att utjämna skillnader i tillgång till filmkultur. Det gäller filmskapares utvecklingsmöjligheter, filmkunnighet för barn och unga samt invårnas möjlighet att ta del av ett rikt filmutbud.

Utvecklingsinsatser Film i Västerbotten

Filmkunnighet för barn och unga

Det ökande användandet av internet, sociala medier, mobiltelefoner och streamingtjänster har gjort att dagens barn och unga använder sig av rörlig bild mer än tidigare generationer. De kommunicerar med rörliga bilder, uttrycker sig med rörliga bilder och hämtar information via rörliga bilder.

Genom Film i Västerbottens filmpedagogiska aktiviteter får barn och unga prova på att göra film, se film och samtala om film. Tonvikt ligger på att göra egen film. Detta ger förståelse för hur film och rörlig bild fungerar och ger kunskaper i att kritiskt granska rörlig bild som dyker upp i vardagen. De får utveckla sin kreativitet och lär sig att uttrycka sig och berätta med film.

Det finns stora skillnader mellan kommunerna i länet vad gäller infrastruktur för kulturaktiviteter riktade till barn och unga. Film i Västerbotten fungerar som konsultativ resurs när aktörer som skolor, kommuner och föreningar behöver hjälp med budgetering, kursupplägg, filmteknik och hur man söker ekonomiskt stöd för filmpedagogiska aktiviteter, ofta inom Skapande skola eller Kulturskolan. Film i Västerbotten vill fortsätta kompetensutveckla professionella filmskapare i rollen som filmpedagoger samt ge dem möjligheten att skapa utbildningspaket som erbjuds till skolor och föreningar. Länets film- och kulturföreningar som engagerar sig i filmpedagogik är nyckelaktörer som behöver fortsatt stöd. De fungerar som en viktig lokal nod för sina kommuner både för aktiviteter på skoltid och på fritid.

Främja filmvisningar på biograf och filmfestival

Biograferna, filmföreningarna och filmfestivalerna är viktiga för att Västerbottens invånare ska få ta del av kulturupplevelser och ett kvalitativt utbud. Film i Västerbotten vill därför utveckla sin roll som stöd för biografer gällande att kompetensutveckla biografer och fungera som konsultativt stöd. Pandemin var en stor utmaning för biograferna. Dels minskade intäkterna, dels utvecklades nya konsumtionsmönster för filmintresserade. Pandemin följdes sedan av en period med ökade elpriser och ökad inflation vilket också utmanar biograferna.

Filmfestivalerna ger regionens invånare en mångfald av film och möjlighet att se film som inte når biografernas ordinarie utbud. Filmfestivalerna fyller även en viktig funktion i mötet mellan publik och filmskapare. För att behålla och utveckla filmfestivaler kommer Film i Västerbotten att fortsätta dela ut arrangemangsstöd till föreningar som genomför festivaler och andra filmvisningar utöver ordinarie bioutbud.

Stärka villkoren för filmproduktion

Filmproduktioner från Västerbotten har rönt nationella och internationella framgångar. Filmskapare från regionen har blivit internationellt uppmärksammade och flera filmskapare har debuterat som långfilmsregissörer. De filmer som nått framgångar har visat på kvalitet och konstnärlig förnyelse. En viktig faktor har varit att ge filmskapare från Västerbotten möjlighet att berätta sina egna historier och spegla sin del av världen för såväl lokal som internationell publik.

Film i Västerbotten har samtidigt en mycket begränsad produktionsbudget vilket gör att produktioner av berättelser från Västerbotten spelas in utanför Västerbotten. Flertalet filmskapare som startat karriären i Västerbotten har flyttat till andra regioner, även produktionsbolag har flyttat.

Professionella filmskapare i Västerbotten vittnar om svårigheterna att finansiera produktioner med Västerbotten som bas. Detta ger minskade arbetstillfällen och svagare förutsättningar för att bo och verka som professionell filmskapare i Västerbotten. Filmskaparna pekar på behovet av större mängd regionala filmproduktionsmedel i Västerbotten. Detta för att behålla och utveckla filmskapare och filmbranschen i Västerbotten samt utveckla Västerbotten som produktionsplats. Sammantaget skulle detta ge bättre arbetsvillkor och förutsättningar för filmproduktion i länet. Produktionsbolagen skulle erhålla större mängd nationella och internationella produktionsmedel från externa finansiärer. Vikten av bredd på produktioner är även något som uppmärksammas; det gäller hela kedjan från kortfilm till dokumentär, långfilm och tv-drama. Hela filmbranschen gynnas av att unga och talanger ges möjlighet att utveckla sig som filmskapare. För närvarande finns det en ogynnsam konkurrens mellan finansieringen av oetablerade och etablerade filmskapares produktioner.

Nätverksstärkande och kompetensutvecklande aktiviteter inom filmproduktion

Film i Västerbotten har en stark tradition av att arbeta med talangutveckling och kompetensutveckling av filmskapare. För att få fram nya filmskapare och utveckla professionella filmskapare krävs nätverksstärkande och kompetensutvecklande aktiviteter i form av kurser, seminarier, workshops och branschträffar. Film i Västerbotten har som ambition att filmskapare ska kunna utveckla sig i regionen oavsett tidigare erfarenheter. De goda erfarenheterna av interregionala och internationella projekt gör att Film i Västerbotten vill fortsätta med den verksamheten.

Inom kompetensutveckling finns ett behov av dels aktiviteter för filmskapare som är redo att ta steget från talangfull amatör till professionell, dels aktiviteter riktade till länets professionella filmskapare.

För att utveckla filmbranschen är det av vikt att det finns mötesplatser med nätverksstärkande aktiviteter. Det kan exempelvis ske inom ramen för Umeå Europeiska Filmfestival, Sundsvall Filmfest och Tromsö Internationella filmfestival. Det finns också ett behov av mer lokala arrangemang som riktar sig till specifika filmaktörer i länet. De fysiska mötesplatserna i länet utgör också en förutsättning för nätverk, kompetensutveckling och produktion; exempelvis en filmstudio, gemensamma lokaler för aktörer inom kreativa och kulturella branscher eller lokaler där unga kan träffas och skapa film och annan kultur tillsammans.

Utvecklingsområden Film i Västerbotten

- Filmkunnighet för barn och unga
- Främja filmvisningar på biograf och filmfestival
- Stärka villkoren för filmproduktion
- Nätverksstärkande och kompetensutvecklande aktiviteter inom filmproduktion

Hemslöjdsfrämjande verksamhet

I Västerbotten har slöjden formats av de geografiska förutsättningarna som spänner från kustlandskap i öst, via skogsland och älvar upp till karg fjällmiljö i väst. Urfolket samer, nybyggarkulturen, allmogen, industrialiseringens genombrott med framväxande skogs- och järnbrukssamhällen är alla viktiga delar i vårt gemensamma kulturarv som förvaltas-, levandegörs-, utvecklas utifrån dagens rådande förutsättningar och behov. Slöjd är en folkrörelse i ständig utveckling när det kommer till uttryck och sammanhang. Ungefär hälften av landets invånare ägnar sig åt hemslöjd någon gång under året. Socioekonomiska faktorer är inte lika avgörande som för andra kulturformer och kvinnor och äldre är mest aktiva. 1 1 Ur SOM-rapport nr 2021:20, Kulturvanor i Sverige 1987–2020 av Elisabeth Falk, Göteborgs universitet. Slöjden i Västerbotten ska präglas av god tillgänglighet och inkludering oavsett hur eller på vilken nivå man vill tillgodogöra sig slöjd. Handens arbete stärker självkänslan och främjar hälsa. Ökad förståelse för produktion- och konsumtionsmönster borgar för medvetna val både på individnivå och samhällsnivå. Tillsammans är vi med och bygger ett hållbart samhälle.

Västerbottens läns hemslöjdsförening

Hemslöjdsföreningen som grundades 1909 är en av landets äldsta och har samlad kunskap om slöjdområdet i regionen. Föreningen förvaltar ett arkiv med nära 1700 slöjdföremål som till stora delar är digitaliserat. Västerbottens läns hemslöjdsförening är en ideell organisation med säte i Umeå och är ansluten till Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund. Föreningen har ca 500 medlemmar i hela länet, är majoritetsägare i butiken Hemslöjden i Umeå AB och arbetsgivare åt regionens läns hemslöjds konsulenter.

Länshemslöjds konsulenternas främjande arbete tillvaratar unika lokala traditioner, utvecklar och stärker slöjden som kultur och näring. Slöjden som kunskapsbärare tillsammans med andra aktörer är en viktig del i arbetet mot ett hållbart samhälle och för att nå de globala hållbarhetsmålen, Agenda 2030. Barn och ungas tillgång till slöjd och eget skapande i hela regionen är ett prioriterat mål. Samverkan och kunskapsutbyte sker nationellt och internationellt, främst med myndigheten Nämnden för hemslöjdsfrågor och Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund. Erfarenhetsutbyte och samarbete kring utställningar och projekt sker med länshemslöjds konsulenter i hela landet, särskilt utvecklat är samarbetet mellan kollegorna i de fyra nordligaste regionerna. I Västerbotten sker samverkan på flera nivåer och i många olika nätverk. Bibliotek, museer, kommuner, studieförbund, skola, kulturskolan, civilsamhälle och andra kulturkonsulenter är viktiga aktörer. Länshemslöjds konsulenter har ett nära samarbete med Handens hus och den kommunalt anställda hemslöjds konsulenten i Skellefteå.

I en global och digital kontext utbyts kunskap fritt och nya influenser inkluderas på lokal nivå. Hantverk har alltid praktiserats över hela vårt jordklot, liknande hantverkstekniker har utvecklats oberoende av varandra, historiska kunskapsutbyten har ägt rum, unika och spännande lokala uttryck har uppstått. Slöjd tar alltmer plats på digitala plattformar, nya kunskaper och arbetssätt utvecklar och breddar slöjdområdet bortom fysiska och geografiska begränsningar.

Västerbotten har ett rikt samiskt kulturarv och ett levande samiskt kulturliv, i hela regionen verkar föreningar och professionella hantverkare. Tillsammans med samiska förvaltningskommuner, minoritets-samordnare och andra aktörer finns goda förutsättningar till samverkan.

Yrkesverksamma slöjdare och hantverkare är en förutsättning för en god tillgång på slöjd i regionen. Det är professionella utövare som i stor utsträckning besitter den djupare kunskapen om hemslöjdens material och tekniker. Länshemslöjds konsulenter är en resurs för slöjdare och hantverkare som är eller vill bli näringsverksamma och som arbetar med småskalig lokalproduktion och pedagogisk slöjdverksamhet. Verksamheten bidrar med nätverk, rådgivning, kompetensutveckling och projekt. Goda förutsättningar att försörja sig på sitt hantverk ökar regionens attraktionskraft och är en viktig del i arbetet för god tillgänglighet av slöjd i hela Västerbotten.

Utvecklingsinsatser Västerbottens läns hemslöjdsförening

Verka för alla barn och ungas rätt till slöjd

Barn och ungas rätt till kultur är lagstadgad i Barnkonventionen. Eget skapande stärker barn och unga som individer och ger en ökad självkänsla. Genom slöjden kan barn och unga få kunskaper, utvärdera och utveckla färdigheter som ger ringar på vattnet hela livet. För att nå barn och unga i hela regionen krävs samverkan mellan alla aktörer på området. Att stötta slöjdare, arrangörer och verksamheter som arbetar med barn och unga är avgörande för att kunna erbjuda slöjd till så många som möjligt. I nätverket Prio barn och unga träffas hemslöjdskonsulenter i hela landet. Syftet är att stärka kompetensen inom området genom fortbildning och erfarenhetsutbyte. Hemslöjdskonsulenter ska verka för god tillgång på sammanhang där barn och unga kan skapa fritt utifrån egna förutsättningar och intressen.

Stärka slöjdområdets infrastruktur genom nätverk och mötesplatser

Konsulentverksamhetens ambition är att skapa fler mötesplatser och stärka slöjdområdets infrastruktur i regionen. Många aktörer och utövare är verksamma i gränslandet mellan slöjd, hantverk, konst, konsthantverk, design och form. Samarbeten över konst- och kulturområden skapar positiva synergier och kommer en större grupp till del. För att stärka utbudet av slöjdupplevelser och möjligheten till eget skapande krävs nya samarbeten och produktionsplattformar. En viktig uppgift i utvecklingsarbetet är att förmedla slöjdområdets specifika behov och förutsättningar i dialog med andra verksamheter. En bättre förståelse för slöjdområdet bidrar till att det blir enklare att anlita slöjdare för uppdrag, utställningar eller utbildningsinsatser. Tack vare en god digital infrastruktur ökar det digitala arbetet inom slöjdområdet i snabb takt. Den digitala verksamheten ska fortsätta att utvecklas under planperioden.

Genom slöjd främja hälsa och ett hållbart samhälle

Att ställa om till ett hållbart samhälle och livsstil är vår tids viktigaste uppgift. Slöjden som kunskapsbärande kan tillsammans med andra aktörer bidra till att nå FN:s hållbarhetsmål. Hemslöjd har alltid handlat om att göra medvetna val. Materialkännedom och hantverkskunnande i förindustriella tillverkningsstekniker har skapat omsorgsfullt tillvaratagande av både naturen och föremålen vi lever med. Skogen och biologisk mångfald behöver prioriteras på ett tydligare sätt än idag. Konventionellt skogsbruk har inte bara en negativ inverkan på biologisk mångfald, den hotar också tillgången på slöjdmaterial som länge varit en självklar del av slöjdkulturen i Västerbotten. Slöjden som en del i ett mer variationsrikt skogsbruk kan visa på betydelsen av en breddad användning av skogens resurser.

Slöjd främjar hälsa. Forskning visar att kultur i olika former kan öka det fysiska, psykiska och sociala välbefinnandet. Psykiatriska diagnoser är idag den vanligaste anledningen till sjukskrivning. Handens arbete stimulerar hjärnan, endorfiner frigörs, vi mår bättre och självkänslan stärks. Att skapa själv med enkla verktyg är utmanande och på samma gång tillfredsställande. Slöjd skulle kunna användas på ett tydligare sätt inom friskvård.

Hemslöjdskonsulenter har en viktig roll i att främja det egna slöjdandet. Att kunna laga, tillvarata och tillverka egna föremål stärker individens egenmakt. En ökad materialkännedom, förståelse för tillverkningsprocesser och transporters miljöpåverkan ger möjlighet att göra medvetna val. Genom samverkan och nya tillvägagångssätt, till exempel inom ramen för *Gestaltad livsmiljö*, kan slöjdområdet kopplas ihop med mer övergripande strategier och bidra till utvecklingen av hållbara städer och samhällen. För att slöjden ska kunna få en viktig roll i omställningen till ett hållbart samhälle behövs fler yrkesverksamma utövare. En ökad efterfrågan skulle bidra till att fler väljer att satsa på ett yrkesliv inom slöjd och hantverksområdet.

Utvecklingsinsatser Västerbottens läns hemslöjdsförening

- Verka för alla barn och ungas rätt till slöjd
- Genom slöjd främja hälsa och ett hållbart samhälle
- Stärka slöjdområdets infrastruktur genom nätverk och mötesplatser

Uppföljning och analys

Region Västerbotten ansvarar för att löpande samordna uppföljning och utvärdering av den regionala kulturplanen. Detta sker i enlighet med förordning (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet och utifrån de nationella kulturpolitiska målen. Genom systematisk uppföljning skapas bättre förutsättningar för analyser och utvärderingar. Region Västerbotten genomför vid behov analyser av horisontella perspektiv och särskilda konst- och kulturområden i syfte att stärka den regionala kulturutvecklingen.

Myndigheten för kulturanalys har regeringens uppdrag att utvärdera, analysera och redovisa effekterna av den statliga kulturpolitiken. Redovisningar görs årligen för de regionala kulturverksamheter som ingår i kultursamverkansmodellen. Underlagen sammanställs av Region Västerbotten till Kulturrådet i enlighet med gällande förordningar och riktlinjer.

De regionala kulturverksamheterna gör egna redovisningar i årsbokslut och verksamhetsberättelser som följs upp av Region Västerbotten och som också ligger till grund för Region Västerbottens egen årsredovisning kopplad till regionplanen. Region Västerbotten regionala utvecklingsnämnd ansvarar för regelmässig uppföljning, utvärdering och analys av verksamhetsområdet. Kulturplanen är del av målsättningarna i regionplanen och den regionala utvecklingsstrategin.

Region Västerbotten kommer under planperioden, i interregionala samverkan med övriga norrlän, utveckla sitt arbete med uppföljning och analys.

Regionala kulturverksamheter

Följande verksamheter ingår i Region Västerbotten regionala kulturverksamhet och uppbär statliga och/eller regionala anslag.

Västerbottensteatern AB: Västerbottensteatern AB ägs till 60 procent av Region Västerbotten och till 40 procent av Skellefteå kommun. Västerbottensteatern har ett regionalt ansvar att producera, främja, stärka och utveckla teater och annan scenisk konst i regionen.

Giron Sámi Teáhter: Giron Sámi Teáhter är en turnerande institutionsteater med huvudsäte i Kiruna samt verksamhet för ungdomar i Tärnaby. Giron Sámi Teáhter är organiserad som en ideell förening vars medlemmar till största delen består av sameföreningar och samiska organisationer.

Fria teatrar: Region Västerbotten ger årliga anslag till följande fria teatrar i regionen; Profildeatern, Skuggteatern och Ögonblicksteatern. De har sina fasta scener i Umeå men bedriver en omfattande turnéverksamhet både i och utanför regionen. Teatrarnas uppdrag innebär satsning på barn- och ungdomsproduktioner.

Teatercentrum Norra: Teatercentrum Norra erhåller regionala medel från Region Västerbotten, Region Jämtland Härjedalen, Region Västernorrland och Region Norrbotten. Teatercentrums verksamhet syftar till att skapa bättre förutsättningar för sina medlemmar, teatrar och individer, att utöva fri professionell teaterkonst.

Norrlandsoperan AB: Norrlandsoperan AB ägs till 60 procent av Region Västerbotten och till 40 procent av Umeå kommun. Norrlandsoperan har ett regionalt ansvar att producera, främja, stärka och utveckla opera, musikteater, musik, dans och annan scenisk verksamhet i regionen. I uppdraget ingår även den regionala danskonsulentverksamheten och det regionala främjandeuppdraget inom musikområdet.

Dans i Västerbotten: Den regionala danskonsulentverksamheten ska verka för att dans ska ges större plats i invånarnas vardag, med fokus på barn och unga, öka kunskapen om danskonsten i regionen, vara ett stöd för dem som yrkesmässigt eller på fritiden vill arbeta med och för danskonsten samt bidra till att stärka dansens ställning. Dans i Västerbotten handlägger även det regionala turnéstödet för dansgrupper enligt gällande riktlinjer.

Norrlands nätverk för Musikteater och Dans (NMD): NMD är ett kommunalförbund med de tre nordligaste regionerna och Region Jämtland Härjedalen som medlemmar. NMD är ett turnénätverk för opera, musikteater och dans. Region Västerbotten förmedlar det statliga bidraget till NMD inom ramen för kultursamverkansmodellen.

MOTILI: MOTILI (Musik och Teaterföreningar i Lapplands Inland) är en förening bestående av representanter från inlandskommuners musik- & teaterföreningar. Uppdraget är att bidra till att skapa ett brett kvalitativt musikutbud i inlandet. MOTILI erhåller ett årligt arrangörsstöd från Region Västerbotten och Statens kulturråd.

Riksteatern Västerbotten: Riksteatern Västerbotten är huvudman för den regionala konsulentverksamheten inom teaterområdet. Föreningen arbetar för att främja tillgången till ett mångsidigt och kvalitativt scenkonstutbud i hela länet, särskilt för barn och unga. Riksteatern Västerbotten handlägger det regionala arrangörsstödet för scenkonst enligt gällande riktlinjer.

Västerbottens museum AB: Västerbottens museum AB ägs till 60 procent av Umeå kommun och 40 procent av Region Västerbotten. Västerbottens museum har ansvar att samla, bevara, utveckla, levandegöra och öka tillgängligheten till länets materiella och immateriella kulturarv i Västerbottens län och därvid knyta samman historia, nutid och framtid. Västerbottens museum har därtill ansvar för kulturmiljöverksamheten i länet.

Skellefteå museum AB: Skellefteå museum AB ägs till 60 procent av Skellefteå kommun och till 40 procent av Region Västerbotten. Skellefteå museum har ett regionalt ansvar för den museala verksamheten och kulturmiljövården i Skellefteå, Norsjö och Malå kommuner. Skellefteå museum har ett regionalt ansvar beträffande teknik- och industrihistoria efter år 1900. Skellefteå museum ska genom Museum Anna Nordlander vara en mötesplats för hela regionen där samtidskonst och genusfrågor står i centrum och har även uppdraget att bedriva regional konstkonsulentverksamhet.

Skogs- och samemuseet i Lycksele AB: Skogs- och samemuseet i Lycksele AB ägs till 51 procent av Lycksele kommun och till 49 procent av Region Västerbotten. Skogs- och samemuseet i Lycksele har ett övergripande regionalt ansvar beträffande skogens och skogsbrukets historia, samt att synliggöra den samiska kulturen.

AEJLIES: Aejlies erhåller ett årligt verksamhetsanslag från Region Västerbotten. Den huvudsakliga finansieringen står Storumans kommun för. Aejlies är ett kulturcentrum och samiskt museum i Tärnaby skapat av samer för samer.

Västerbottens läns hembygdsförbund: Västerbottens läns hembygdsförbund uppbär ett årligt verksamhetsanslag för sitt kulturarvsarbete i regionen. Hembygdsförbundets övergripande mål är att tillvarata och vårda de västerbottniska kulturarven i samverkan med sina medlemsföreningar.

Folkrörelsearkivet i Västerbotten: Folkrörelsearkivet i Västerbotten har till uppgift att samla, bevara och tillgängliggöra i första hand förenings- och folkrörelsearkiv i Västerbotten. Region Västerbotten och Umeå och Skellefteå kommuners gemensamma finansiering fördelas så att regionen står för 62,5 procent av verksamheten i Umeå respektive Skellefteå och att kommunerna står för 37,5 procent av verksamheten i sin kommun.

Företagsarkivet i Västerbotten: Företagsarkivets i Västerbotten huvuduppgift är att samla, bevara och för forskning tillhandahålla arkivmaterial från verkamma eller tidigare verkamma företag inom Västerbottens län. Region Västerbotten står för 50 procent av anslagen och Umeå och Skellefteå står för 25 procent vardera.

Regionbibliotek Västerbotten: Regionbibliotek Västerbotten är en del av det nationella biblioteksnätverket och driver biblioteksutveckling i regionen. Verksamheten främjar samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet. Arbetet bedrivs i enlighet med den regionala biblioteksplanen. I den regionala biblioteksverksamheten ingår områdena litteratur- och läsfrämjande. Regionbibliotek är huvudman för den regionala främjandeverksamheten inom litteratur.

Kultur och hälsa och sjukhusbiblioteken: Regionbibliotek Västerbotten driver kultur och hälsa verksamhet, vilket omfattar de tre sjukhusbiblioteken i Umeå, Skellefteå och Lycksele. På Norrlands universitetssjukhus inryms sjukhusbiblioteket i kulturcentrum Alva Kultur och där finns även Galleri Alva.

Konstfrämjandet Västerbotten: Konstfrämjandet Västerbotten är en ideell förening vars medlemmar utgörs av folkrörelseorganisationer och föreningar inom Västerbottens län. Konstfrämjandet Västerbotten uppbär ett årligt verksamhetsanslag för bland annat konstabildande verksamhet och har även uppdraget att bedriva regional konstkonsulentverksamhet.

Konstkonsulentverksamhet: Konstfrämjandet Västerbotten och Museum Anna Nordlander har uppdraget att bedriva regional konstkonsulentverksamhet i syfte att skapa bättre förutsättningar för regionens yrkesverkamma konstnärer, främja barn och ungas möjligheter att skapa och uppleva bildkonst samt bredda allmänhetens kunskap och intresse för bild- och formområdet.

Kulturstipendier: Region Västerbotten delar årligen ut ett bildkonststipendium och högst fyra målinriktade kulturstipendier. Stipendierna riktar sig till kulturskapare och är avsedda att möjliggöra exempelvis konstnärligt utvecklingsarbete. Region Västerbotten delar även ut ett hedersstipendium i form av en minnesgåva.

Galleri Verkligheten: Galleri Verkligheten är ett icke-kommersiellt konstnärsdrivet projektrum för samtidskonst i Umeå som erhåller bidrag från Region Västerbotten, staten och Umeå kommun. Galleriets verksamhet består av utställningar, föreläsningar och internationella samarbeten.

Galleri Alva: Galleri Alva är en del av kulturcentrum Alva Kultur på Norrlands universitetssjukhus i Umeå och en plats för nyskapande, gränsöverskridande och undersökande konstnärliga uttryck.

Emma Ricklunds stiftelse: Emma Ricklunds Stiftelse ägs av Vilhelmina kommun och Västerbottens läns landsting till 60 respektive 40 procent och drivs med stöd av Region Västerbotten och Vilhelmina kommun. Emma Ricklunds stiftelse förvaltar Ricklundgården i Saxnäs med tillhörande konstsamling. I uppdraget ingår att visa samlingen för allmänheten och att erbjuda professionella konstnärer vistelse i Ricklundgårdens ateljéer.

Film i Västerbotten: Film i Västerbotten är regionalt resurscentrum för film och rörlig bild med uppgiften att stödja och bredda filmkulturen i Västerbottens län och främja utvecklingen av den audiovisuella branschen. Region Västerbotten är huvudman för den regionala konsulentverksamheten inom filmområdet.

Västerbottens läns hemslöjdsförening: Hemslöjdsföreningen är huvudman för den regionala konsulentverksamheten inom slöjdområdet. Verksamheten arrangerar bland annat kurser och utbildningar för verksamma slöjdare. Genom olika arrangemang i regionen arbetar hemslöjdskonsulenterna för att fler invånare i regionen får ta del av slöjden.

Mångkultur: Mångkultur ingår i Region Västerbottens egen organisation. Ett arbete som bland annat innefattar kunskapsspridning och dialog i syfte att bredda deltagandet i kulturlivet samt stärka förutsättningarna för urfolket och övriga nationella minoriteter att synliggöra och utveckla sin kultur.

Studieförbund: I Västerbottens län finns ett tiotal studieförbund. Årliga verksamhetsanslag ges till studieförbundens regionala organisationer. Anslagen åtföljs av en överenskommelse. Fördelningen till respektive studieförbund fastställs av Folkbildning Västerbotten.

Folkhögskolor: I Västerbottens län finns sju folkhögskolor: fem rörelseägda folkhögskolor och två folkhögskolor som ägs av Region Västerbotten. Region Västerbotten har en överenskommelse med folkhögskolorna i regionen. Årliga verksamhetsanslag ges till de fem rörelseägda folkhögskolorna. Interkommunala ersättningar är ett betalningsansvar Region Västerbotten har för elever folkbokförda i Västerbottens län som går utbildningar vid folkhögskolor på andra orter i Sverige.

Friluftsförbundet: Friluftsförbundet Västerbotten erhåller ett årligt verksamhetsbidrag från Region Västerbotten för verksamhet som bedrivs för barn och ungdomar.

Ungdomsdistrikt: Region Västerbotten ger årliga anslag till ungdomsdistriktsorganisationer enligt fastställda riktlinjer. Anslagen ska bland annat bidra till kvalitets- och utvecklingsarbete inom organisationen samt ge barn och unga en meningsfull fritid och engagera fler ungdomar i föreningslivet.

Ungdomsbidrag: Region Västerbotten administrerar och handlägger ungdomsmedel för barn och unga. Bidragen syftar bland annat till att främja ungt arrangörskap, samverkan mellan målgruppen och regionala kulturverksamheter och verksamhetsutveckling.

Samiska arrangemang: Samisk vecka i Umeå, Lycksele och Vilhelmina genomförs med årliga bidrag från Region Västerbotten.

Arbetsmetod vid framtagande av planen

I enlighet med Förordning (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet, och viljeriktningar i Region Västerbottens Regionplan 2020 – 2023 och Regionala utvecklingsstrategi 2020 - 2030, beslutade den Regionala utvecklingsnämnden att framtagandet av den regionala kulturplanen skulle; Ske i samverkan med länets kommuner, civilsamhälle och kulturskapare och bidra till att öka kontakt- och samverkansytorna inom kultursektorn i länet, Ske i samråd med företrädare för nationella minoriteter och urfolket samer, Genom dialoger och skrivinstruktioner till berörda verksamheter särskilt lyfta barn och ungas rätt till kultur⁷.

Region Västerbotten har vid framtagandet av Region Västerbottens kulturplan 2024-2027 arbetat med ett dialogförfarande som innefattat tematiska-, samråds- och kommundialoger vilka beskrivs nedan. Utöver det har en enkät riktats till professionella/yrkesverksamma kulturskapare samt en enkät till personer boende i Västerbottens län i åldrarna 13-19. En arbetsgrupp av kulturskapare tillsätts i syfte att ge synpunkter på planen utifrån en kulturskaparperspektiv.

Dialogförfarande

Region Västerbotten samt de verksamheter som har regionalt och statligt stöd ska samverka eller samråda med kommuner, professionella kulturskapare och civilsamhälle i både framtagande och genomförande av kulturplanen. Dialogförfarandet innebär att planens olika aktörer, i dialog, gemensamt identifierar riktningen inom olika kultur- och samverkansområden. Vidare har ambitionen varit att tydliggöra ansvars och rollfördelning inom kultursektorn för att skapa bättre förutsättningar för samverkan och utveckling i länet.

Dialogförfarandet har skett genom tre olika dialogformat; tematiska dialoger, samrådsdialoger och kommundialoger. Dialogerna har haft olika upplägg och metodik, men med en gemensam nämnare – samtliga dialoger skulle generera i ett skriftligt underlag till arbetet med den regionala kulturplanen.

Tematiska dialoger 2022

De tematiska dialogerna genomfördes oktober – november 2022 och har syftat till att samla olika aktörer inom kultursektorn med olika uppdrag, sakkunnighet och perspektiv för att diskutera en gemensam fråga - en tematik.

Samrådsdialog 2022

Region Västerbotten samråder via organisationens samrådskonstruktion kontinuerligt med representanter för urfolket och övriga nationella minoriteter. Inom ramen för kulturplaneframtagandet anordnades en särskild samrådsdialog dit representanter för nationella minoriteter/urfolket, regionala kulturverksamheter och kommunala minoritetssamordnare, med flera bjöds in.

Kommundialoger 2023

Under första kvartalet 2023 genomfördes kommundialoger i länets 15 kommuner. Vid dialogerna deltog politiker och tjänstepersoner från kommunal och regional nivå, samt representanter för de regionala kulturverksamheterna. Om kommunen önskat så har även en öppen dialog arrangerats dit det lokala kulturlivet bjöds in.

Enkäter

Region Västerbotten hade under perioden november-december 2022 ute en enkät riktad till professionella/yrkesverksamma kulturskapare som ett komplement till och en möjlighet för de som inte kunde delta vid dialogen att inkomma med inspel. Huvudfrågan som ställdes var: Vilken utveckling behöver ske för att Västerbotten ska vara en attraktiv plats för professionellt kulturskapande? Sammanställningen av enkäten återfinns i Region Västerbottens [Sammanställning Dialoger 2022; framtagande regional kulturplan 2024-2027](#).

⁷ Fastställande av Direktiv och tidsplan för framtagande av kulturplan 2024-2027 RUN 179-2022

Kring samma period, november-januari, hade Region Västerbotten också ute en enkät som riktade sig till personer boende i Västerbottens län i åldrarna 13-19. Enkäten inrymmer frågeställningar rörande bland annat kulturskapare och kulturutövande på skoltid och den fria tiden. Sammanställningen av enkäten återfinns på Region Västerbottens hemsida [Enkät- Vad tycker du som är 13-19 om kulturlivet i Västerbotten.pdf \(regionvasterbotten.se\)](#)

Svar som inkommit vid enkäterna har beaktats vid framtagandet av den Regionala kulturplanen.

Arbetsgrupp professionella kulturskapare

Ett ytterligare led i arbetet att tillvarata kulturskapares sakkunnighet är att tillsätta en särskild sakkunniggrupp vars uppdrag innebär att granska och bidra med synpunkter på remissversionen. De sakkunniga som utses är professionellt verksamma i Västerbotten, det innebär att de bedriver en regelbunden, yrkesmässig verksamhet och ha denna verksamhet som inkomstkälla. Region Västerbotten baserar också professionellt verksam på om den sakkunniga har hög yrkeskunskap, antingen genom dokumenterad utbildning och/eller dokumenterad erfarenhet av sin konst.

Tematiska dialoger 2022

27 oktober	Professionellt kulturskapande
11 november	Utbud och mottagande
21 november	Kulturarv och kulturmiljö
29 november	Barn och unga
5 december	Kulturella och kreativa näringar

Samrådsdialoger 2022

7 december	Nationella minoriteter och urfolket samernas kultur i kulturen
------------	--

Kommundialoger 2023

16 januari	Sorsele
17 januari	Storuman
18 januari	Lycksele
20 januari	Umeå
23 januari	Robertsfors
25 januari	Vilhelmina
26 januari	Dorotea
30 januari	Nordmaling
31 januari	Vännäs
2 februari	Åsele
13 februari	Malå
14 februari	Skellefteå
15 februari	Norsjö
24 februari	Bjurholm
29 mars	Vindeln

Kulturverksamheter i kommunerna

Kommunerna har det grundläggande offentliga ansvaret för den lokala kulturpolitiken. Varje kommun beslutar om sina ambitionsnivåer och kulturpolitiska inriktningar. Nedan beskrivs vilken nämnd eller motsvarande som ansvarar för kulturfrågorna i respektive kommun, samt exempel på kultur och kulturmiljöer i kommunen.

I **Bjurholms kommun** ansvarar kultur- och utbildningsnämnden för kulturverksamheten. I verksamheten ingår bibliotek, allmänskultur, kulturskola, stöd till studieförbund, kontakt mot föreningslivet. Exempel på kultur och kulturmiljöer i Bjurholms kommun: Kulturföreningar och studieförbund, hembygdsgård och svenska kyrkan.

I **Dorotea kommun** ansvarar kommunstyrelsen för kulturverksamheten. I verksamheten ingår bibliotek, kulturarrangemang och kulturskola. Exempel på kultur och kulturmiljöer i Dorotea kommun: barnkulturen, musik- och teaterförening, husvagnsmuséet och konstförening. Dorotea är samisk förvaltningsområde.

I **Lycksele kommun** ansvarar kommunstyrelsen för kultur och fritidsverksamheten. Kommunstyrelsen ansvarar bland annat för kommunens delägarskap i Skogsmuseet i Lycksele AB. I kulturverksamheten ingår bibliotek (med biblioteksbuss), kulturskolan och allmänskultur. Exempel på kultur och kulturmiljöer i Lycksele kommun: Hembygdsillet, Liksjuon Sámiensiäbrrie (Lycksele sameförening), Lycksele musik- och teaterförening, Lycksele konstförening, Lycksele Spelmanslag med flera kulturföreningar, Gammplatsen, Skogsmuseet i Lycksele, Tuggengården, Lycksele Ateljé och olika kyrkosamfund. De olika studieförbunden i kommunen står också för en stor del av kulturaktiviteterna. Lycksele är samisk förvaltningsområde.

I **Malå kommun** ansvarar kultur- och fritidsnämnden för kulturverksamheten. I verksamheten ingår bibliotek, kulturskola, fritidsgård, turistinformation, kulturlokalen forum och allmänskultur med exempelvis bidrag till kulturföreningar, studieförbund och utdelning av kulturstipendium. Exempel på kultur och kulturmiljöer i Malå kommun: Kulturnatta, Lappland Woodstock och aktiviteter/arrangemang organiserade av ideell sektor och studieförbund, Koppsele, Lappstan, Malå hembygdsgård, Sagabiografen i Adak, Museum Göta och Verner. Malå kommun är samisk förvaltningskommun.

I **Nordmalings kommun** ansvarar kommunstyrelsen för kulturverksamheten. I verksamheten ingår bibliotek, kulturskola, bidrag till studieförbund och kulturföreningar samt fritid och turism. Exempel på kultur och kulturmiljöer: Nordmalings musik- och teaterförening, hembygds- och bygdegårdsföreningar, Kulturföreningen Huset i Klöse, Konsthall Norra Kvarken, Olofsfors Bruk och flera museer samt Folkets Hus i Rundvik.

I **Norsjö kommun** ansvarar kommunstyrelsen för kulturverksamheten. I verksamheten ingår kulturskola, bibliotek och fritidsgård. Exempel på kultur och kulturmiljöer: Berättarföreningen, Norsjö hembygdsförening, Norsjöslöjdarna, Beredskapsmuseum, Norsjö och Bastuträsk Folkets hus, Dahlbergsgården, Ringvor i Rengård, Svansele dammängar, Raggsjöleden - Torgny Lindgrens litterära landskap, Kulturreseptatet Rörträsk Silägar, Älgjägarfolkets viste.

I **Robertsfors kommun** ansvarar Tillväxtutskottet för kulturverksamheten. I verksamheten ingår bibliotek, allmänskultur samt bidrag till bildningsförbund och kulturföreningar. Kulturskolan hör till Barn och utbildningsutskottet. Exempel på kulturföreningar och kulturmiljöer: Konstföreningen, Bygdeå-Nysätra släktforskningsförening, hembygdsföreningen och intresseföreningar, Robertsfors teater & musik, Robertsfors musiksällskap, Överklintens Folkets Husförening, Bruksmuseet, Kulturrum i Ratan, Kålaboda lantbruksmuseum.

I **Skellefteå kommun** ansvarar kulturnämnden för kulturverksamheten. Kommunstyrelsen ansvarar för kommunens delägarskap i Skellefteå museum AB och Västerbottensteatern AB. I kulturnämndens verksamhetsområde ingår allmän kulturverksamhet, programverksamhet, kulturutveckling, biblioteksverksamhet, offentlig gestaltning, konsthall, konstkiv, kulturskola och Nöjesfabriken - en daglig verksamhet med inriktning teater. Kulturnämnden ger stöd till studieförbund, kulturföreningar och kulturaktörer. Exempel på kultur och kulturmiljöer: Det finns ett flertal hembygdsföreningar och kulturföreningar i Skellefteå kommun, festivaler som Berättarfestivalen, Trästocksfestivalen, Nordsken, Burträsksvängen och kulturinstitutioner som Museum Anna Nordlander, Skellefteå Museum, Västerbottensteatern samt Sara Kulturhus (som är under uppbyggnad) och Nordanå kultur- och kulturarvsområde för att nämna några exempel. Skellefteå kommun är finsk förvaltningskommun och har utsetts till Barnrättskommun av Unicef Sverige.

I **Sorsele kommun** ansvarar kommunstyrelsen för kulturverksamheten. I verksamheten ingår bibliotek och kulturavdelning. Exempel på kulturföreningar och kulturmiljöer i Sorsele kommun: Sorsele Poesisällskap, Ammarnäs Sameförening, Gargnäs Intresseförening, Lapplatsen i Ammarnäs, Viktoria kyrkan i övre Juktådalen, Jillesnoule, Sorsele hembygdsområde. Sorsele kommun är samisk förvaltningskommun.

I **Storumans kommun** ansvarar Fritids-, kultur- och utbildningsnämnden för kulturverksamheten. I verksamheten ingår förskola, grundskola, gymnasium, bibliotek, allmänkultur, bidrag till bildningsförbund och kulturföreningar, fritidsgårdar och Skapande skola. Exempel på kultur och kulturmiljöer i Storumans kommun: Storumans musik- och teaterförening, studieförbund, byaföreningar, hembygdsföreningar, botaniska trädgården i Hemavan, kulturreseptet Aatoklibpie/Atoklimpen, Linnéparken i Gunnarn och hembygdsområdet i Storuman. Storumans kommun är samisk förvaltningskommun.

I **Umeå kommun** ansvarar kulturnämnden och kommunstyrelsen för kulturverksamheten. Kommunstyrelsen ansvarar bland annat för kommunens delägarskap i Norrlandsoperan AB, Västerbottens museum AB, stödet till Gitarmuseet och Bildmuseet som har Umeå universitet som huvudman. Under kulturnämnden ingår allmän kulturverksamhet och biblioteksverksamhet. I allmän kulturverksamhet ingår kommunala kulturskolan, kulturcentrum för barn och unga, kultur i skolan, konstenheten och Kultur för seniorer samt arrangemangsverksamheten i kulturhuset Väven. Umeå utsågs till kulturhuvudstad 2014 och är den kommun i landet som satsar mest pengar på kultur per capita.

Exempel på kultur och kulturmiljöer i Umeå kommun: I Umeå finns ca 135 registrerade kulturföreningar, 41 samlingslokalföreningar, festivaler som Ubmejen Biejvieh (Samiska veckan), Littfest, Umeå arabiska filmfestival, Umeå europeiska filmfestival, Umeå Jazzfestival, Umefolk, Holmöns visfestival med flera. Friluftsmuseet Gammlia, kulturhuset Väven med Folkets bio och Kvinnohistoriskt museum, Guitars the museum, Umedalens skulpturpark, kulturmiljöerna på Holmön och Norrbyskärr.

Umeå kommun är förvaltningsområde för meänkieli, finska och samiska.

I **Vilhelmina kommun** ansvarar kommunstyrelsen för kulturverksamheten. I verksamheten ingår allmän kulturverksamhet, biblioteksverksamhet och museiverksamhet. Exempel på kultur och kulturmiljöer i Vilhelmina kommun: Studieförbunden, Riksteatern Vilhelmina, Lappmarkens släkt- & bygdeforskare, Bernhard Nordhsällskapet och Samevistet/ sameföreningen, Ricklundgården, Norgefarargården, Fatmomakke kyrkstad och Folkets Hus. Som exempel på kulturarrangemang kan nämnas Nybyggårvekan, Vilhelminabiennalen och Midnight Light Festival. Vilhelmina kommun är samiskförvaltningskommun.

I **Vindelns kommun** ansvarar kommunstyrelsen för kulturverksamheten. I verksamheten ingår Bibliotek, kultur och studieförbund. Exempel på kultur och kulturmiljöer i Vindelns kommun: Åmsele kultur

och teaterförening, Sjungaregårdens kultur- och teaterförening, Vindelådalens slöjdare, Vindelns konstklubb, Vindelns föreläsningsförening, GARV, Vindelns hembygdsförening, Hällnäs historia, Konst i kvarn, Vindelälven, och Vindelns folkhögskola.

I **Vännäs kommun** ansvarar Barn- och utbildningsnämnden för kulturverksamheten. I verksamheten ingår kultur, bibliotek och kulturskola. Exempel på kultur och kulturmiljöer i Vännäs kommun: Vännäs teater- och musikförening, Vännäs konstförening, Slöjdarnas hus, Motormuseet.

I **Åsele kommun** ansvarar verksamheten Fritid, Turism och Kultur för kulturverksamheten som ligger under kommunstyrelsen. I verksamheten ingår allmän kultur, biblioteksverksamhet, museiverksamhet, kommunens konst, kulturskola och bidrag till föreningar och studieförbund, ungdomsgård, Kulturhuset, bion samt turism, inflyttning och Fritidsanläggningar. Exempel på kultur och kulturmiljöer i Åsele kommun: Torvsjö kvarnar, Hembygdsföreningen, Sagavägen, Konstvägen. Åsele kommun är samisk förvaltningskommun.

